

EM
B
I
K

N
E
M

Düşünce ve Kuram Dergisi | Sayı: 3

menkibe

Düşünce ve Kuram Dergisi
Sayı: 3
Kış - 2025

Kapak Resmi

Menkibe Tasarım Kolektifi

İletişim

www.menkibedergi.com
menkibe@proton.me
<https://x.com/menkibe0>

İÇİNDEKİLER

4

EDİTÖRDEN...

5

SAVAŞI OLMAYANLARIN BARIŞI OLUR MU?

Nasrullah Kuran

10

KUZEY KURDİSTAN'DAKİ SOL/SOSYALİST DİRENİŞ DİNAMIĞI İLE TÜRKİYE SOL/SOSYALİST HAREKETLERİ ARASINDAKİ TARİHSEL/İDEOLOJİK BAĞINTI

Selaheddin Biyanî

16

ÖLÜM - TECRİT - SONSUZLUK

Zilan Zerya

20

KÜRT SORUNU VE DÜŞÜK YOĞUNLUKLU SAVAŞ STRATEJİSİ

Nejat Uğraş

32

PKK LİDERİ ÖCALAN'IN ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI PERSPEKTİFİ VE KUZEY VE DOĞU SURİYE'NİN MEVCUT SİYASİ POZİSYONU

Sinan Altın

48

ROJAVA KADIN DEVRİMİ

Vejin Jiyan

51

THESEUS'UN FAŞİST GEMİLERİ

Danny Hayward - Menkibe Çeviri Kolektifi (MÇK)

EDİTÖRDEN...

Her yeni sayıda, zamanı çatlatan bir ses arayışına giriyoruz. Bu ses bazen zindan duvarlarında yankılanan bir direniş yankısı, bazen Mezopotamya'nın dağlarında yankı bulan kadın özgürlük çığı, bazen de faşizmin karanlık kuyusunu kazarak ışığa doğru ilerleyen bir meşale... Bu sayıda yer alan yazılar, tarihin kesif anlarında, sessiz kalmayanların sesine kulak veriyor. Sonraki sayfalarda, geçip gidenin izlerini değil, kalıcı olanın sesini bulacaksınız. Her metin, bugünün çatlağında sızan geleceğin işareti. Ve biz bu geleceği, ne zaman ki düş kuranlar ile dövüşenler omuz omuza verir, işte o zaman inşa edeceğiz. Bu sayıyı, her koşulda direnenlere, düşünmeye cüret edenlere ve yeni bir dünya uğruna yürüyenlere ithaf ediyoruz.

SAVAŞI OLMAYANLARIN BARIŞI OLUR MU?

“Her savaşın bir barışı vardır” sözü genel bir doğrudur. Savaşın ne kadar gerekçesi, araç ve hedefleri varsa barışın da gerekçeleri, araç ve hedefleri vardır. Barış, sanıldığı gibi pasifist bir eylem değildir; rahat ulaşılan doğal ve kendiliğinden gelen bir yaşam süreci de değildir. Barış, savaş öncesinde ve sonrasında siyasal yaşamın en yoğun yaşanan kriz dönemi olarak tanımlanabilir. Ama toplum hayatında en çok istenen ve uğruna savaş verilen bir moral değerler sistemi olduğu da doğrudur. Barışın dinamik bir olgu olduğu ve savaşla yakından bağlantısı bulunduğu hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir. Savaşı olmayanın barışı da olmaz. Tersine barıştan anlamayanın savaştan anlaması da içten uzaktır.

Ali Fırat

Savaş ve barış çelişkili gibi görünse de, politik varoluşun birbirini gerektiren iki enstrümanı gibidir. Carl von Clausewitz, savaşı politik ilişkilerin değişik araçlarla örülmüş devamından başka bir şey olmadığını belirtir. Belirlemesini haklılandırmak için de: “Savaşın başka hali nasıl olabilir?”, “Değişik toplumlar ve hükümetler arasında diplomatik alışverişler durduğu zaman politik ilişkiler de durur mu?”, “Savaş; değişik bir yazı, değişik bir dil kullanarak fikirlerin sadece değişik bir yöntemle ifade edilmesi değil midir?” sorularını yöneltir ve ardından savaşı kendine ait bir gramerinin olduğunu fakat kendimize ait bir mantığının olmadığını söyler. Clausewitz’e göre savaş daima politik bir durumdan doğar ve ancak politik bir gerekçeyle başlatılır; o hâlde savaş politik bir eylemdir. Bu konuda Clausewitz’i kaynak alan Carl Schmitt ise politika ve savaş arasındaki ilişkiyi varoluşsal bir ilişki olarak görür ve bu ilişkiyi politikaların oluş-varoluşun nedeni olan dost-düşman ayrımında bulur. Dost-düşman ayrımı politik olana özgü bir ayrımdır; politik olan ise politikadan, yani çatışmacı eylemden, insanın politik olan doğasında doğar. Buna göre, “politik düşünce ile politik içgüdü teoride ve pratikte dost ve düşmanı ayırt edebilme yeteneğinde kendisini göstermektedir.” Bütün politikanın doruk noktasını, düşmanın açık ve net bir biçimde düşman olarak müşahede edildiği anlar oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir halk, kendi dostluğunu ve düşmanını tayin edebildiği ölçüde politik varoluşa sahiptir. Savaş, bu noktada fiili bir düşman gerçekliği karşısında somut ve varoluşsal olan bilinçli bir eylem o-

larak karşımıza çıkar.

Schmitt'in savaşı; fiili bir düşman gerçekliği karşısında somut ve varoluşsal olan bilinçli bir eylem olarak tanımlaması doğru bir tanım olmakla birlikte, Clausewitz gibi savaşı politikanın devamı olarak nitelendirmesi de tutumuna demokratik modernite kuramını şart koşar. Clausewitz'in aksine; savaşın sadece kendine ait bir gramerinin olmadığını, bununla birlikte bir mantığa da sahip olduğunu belirtir ve Foucault gibi savaşı politikanın değil, politikayı savaşın devamı olarak değerlendirir: "Kızgın silahlı mücadelenin olduğu bir ortamda politikanın aslı askerlik-savaştır." Esas belirleyici olan, bu anlamlarda, savaşçılıktır. Politika, silahların sustuğu ortamda onunla bağlantılı çalışmanın uzantısı olarak karşımıza çıkar. Yani Clausewitz'in formülünün tersi geçerlidir. Savaşı belirleyen politika değil, politikayı belirleyen savaştır. Orta Doğu özgünlüğünde yürütülen savaşlarda bu gerçeklik çok açıktır. Orta Doğu'da, Irak'ta politikanın yoluna yeni politika-aşan, ABD'nin son teknoloji savaşıdır. Kaldı ki, tüm Mezopotamya tarihinde politikanın yolu başında hep savaş olmuştur. Son savaş, tarihsel gerçeği sadikane yansıtmaktadır. Savaş; düşük yoğunluklu olduğunda ya da tümüyle durduğunda, onun devamı olarak politik faaliyet hız kazanır. Demek ki politika, savaşın silahlı olmayan bölümüdür. Eğitim, örgütlenme ve eylemliliğin, silaha başvurmadan ama arkasındaki zihniyete dayalı olarak yürütülen kısmı oluyor. Bu anlamda ABD ve ortakları yoğun askeri destek altında – başta Irak ve Afganistan olmak üzere tüm Orta Doğu genelinde – Büyük Orta Doğu Projesi zihniyetini temel alarak politik yeniden yargılanmayı yürütmekte, değiştirmekte ve sürdürmektedir. Bu yargılanma; bugün Suriye zemininde de sürdürülmekte, mantığından herhangi bir şey kaybetmeden devam etmektedir. Diplomasi ve politika yine sahadaki güçlerin sergiledikleri askeri savaşa göre belirlenip yürütülmekte ve buna göre etkinlik kazanıp yitirilmektedir. Orta Doğu'da politika bu denkleme göre şekillenip, sonuçlar ve dengeler üzerinden her gün yeniden belirlenirken, Schmitt'in sözünü ettiği dost-düşman kavramı da buna göre sürekli değişiklik göstermektedir.

Savaşın belirleyici olduğu pratik bir zeminde militanın hafızasına kazınması gereken şey, savaşı göze almadan hiçbir özgürlüğün elde edilemeyeceğidir. Her şeyin savaşın kurallarıyla yönetildiği ve savaşın politikanın kendisi hâline geldiği yerde, doğru strateji ruhunun ve bilincinin buna göre örgütlenmesi, savaş komünizmi biçiminde harekete geçirilmesi gerekir. Unutulmamalı ki devletsel varoluşun kendisi, toplumsal varoluşa yöneltilmiş bir savaş hâlidir. Bir halk ve toplum olarak öz kimliğini korumak, özgürlüğünü ve onurunu kaptırmamak istiyorsan savaşmak zorundasın; çünkü savaş dışında sana başka bir tercih bırakılmamış. Bu nedenle ezilen ve sömürülen halklar açısından savaş, özgürlükten ve kurtuluştan önce bir varoluş yöntemidir. Fırat'ın deyişiyle, "Burada karşımızdaki temel sorun yine oldukça felsefidir. Temel felsefi sorun kimlik ve özgürlük arasındaki ilişkidir. Özgürlük olmadan kimlik yaşanabilir miydi? Bireysel anlamda özgürlük, toplumsal kimlik olmadan mümkün müydü? Eğer bu iki temel soruya olumlu yanıt verilemiyorsa, o zaman eylem ve özgürlük, diğer bir deyişle irade ve özgürlük arasındaki ilişkiyi anlamlandırma çabası, somutun gerçekçi zemini içerisinde ve kaçınılmaz bir biçimde

bizi savaş alternatifini ile karşı karşıya bırakır". Schmitt de bu durumu şöyle ifade eder: "Savaş kararı, en hakiki politik varoluş biçimidir".

Canlılar dünyasında savunmasız tek bir varlığın olmaması bir yana, evrendeki her elementin ve her parçacığın bozulmadan, kendi özünden çıkmaya karşı gösterdiği direnç; "Ben insanım" diyen bir varlığın birçok şeyi anlatmasına fazlasıyla yetmektedir. Özgürlüğünü ve onurunu yitirme tehlikesiyle karşı karşıya kalan bir toplum, aynı zamanda kimliğini de yitirme riskiyle karşı karşıya gelir. Bu nedenle, toplumsal kimliğini savunmak isteyen her insan, özgürlüğüne ve onuruna daha sıkı sarılmak; özgürlüğü eylemlerle anlamlandırarak ön saflarda yer almak zorundadır. Demokratik modernite kuramı, sorunu felsefi bir zemine oturtarak "öz savunma" kavramını toplumun temel savunma çizgisine yerleştirirken; Aristoteles'in "savaş yalnızca savunma amaçlı yapılmalıdır" anlayışından, Kant'ın "sadece öz savunma meşrudur" yaklaşımından, Aquinolu Thomas'ın "Adil Savaş" teorisinden ve Schmitt'in savunmacı karakter taşıyan, toprağa bağlı "Partizan Teorisi"nden de kopuk değildir. Öz savunma çizgisindeki militan bir saldırgan değil; yabancı işgalciye, iktidar ve devlet tekeline karşı varoluşunu ve üzerinde yaşadığı coğrafyada sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel yaşam tarzını savunan ahlaki ve politik bir aktördür.

Öz savunma; ahlaki ve politik toplumun özgür, özerk ve demokratik varoluş hakkını her koşulda savunma ve sürdürme eylemidir. Modernitenin çok yönlü saldırılarına karşısında, toplumun örgütlü direniş gösterme; kendini, kimliğini ve farklılıklar temelinde eşitliğini savunma yeteneğini ortaya koymasidir. Öz savunma, sömürgecilik, devlet ve iktidar aygıtlarıyla yürüttüğü anti-toplumcu savaşa karşı, tarihsel toplum geleneğinin geliştirdiği "toplumu savunma savaşı" olarak açığa çıkar. Bu savaşta, çürütücü ve yok edici saldırganlığa karşı toplumun "toplum olma" olasılığı ile ahlaki ve politik özelliklerinin korunması esastır. Toplum, saldırganlığa savunmayla karşılık verir. Bu bağlamda zor; bir topluluğun içten ya da dıştan yöneltilen imha, eritme ve dönüştürme girişimlerine karşı kendini savunma ve koruma amacı çerçevesinde işlev kazanır.

Bunun dışında, "Bu amacı aşan; başka toplumsal varlıkların işgal etmeyi, onların maddi ve manevi değerlerine el koymayı, zorla dönüştürüp kendine benzetmeyi hedefleyen tüm zor eylemleri geridir ve bunlardan uzak durulmalıdır. Ne Allah adına, ne kutsal vatan, ne de ulusal kurtuluş adına yapılan bu tür zor eylemleri asla meşru sayılabılır; bunlar bir zorbanın talancı ve katliamcı doğasından başka bir anlam taşımaz".

Demokratik modernitenin öz savunma realitesi, doğası gereği bütün ulus-devlet uygulamalarına karşıdır ve bu uygulamalara karşı sürekli savaşım halinde olmayı gerektirir. Kuşkusuz bu, askeri bir tekel oluşturmak anlamına gelmemektedir. Ancak toplumu savunmasız, askeri örgütlülükten yoksun bırakmak anlamına da gelmez. Halk güçlerinin askeri örgütlülüğü kadar, sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik her alanda savunma stratejilerinin geliştirilmesine de ihtiyaç vardır. Öz savunma, adı üzerinde özün savunulması anlamına geldiğine göre, varlıksal öze yöneltilmiş her türden saldırı karşısında

avantajlı konumda tutan, son sözü söyleme hakkını tanıyan da, onun bu bütünlüklü direniş kültürünü her anlamda fiili düşmana, işgalciye karşı örgütleyebilme yeteneğidir.

Öz savunma savaşı, bir anlamda “Barış isteyenler bırakın, savaşmak için hazırlansın” sözünde olduğu gibi, en çok da gerçek bir barış inşası için gereklidir. Peki nedir gerçek barış? Demokratik modernite bakımından gerçek barış neyi ifade eder? Gerçek barış, toplumların ahlaki ve politik varoluşlarının koruma altına alındığı ve buna süreklilik kazandırdığı barıştır. Yani, karşılıklı hoşgörü ve sevgiye dayanan, insan doğasının sahip olduğu özgür ve özerk yaşam tarzının güvenceye alınması ve korunması koşullarının yaratılmasıdır. Dolayısıyla gerçek barış, öz savunma temelinde yaşam bulan barıştır. Bunun dışında kalan tören veya anlam yüklemeleri bir aldatmadan ibaret olup, savaş halinin örtük biçimleri altında sürdürülmesinden başka bir sonuç yaratmaz. Fırat’a göre, öz savunması olmayan barış ancak teslimiyetin ve köleliğin ifadesi olabilir:

“...Liberalizmin günümüzde halklara, toplumlara dayattığı öz savunmasız barış, hele hele demokratik istikrar, uzlaşma denemeleri, tek taraflı gırtlığa kadar silahlı güçle yürütülen burjuva sınıf egemenliğinin örtbas edilmesi halinden, yani savaş halinin örtülü yürütülmesinden başka bir anlam taşımaz. Barışı bu biçimde tanımlamak, ideolojik sermaye hegemonyasının en büyük çabası olarak karşımıza çıkar... Barış kelimesi kapitalist modernite koşullarında tuzak yüklü bir kelimedir; doğru tanımlanmadan kullanımı çok sakıncalıdır. Bir kez daha tanımlarsak, barış ne tümüyle savaş halinin ortadan kalkmasıdır, ne de bir tarafın üstünlüğü altındaki istikrar ve savaşın olmaması halidir. Barışta taraflar vardır. Bir tarafın kesin üstünlüğü söz konusu değildir ve olmaması gerekir. Üçüncüsü, silahlar toplumun öz ahlaki ve politik kurumsal işleyişine niza temelinde susturulmaktadır. Bu üç koşul, ilkesel barışın temelidir. Gerçek bir barış, bu ilkeli koşullara dayanmadıkça anlam ifade etmez.”

Kapitalist modernitenin her zaman tekeller adına ve onlar lehine sonuçlar üretmek üzere kurguladığı ve hileli zarlara oynamaya alıştığı “barış oyunu”, günümüzde çeşitli adlar altında sahnelenmeyi sürdürmektedir. Demokratik modernite militanlığı, eğer kapitalizmin “barış oyunu” tuzağına düşmek istemiyorsa, savaş ve barış denkleminin tarihsel ve güncel deneyimlerini iyi özümlemek ve kendini buna göre güçlü hazırlamak durumundadır. Güncel pratikte barış ve özgürlük ilişkisi doğru kurulduğunda, toplumun özgürlük sorunu çözülmeden barış koşullarının sağlanamayacağı anlaşıldığında ve bu temelde toplum öz savunma örgütlülüğüne kavuşturulduğunda barış, anlamına uygun şekilde gerçekleşmiş olacaktır. Çünkü özgünlüğü ve özerkliği elinden alınmış halk ve toplulukların, her şeyden daha çok kaybettikleri bu varoluşsal özelliklerini öz savunma yoluyla yeniden kazanma ihtiyaçları vardır. Bunun dışında kalan yaklaşımlar, zamanı boşa geçirerek oyunu kapitalizmin kurallarına uygun ve lehine oynamaktan ve kitlelerin birikmiş enerjisinin önüne engeller çıkararak sönmüştürmekten başka bir işe yaramayacaktır. Oyalanmanın ölüm olduğu bilinciyle hareket eden demokratik modernite militanlığı, gerçek barış için yaratıcılığı ve kuantumik davranış biçimlerini esas

alan gelişmiş bir öz savunma mücadelesini örgütlemeyi varlık gerekçesi sayar; bu örgütlenmeyi toplumsallığın yaşam bulduğu her alana yayma sorumluluğunu göstermekle yükümlüdür.

Sistemin demokrasiye duyarlı hale geldiği, demokratik siyaset yapma imkânının elde edildiği devletle uzlaşılı koşullarında dahi, savaş komünalizmi temelinde öz savunma stratejisini derinleştirip büyütmek, demokratik modernite militanlarının görevidir. Toplumsal yaşamın, toplumsal dayanışma ve paylaşımın mücadele gerçeğine göre kendini komünal temelde örgütlemesi anlamına gelen savaş komünalizmi, bir mücadele hali olarak herhangi bir gevşemeyi, zayıflığı, sıradanlığı ve bunların gerekçelendirilmesini kabul etmez. Açıktır ki, mücadeleyi her zeminde örgütleyip geliştirebilme üretkenliğini gösterebilen bir biopolitik direniş gücü olmak, uyanık, dinamik ve direngen özelliklerin korunup süreklilik göstermesine bağlıdır. Bu noktada militanlık, Sun Tzu'nun "Askeri operasyonlarda kural, düşmanın üzerimize gelmeyeceğini ummaktan çok, gelen düşmanı karşılamaya hazırlıklı olmak; düşmanın saldırmayacağını düşünmekten çok, düşmanın saldırmayacağı konumda bulunmaktır" ilkelerini kendine esas alır. Ciddi bir amaç için ciddi bir araç olan savaşta ciddiyet ve gerçeklik, demokratik modernitenin çıkış noktasını belirler.

Militan, başarısızlığın nedenini adil olmayan düşmanına ve onun teknik üstünlüğüne yüklemeyi, bunu gerekçelendirmez. Böyle bir gerekçeye sanılmak, farkında olunsun veya olunmasın, başarısızlığı meşrulaştırmak ve normalleştirmek anlamına gelir ki, bu da direnmenin anlamsız olduğuna dair dolaylı bir söylem geliştirmekten başka bir şey değildir. Ortada bir başarısızlık var ise bunun nedenini uyguladığı stratejide, taktikte, hazırlık ve uygulama düzeyinde arar, bulur ve giderir. Demokratik modernite, düşmanın adil olmayan karakterinin ve teknik üstünlüğünün karşısına demokratik ulusçu adil öz savunma ahlakını, iradesini ve esnek insan zekânının yaratıcılığını koyar. Belirleyici olan, düşmanın adil olup olmaması veya sahip olduğu teknik üstünlük değildir; belirleyici olan, sizin bütün bunların farkında olarak kendinizi hazırlamanız, zekânınızı, enerjinizi ve zamanınızı onu alt etmek için seferber etmenizdir.

Savaş ve barış denkleminde amacı tanımlamak ve aracı iyi belirlemek kadar, "Hangi barış?" ve "Nasıl bir öz savunma mücadelesi?" sorularını da doğru yanıtlamak, bilinçte ve eylemde keskinleşmeyi yaratmak açısından önemlidir. Keskinleşmemiş bir bilincin ve eylemin netlik ve farklılık yaratması, bir tarz sergilemesi beklenemez. Bu anlamda, demokratik modernite kuramının çerçevesini belirlemiş olduğu demokratik halk tutumu, hem bilinçte hem de eylemde keskinleşmenin yarattığı güçlü bir perspektif olmakla hâlâ güncelliğini korumaktadır. Pratikleşmenin koşulu, bilinçte ve eylemde benzer yoğunluğu ve keskinliği gösterebilmektir. Savaşın ve barışın militanı olmak, ancak böylesi bir keskinliği yakalamakla mümkündür.

KUZEY KURDİSTAN'DAKİ SOL/SOSYALİST DİRENİŞ DİNAMIĞI İLE TÜRKİYE SOL/SOSYALİST HAREKETLERİ ARASINDAKİ TARİHSEL/ İDEOLOJİK BAĞINTI

Kürt ulusal direnişinin ideolojik omurgasının oluşum sürecini veya Kürt sosyalist hareketlerinin belli tarihsel kesitlerde büründükleri ideolojik formları küresel, bölgesel ve özellikle üç egemen devletin (Türk, Fars ve Arap) sosyalist hareketlerinin gelişim seyriinden bağımsız ele almak mümkün değildir. Türk, Arap ve Fars sosyalist hareketleri ile dört parçada ortaya çıkmış olan Kürt ulusal direnişlerinin sosyalistleşme süreçleri arasındaki tarihsel bağıntıyı ve ilişkiselliği bu yazıda sadece Türkiye sosyalist hareketleri ile Kuzey'de ortaya çıkmış hareketlerin karşılıklı etkileşimine odaklayacağız.

Kuzey'deki ulusal direnişleri, ideolojik/politik muhteva bağlamında 1960 öncesi ve sonrası şeklinde iki ayrı tarihsellik üzerinden bölebiliriz. 1800'lerin başından 1937 Dersim Tertebesine kadar aralıksız süren isyanlar silsilesinin genel karakterine baktığımızda Şêx Said ve Ağrı İsyanlarını dışındaki direnişlerin büyük bir çoğunluğunun belli bir programı ve stratejik bütünlüğü olmayan, bölgesel, aşiretsel, daha çok dini ve feodal aristokratların kaybedilmiş imtiyazları geri alma mücadelesi şeklinde ortaya çıktıklarını görürüz. Mücadelenin daha seküler/modernist kanadını temsil eden Kürt entelektüel dünyasının aydın/isyancı kesiminin büyük bir çoğunluğu ise İttihatçı aydınlanma siyasetinin direkt etkisi altında kalmıştır. Bu boyutuyla Türk İttihatçılığının Kürtlüğe tercüme edilmiş bu hali, jakobendir, aydınlanmacıdır, terakkiperverdir, batıcıdır, pozitivisttir ve darmadağın olmuş Kürdistan'ı toparlama işini karizmatik bir kurtarıcıya havale etmiştir. Söz konusu tarihsel özelliğin içinde elbette istisnai durumlar da vardır. Örneğin Şêx Said İsyanına bizzat katılmış olan Fehîmê Bîlal ve Heşyar Serdî özünde sosyalist öncülerdir ve Kürt tarikatlarını gangster çeteleri olarak tanımlamışlardır. Aynı şekilde Şêx Said İsyanının örgütleyici gücü olan Azadî örgütünün Sovyet Rusya'ya yazdığı mektuplar, Xoybun ve Taşnak Örgütünün Rus Komünist Partisi'ne sosyalizmin şaşmaz ilkesi olan 'Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkı'nın' Kürtleri de kapsadığına dair hatırlatmaları söz konusudur. O günün TKP, Komitern ve Rus Komünist Partisi'nin Kürt meselesine yaklaşımının daha çok stratejik ve devletlerin çıkarını esas alan diplomatik bir düzlem üzerinden ilerlemesi, Ağrı İsyanında Rus-

ya tarafına geçmeye çalışan isyancı grupların bazılarının Sovyetler tarafından engellenmesi başka bir tartışma konusu olarak önümüzde durmaktadır.

1960'lardan itibaren gelişen Türkiye sosyalist hareketine paralel bir ideolojik seyir izleyen Kürt hareketi bu kez batıcılığın yerine ilerencilik ve azgelişmişlikten kurtulma stratejisini devreye koymuştur. Kemalizm'in üçüncü enternasyondan ithal ettiği 'Feodalizme karşı Savaş' stratejisi, Kürt ulusallığını da sirayet etmiş, Kürt ulusal birliğini parçalayan şeyhlik ve ağalık kurumları sert bir şekilde eleştirilmiştir. Tamamıyla Kemalizm'den Kürtlüğe tercüme edilmiş ilk eleştiriler şöyle yapılmaktaydı: Dünya aya giderken Türkiye azgelişmişlikle boğuşuyor, Kürtler ise Çaxê Şikeftan (Mağara Çağında) yaşamaya mahkûm ediliyor. Tüm bu eleştirilerin merkezinde sömürgecilik hakikati değil dolayimsız olarak azgelişmişliğin kahredici geriliği bulunuyordu. O dönemin meşhur şarkılarından birinin sözleri şu şekildedir: 'De lêxin lêxin birano lêxin / dijminên mezin axa û şêxin / Axa bikujin şêxan pelêxin!' 1970'lerin başında itibaren 'Sosyalizm tüm bu geri kalmışlığın kurtuluş reçetesidir' algısı yavaş yavaş Kürt ulusal direnişinin bütün dinamiklerinde genel bir kabule dönüşüyordu. 1960'ların sonundan itibaren Kürt örgütleri arasında gelişen Marksist Leninist ideolojik hat, öznel olarak Kürtlüğün evrensel durum ile kendini meşrulaştırmasını da sağlıyordu. Yani Kürtler bu durumda iki kez sosyalist olmak zorunda kalıyorlardı. Kürt devrimcileri, bir taraftan ulusal kurtuluş savaşını sosyalist bir zemine/programa oturtmaya çalışırken öbür taraftan Kürdistan'da bütün toplumsallığı dönüştürecek bir Türkiye sosyalist devriminin zorunluluğuna da inanıyorlardı. Türkiye sol-sosyalist hareketinin o dönem Kürt sorununa yaklaşımına dair Hamit Bozarlan'ın verdiği meşhur bir örnek vardır: Kendisi de Cezayirli ve Fransa'nın büyük entelektüellerinden biri olan Jean Leca Cezayirli mücahitlere şöyle demiştir: 'Kendimizi kurtarmak için verdiğimiz mücadele ile hem kendimizi hem de sizi kurtarıyoruz' Marksizmin ulusal meseleyi ulusların kendi kaderini tayin hakkı kapsamında değerlendirmesi, Latin Amerika, Filistin, Bask Bölgesi, Hindi-Çin ve Afrika'da gelişen ulusal kurtuluş hareketlerinin sol/sosyalist karakteri kuşkusuz Kürt hareketinin sosyalistleşmesine ciddi etkileri olmuştur. Bu etki bazen o kadar abartılı bir ideolojik katılık/tutuculuk ve ezbercilik düzeyine çıkıyordu ki binlerce militanı olan bir Kürt örgütünün yönetici kadroları Mao'nun Üç Dünya Teorisinde uzlaşamadıkları için örgütü ikiye bölebiliyorlardı.

Kısaca özetlersek Kuzey'deki Kürt Ulusallığı 1960'lardan itibaren iki temel ideolojik hat ve kök üzerinden ilerlemiştir. 49'lar Davasıyla başlayan ve Dicle Fırat dergilerinde ilk nüveleri ortaya çıkan sosyalist fikirleri saymazsak birinci damar, büyük oranda Barzani hareketinin etkisi altında ortaya çıkmış Faik Bucak ve Sait Elçi'nin kurduğu Türkiye Kurdistan Demokrat Partisi (TKDP) geleneğidir. İkinci damar ise TİP, FKF ve Dev Genç içerisinde örgütlenip daha sonra bağımsız örgütlenmeler giden sol/sosyalist damardır. TKDP, ilk zamanlarında daha çok Kürt küçük burjuva katmanları, eşraf ve dini alimlere dayanan muhafazakâr bir hareket iken özellikle FKF, TİP ve Dev Genç içinde gelişen Kürt sosyalist kanadının büyümesiyle birlikte ideolojik bir iç dönüşüme uğramıştır. Bu dönemde Doğu Mi-

tingleri ve Komando Baskınlarının da etkisiyle radikalleşen Kürt ulusal muhalefeti, yavaş yavaş kültürel haklar, iktisadi yatırım ve sosyal adalet taleplerini aşarak Türkiye Devletini sömürgeci ve faşist bir devlet olarak tanımlamaya başlamıştır. Bunun yanında sınıf savaşımının Kürdistan'daki feodalleri ve işbirlikçileri de kapsadığını savunarak milletlerin kaderini tayin hakkını temel referans noktası almaya başladılar. Hatta DDKO Hareketi, Kürt hareketleri içerisinde başat gelişki olarak kabul edilen feodal gerilik ve bölgesel azgelişmişlik vurgusuna karşı Kürt ve Kürdistan vurgusunun cılızlığına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kürdistan sömürgeci tezini 1969'da ilk ortaya atan Şakir Epözdemir, 1971 yılında Doktor Şivan ve 1973 yılında Hıdır Murat mahlasıyla yazılar yazan Kemal Burkay olmuştur. 12 Mart sonrası cezaevlerine düşen, 1974 affıyla dışarıya çıkan ve daha önce legaliteyi her koşulda savunmuş olan DDKO üyelerinin yaşadığı hayal kırıklığı, öfkeli radikalizmleri, illegaliteye çekilme ve kopuş eğilimleri mahkeme savunmalarında kendini bariz olarak göstermiştir. Mahkemelerde DDKO militanları Türkiye'nin emperyalizmin bir uydu devleti olduğunu, yapısal olarak faşist bir karaktere sahip olduğunu, Kürt halkının reddi üzerinden kurgulandığını ilk kez savunuyorlardı. DDKO Savunmaları, güçlü bir sol tonlamanın yanında başat sorunun Kürdistan sorunu olduğunu açık seçik beyan ediyordu. Hatta daha sonra MİT ve KDP'nin ortak komplosuyla tasfiye edilen Doktor Şivan'ın yoldaşları ve öğrencilerinin DDKO içindeki güçlü bir kanadı Kürtlerin başat gelişkisinin sınıfsallıktan çok ulusallık olduğunu savunarak bağımsız bir örgütlenmenin fitilini ateşlemişlerdir diyebiliriz.

Daha önce üniversite talebesi gençler tarafından kurulan, radikal söylemine rağmen yasallık dışında her türlü eyleme karşı olan, bir nevi Kürt entelektüellerinin manevi himayesinde gelişen DDKO, o dönem Dev-Genç içinde yaşanan silahlı mücadele eğiliminin tamamıyla dışında bir yerde konumlanmıştı. Bu baskın ruh halinin yaşanmasında 1920 ve 1930'lardaki Kürt hareketlerinin şiddetle ezilmesinin yarattığı tarihsel korku ve çekincenin de payı vardır. Buna rağmen KDP'den ayrılan ve Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'ni sol ideolojik hatta kıran Doktor Şivan, döneminin en keskin anti sömürgeci direniş hattını örmeye çalışmıştır.

1974 ile 1980 arası ortaya çıkan tüm sosyalist Kürt hareketleri, Kürdistan'ın dört devlet arasında bölüşülmüş bir sömürge ülke olduğunu temel referans olarak ulusal birleşik sosyalist Kürdistan fikrinde birleştiler. Kürtlerin vermiş olduğu anti sömürgeci savaşın meşruiyeti kabul edilmeden Türkiye proletaryasının devriminin mümkün olamayacağı ya da eksik olacağı koşulunu ortaya attılar. Kürt sol yapılarının bağımsız örgütlenmelere gitmelerinin bir nedeni de Kürtlerde neredeyse mitolojik bir kahramanlık öyküsüne dönen Barzani hareketinin 1975 yılında yaşadığı ağır yeniliğinin yarattığı şok ve karamsarlık halinin Barzani hareketinden kopuşu da hızlandırmış olmasıdır diyebiliriz. Çünkü 1975 yenilgisinde ABD'nin ihaneti kadar Sovyet Rusya'nın Saddam'ın müttefiki oluşu Kürt yapıları arasında iki tarafa da mesafeli yaklaşımı tetiklemiş, bizim dağlardan ve öz gücümüzden başka kimsemiz yoktur fikri yavaş yavaş genel kabul haline gelmiştir. Üstelik Barzani hareketinin feodal önderlikli ve sosyalist temelden uzak bir yapı olduğuna

dair eleştiriler 12 Mart döneminden önce de başlamıştı. Hatta yeni gelen Kürt jenerasyonun büyük bir kısmı KDP geleneğine yaslanmış olan ve Aksakallılar dedikleri eski Kürt kuşağını revizyonist, uzlaşımçı, pasifist olarak görüyor ve Kürtlerin acilen yeni gençlik örgütlenmelerine giderek Vietnam, Angola, Küba, Çin Devrimi türü silahlı direnişlere benzer bir devrimci zoru devreye koymaları gerektiğini savunuyorlardı. 1976-79 yılları arası Mümtaz Kotan etrafında biriken Rizgarî dergisinin savunduğu radikal tezler, İsmail Beşikçi'nin Bilim Yöntemi kitabında geliştirdiği Kemalizm eleştirisi, 12 Mart'tan sonra diasporadan dönen radikal devrimcilerin etkisiyle Koral ve Yöntem gibi Kürt entelektüelleri tarafından yönetilen yayınevlerinin listelerinde Gine ve Mozambik gibi sömürge ulusların silahlı mücadelelerini konu alan yayınlara yer verilmesi bu yeni kurtuluş stratejisinin ayak sesleri olarak yorumlanabilir. Bunun yanında DDKO'nun cezaevinden kurtularak Avrupa ve Ortadoğu'ya yayılan kadroları bağımsızlık ve sömürge Kurdistan vurgusunu güçlendirip kendi içlerinden Kawa, Rizgarî, Özgürlük Yolu gibi örgütlerin temellerini attılar.

Güney, Rojava ve Doğu ile kıyaslandığında Kuzey'de sosyalizm fikrinin geç yerleşmesinin bir nedeni de belli ölçülerde Kemalizm'in 1950'lerden itibaren DP'ye karşı sol muhalefetin ideolojisi haline gelmiş olmasıdır. Bir taraftan Türkiye solunun uzun bir süre Kemalizm'den tamamıyla kopmaması Türkiye Devrimci hareketinin gelişimini engellerken bir taraftan da hem DP'ye hem Kemalizm'e mesafeli olan Kürt devrimcilerinin Türkiye Solundan bir türlü emin olamama durumunu yaratmıştı. Dolayısıyla Türkiye devrimci hareketi Kemalizm ile bağlarını kopardıkça Kürtlerin sosyalistleşme süreci o denli hızlanmıştı diyebiliriz. Buna karşı, 1970'ler boyunca Türkiye sol/sosyalist örgütleri, Kürt örgütlerinin Kurdistan sömürgeci tezini büyük oranda ret ederek zaten kendisi sömürge olan Türkiye'nin iç sömürgecinin ontolojik olarak olamayacağını, bu tezin ayrılmış burjuvazinin pazara egemen olmak için halklara kurduğu bir tuzak olduğunu savunuyordu. THKP/C kökenli Kurtuluş, TİKKO gibi istisnalar dışında Türkiye devrimci hareketinin büyük bir çoğunluğu bu tez etrafında birleşiyordu.

1970'lerde bütün Kürt Sosyalist Hareketlerinin literatür dünyalarında ve devrimci gramerinde sömürgecilik tezi dışındaki bütün kavramları ile Türkiye Sol Hareketlerinin kavramları neredeyse aynıdır. Revizyonizm, Yarı Feodallık, Milli Burjuvazi, Oportünizm, Sosyal Şovenizm, Emperyalizm, Sosyal Emperyalizm, Üçüncü Dünya vs. Söz konusu dönemde Kürt örgütleri Kürtlerle ilgili yüzlerce kitap, dergi ve fanzin yayınlamalarına rağmen Kürtçe dilinin ağırlığı son derece sınırlı kalmıştır. Kürt ve Türk sol yapıları arasında ortaya çıkmış olan ideolojik dil birliği, aynı tema ve kavramlar çerçevesinde ortaya çıkmış olan zihinsel kalıplar, Kürt solunun özerk bir örgütlenme zeminine sahip olmasına rağmen özerk bir Kürdî ya da Kurdistanî politik düşünüş kalıbına sahip olmasını tarihsel olarak fazlasıyla geciktirdiğini söyleyebiliriz.

Türkiye sol/sosyalist hareketinde daha çok sol entelektüel damarı temsil eden TİP, TKP ve TSİP gibi hareketler ile gençliği ve halkı devrimci praksise kanalize etmeye çalışan Dev Yol, Dev Sol, Kurtuluş, Halkın Yolu, TİKKO gibi hareketler arasındaki kopuş ile o güne kadar Kürt

Ulusalılığında daha çok tarihsel ve kültürel referanslarla politik/entelektüel zemini güçlendiren DDKD, Özgürlük Yolu, Kawa, Rızgarî gibi örgütlerden keskin bir kopuş gerçekleştiren PKK arasındaki kopuş fazlasıyla birbirine benzemektedir. Dolayısıyla diğer Kürt örgütlerinin önce politik ve kültürel kazanımlar sonra silah tezine karşı PKK, silahlı mücadeleyi tüm kazanımların katalizörü olarak kabul edip kurucu devrimci şiddeti temel kurtuluş yolu olarak görüyordu. 1970'lerin sonunda itibaren PKK, kendi ideolojik hattına, dolayısıyla teorik repertuarına sömürgecilik, çürütülmüş sömürge bireyi, yeni militan kişilik dolayısıyla Fannon'cu bir diskur üzerinden söylersek sömürge olmanın bütün olumsuzluklarını/patolojisini bünyesinde taşıyan bir Kürtlükten 'politik/ahlaki' bütünlüğü yeniden inşa etmiş yeni bir Kürtlüğe geçişi temel mücadele gerekçesi olarak ortaya koyuyordu.

Neredeyse bir iç savaş görüntüsü veren 1976/80 arası faşistlerin Alevi Kürtlerin yoğun yaşadığı bölgelerde sivil katliamlara girişmesi, 12 Eylül faşizminin yarattığı yıkım ve bu yıkımdan çıkış arayışları, İran'da sol hareket olarak başlayıp İslami bir nitelik kazanan ihtilalin sol ve Kürt düşmanlığına evrilmesi Kürtleri silahlı direnişe neredeyse mecbur bırakıyordu. Daha önce tamamıyla legal mücadele zemini üzerinden örgütlenen birçok Kürt örgütü, 12 Eylül Darbesinden sonra silahlı mücadeleyi bir zorunluluk olarak kabul edip bunu parti programlarına dahil etmiş, buna dair kimi girişimlerde bulunmuş ama hiçbirini bu işi sonuna kadar götürmemiştir.

1970'lerin sonuna doğru Kurdistan'da iki temel hat üzerinden yaşanan ideolojik hegemonya mücadelesi, PKK ile KUK arasında kanlı bir savaşı başlatırken aynı ideolojik savaş, 1992/97 yılları arasında Güney Savaşında kendini güncellemiştir. Dr. Şivan geleneğini yaşattığını iddia eden DDKD (Devrimci Demokratik Kültür Demekleri) ve Kemal Burkay öncülüğünde Diyarbakır, Ağrı, Bitlis, Van gibi şehirlerde kitle örgütlenmesine ağırlık veren, Devrimci Halk Kültür Demekleri yoluyla yasal faaliyet yürüten, 1977 belediye Seçimlerinde Mehdi Zana'nın Diyarbakır Belediye Başkanlığına seçilmesini sağlayan TKSP (Türkiye Kürdistanı Sosyalist Partisi) Sovyet yanlısı olarak tanımlanabilir. TKSP'nin TSİP ve TİP'e fazlasıyla yakın bir yerde dururken TSİP ve TİP'i 'CHP kuyrukçusu' olmakla suçlaması tam bir ironi olarak tarihe geçmiştir.

İkinci hat olan PKK, ilk kez ADYÖD (Ankara Demokratik Yükseköğrenim Derneği) içinde 1974'te bir araya gelmeye başladı. 1977'den önce kendilerine Kurdistan Devrimcileri ve Ulusal Kurtuluş Ordusu olarak tanımlayan PKK o dönemin bütün politik literatüründe hem keskin bir sosyalist strateji hem de Kürdistanı vurgunun güçlü olduğu bir söylem geliştirdi. Kendine Ekim Devriminin ortaya çıkardığı proletarya devrimleri ile proletaryanın hegemonyasında gelişen anti sömürgeci devrimler arasında bir 'köprü rolü' biçen hareket, emperyalizm, işbirlikçi burjuvazi ve feodallerden oluşan karşı devrimci cepheye karşı sosyalist ülkeler, işçi sınıfı hareketleri ve ulusal kurtuluş hareketlerinden oluşan güçlü bir devrimci cephe kurulmadan kurtuluşun gelemeyeceğini savunuyordu. Kurdistan devrimini bu sömürgeci devrimlerden biri olarak tanımlayarak

kendini bütün proleter ve anti sömürgeci devrimlerin doğal bir bileşeni olarak tanımladı. Fakat KÖH asıl özgünlüğünü sömürgeciliğin yarattığı kültür ortamını tamamıyla ret edip yeni bir devrimci kültür ve kişilik yaratma konusunda verdiği savaşta gösteriyordu. Toplum ve bireyi çözümüme noktasında ciltler dolusu külliyat yaratan hareketin bu günkü ahlaki/politik toplum doğrultusu, Modernist Marksizmin ekonomi/politik çözümlemesinin bütün yetersizlikleri karşısında solun içinden sola karşı bir müdahale olarak dünya devrimci hareketine hediye edilmiştir. Çünkü Spinozacı anlamda etik-politik kavramını da içerleyen ve Marksist ekonomi-politiğin sermayeden yola çıkmasına karşı direnişten yola çıkılması gerektiğini salık veren etik-politik bir programdır bu. Bu durum, aynı zamanda Fanon ve Cabral'ın sömürgeleşmiş kimlik ve yeni insan teorilerini Kurdistan'ın bedenine ve praksisine uyarılmanın başarısı olarak da okunabilir.

Ortaya çıktığı tarihsel öznelliğe bağlı olarak bütün mücadele programını Marksist Leninist bir ideolojik hat üzerine kuran KÖH, bugün kendini dünyanın bütün toplumsal mücadelelerinin sahici bir eleştirisi üzerinden toplamı olarak kodlayarak sınıf özcülüğünü aşan komünal bir yaşam tahayyülüne evrilmiştir. 1990'ların başında Reel Sosyalizmin çözümlüşüne rağmen yükselen Türkiye sol/sosyalist hareketleri ile Özgürlük Hareketi arasındaki uzaklaşma/yakınlaşma ve ittifaklaşma-karşıtlaşma ilişkinin yanında bugün yürütülen birleşik cephe/ittifak tartışmalarını ve bugün ortaya çıkan manzaraları başka bir yazının konusu olarak burada beklemeye alacağız.

ÖLÜM - TECRİT - SONSUZLUK

Varlığın nimetlerini, yeşili ve maviyi ruhu olmayan ayaklarının altında ezip zihni ağlarla örülü olanların karşısında, dört duvar arasında avuçlarıyla gökyüzüne dokunanların, göğsünde güneşi kucaklayanların, kendi şarkısını diğerinin kulaklarında duyanların, sonsuz hareket halindeki duruşuyla, baki olanın özgürlük olduğu kavranabilir.

Bir son, bitiş, silinme ya da öte diyarlara taşınma durumu değildir ölmek, canlı olmanın zıttı olmadığı gibi. Yaşamın, düz bir çizginin nihayeti olduğu da ifade etmez. Şayet bunlar zihnimizde ölüme denk gelen şeylere tekabül ediyorsa o zaman durup düşünmek gerekir; bizi yaşamın sonu olduğuna ikna eden neydi.

Milyarlarca insanın olduğu dünyada bizi birbirimize bağlayan şey yalnızca benzerliklerimiz değildir. Bu çokluk hali benzerliğin çokluğuyla bir araya gelmenin ötesinde içinde derin farklar barındıran milyarlarca zihni de ifade etmektedir. Tüm bu zihinlere tek tek yaşamın anlamını ve bir sonu olup olmadığını sordüğümüzde bu farkı somutlaştırabiliriz. Elbette ki benzer cevapların açığa çıkacağı gerçeğini göz ardı edemeyiz. Ancak bu benzerliklerin ardındaki deneyimlerin farkını da deneyimleyenlerin kendi gerçekliğine olan farkındalığını da hesaba katmamız gerekir.

Toplumsal anlamda bilgi üretimimizi ya da asırlar süren zihinsel aktarımımızı merkeze aldığımız, ya da merkeze almamızı istedikleri biçimlerin etrafında üretiriz. Canlı olmanın onca formu varken bugün kendi dışındaki hiçbir varlığı canlılıkla özdeşleştirmeyen ve bunu bilince çıkarmayan bir insanlık gerçeğiyle karşı karşıyayız. Sadece gözleriyle tanık olduğu, kulaklarıyla duyduğu, elleriyle hissettiğini, gerçekliğin ta kendisi sanma hali bilginin, yaşamın, zamanın ve mekânın tam ortasına insanın kendisini yerleştirmesiyle ilişkilidir. Bu doğrultuda kendi yanılgılarla çevrili başlangıç ve bitiş düz çizgisini yaşamında hakikati kabul edecek, kendi fiziki ölümünü evrenin sonu zannedecektir.

Çünkü bu çizgiler düzleminde yaşamak, sadece insan ciğerlerinin küçülüp genişlediği, kanın damarlarda gezdiği, kalbin attığı müddetçe yaşamak anlamına gelir. Dönüşmekten, değişmekten ve yaşamın akışındaki canlılıktan bihaber, evreni sadece küçük gözlerinin menziline ibaret sanan her insan, toprağa bırakılan bedenini bir ağacın köklerinde tezahür etmeyip “İşte benimle nefes alan evrende benimle burada son buldu” diyecek.

Bu fikir yaşama en acımasız sınırları koymanın temeli olmakla beraber onu küçümseyen her taşın altına girmeyi, itilmeyi de gerektirecek. Bu insanın en korkak halini de meşru kılar. Çünkü korkan insan siner, kapanır, itaat eder. Bir anda gelmez bu başımıza asırlarca süren bir yolculuktur. İnsanın korkmasını, sinmesini ve insan olmaktan uzaklaşmasını iste-

yenlerin, yaşamın hakikatine perde çekenlerin insanlık onurunu hiç ettikleri yolun yolculuğudur.

Dünyada bir zamanda ve mekânda, devasa bir kentte yürürken asfaltların bize hissettirdiği de budur. Korkacaksın, tedirgin olacaksın, sineceksin ve sadece benim gölgemde koşacaksın. Bir zamanlar dokunduğun ağaçlara ulaşamayacak, dilini unutacak benim istediğim yerde oturacak, üretmeden yiyecek, durmadan bütün bunları sürdürmek için üreyeceksin ve buna pamuk ipliği düz bir çizgide yaşamak diyeceksin. Bununla kalmayıp tüm bildiklerini benim için aktaracak ve çarpık yaşamın sürekliliğini benim prangalarımla sağlayacaksın. Fiziksel ölümünde sona ereceksin ama ben ölmeyeyim diye kafanın üstünde koşarak çalışmaya devam edeceksin.

Bir fanusta sıkıştıysak elbette bunun hakikatin kendi olduğuna inanmamız mümkündür. Yine de milyolarca farklı zihnin tarih boyunca ortaya koyduğu bu fanusların ne kadar kırılgan olduğudur. Asıl mesele burada dünyayı kulaklarıyla görenlerin, gözleriyle duyanların, yaşamın ve akışın hissini yüreğinde ve zihninde fark edenlerin izini sürmektir.

Peki biz yaşamın son bulduğunu düşünmüyor ve ölmeyi de aynı şekilde yaşamın sonu olarak ele almıyorsak nedir ölmek? Merkeze biçimiyle insanı almadığımız ve insanın teklikle var olmadığını bildiğimiz bir tezahürde, ölmek de bedenın ölümü anlamına gelmiyor, çünkü var olma, canlı olma hali de salt bedenın varlığı ile ilişkili olmuyor. İnsan olmanın insanlık bütünüünün parçası olarak kendini görmenin koşulu en saf haliyle varlığın toplumsallıkla ilişkisini kurabilmekten geçiyor. Doğduğu anda acizliklerle bezeli bir varlık, onun yaşamdaki ilk toplumsal öncüsü olan annesiyle veya kendi dışında diğer bir kişiyle yaşama tutunabiliyor, konuşabiliyor, iki ayak üstünde yürümeyi öğreniyor ve en önemlisi insan olmanın temeli olan yaşam farkındalığını ötekini görerek ve deneyimleyerek kazanıyor. İlk olarak deneyimi kendinden fazla olan öncüsünün gözlerinden görse de kendi gözleri olduğunu, bakışı ve duruşu olduğunu bilince çıkıyor. Öğreniyor, işliyor, tasarlıyor, üretiyor, kendi öncüsünü aşip öncüleşiyor ve en nihayetinde insanlaşıyor. Tek boyutlu, toplumdan ve çevreden, doğan varlığa yaşam akıyor, doğan varlık, insanın bu doğal yaşamını da insanlaşma sürecinde deneyimiyle pratiği ve düşüncesiyle dönüştürüyor. O halde insanı insan kılan süreç yalnızca doğmuş olmanın ötesinde koşulları içeriyor. İnsanın var olduğu an, fiziken dünyaya gelişi tamamlanmıyor, süreçsel bir yolculuğu, öğrenmeyi ve ifade etmeyi, ötekinde var olabilmeyi ve ötekinde kendini var etmeyi en temelde toplumsallaşmayı ifade ediyor.

İnsan olmanın koşulu toplumsallaşmak ve ötekilerin kapsamında ve kapsanmasıyla var olabilmek ise yaşam da tam olarak insanı aşan ve tüm canlılığı içeren bu akışın temelini oluşturuyor. En nihayetinde doğadan kopuk bir insanlaşma süreci düşünülemez. Doğa tarafından dönüştürülen, doğayı dönüştüren toplumsallaşma halinde insan olmak mümkün olabiliyor. Merkeze yalnızca insanı koyup anlam dünyasını dar kurmak bize yaşamın sonluluğu fikrinin dayatsa dahi, merkeze yaşamın hakikatini koyup akışta ve de-

ğişimde insanlaşmayı ele almak, sonsuzluğun kapılarını açıyor.

Elbette yaşamı çarpık haliyle bireysellik çerçevesinde insanda sıkıştırmak tek odağı güç ve iktidar olan ve hegemonyasını korku bağlamında sömürü üstünden geliştiren tekçi yapıların ağzını sulandırıyor. Çünkü bu tekçi iktidar yapısı kendini var etmenin tek koşulunun ötekini yok etmek ve insanların ötekinin gözünde insanlaşmasını engellemek olduğunu biliyor ve bunun daimî uygulayıcısı oluyor. Toplumsal bilince ulaşmış insanın korku ile yönetilemeyeceğini ve ona yenileceğini bildiğinden herkesi kendi kazanında yakıp kavuruyor, yüreği toplumu için atan herkesi kıyımdan geçirip kendini var ediyor. Bunu bireyselleştirerek, insanın ötekine duyarlılığını körelterek, yaşamı zihinlerde sonlu hale getirerek, toplumları, halkları, duygu sahibi olan tüm varlıkları niza ve zor fanusuna alarak yapıyor.

Var olmayı toplumsallıkta ele alıyorsak bunun dinamiklerini de gözetmek gerekir. Toplumsallaşmak ilk elden dille mümkün oluyor, duyguyla, kültürle, sanatla, pratikle meydana geliyor ve burada yaşam anlamını buluyor. Buradan hareketle ölmek ve öldürmek bireyselleştirmekle, dili, kültürü, duyguyu, sanatı, pratiği kıyımdan geçirmek demek oluyor. Devletler, sermaye güçleri, yaşama saldıran ve gölgeler ardına alan her tekçi güç insanın insanlaşma yolu olan toplumsallaşma saldırısını bu kanallar üzerinden yürütüp iktidarını garantiye alıyor. Toplumundan kopan her insan korkuya teslim olup muğlaklığın içinde kimliksizleşiyor ve sömürüye yok edilmeye müsait hale geliyor. Buradan hareketle dünyada toplumsallığını korumaya çalışan ve saldırı altında olan her halk gibi, Kürt halkı da varlık mücadelesini yok ettirilmeye yüz tutan kültürünü, dilini, sanatını, bütün dünyaya haykırarak yapıyor.

Toplumları zapturapt altına almanın ilk adımı, kadınlarla öncülüğü, gençlikle geleceği çalmanın ekseninde meydana geliyor. Jin Jiyan Azadî çizgisinin yan yana birbirine dokunmayan üç blok gibi algılanması büyük yanılgıdır. Özgürlüğe ve özgünlüğe saldıran her yapı ilk elden kadınları köleleştirmesi gerektiğinin farkındadır ve bunu kültürüyle, yaşamıyla kadını erkek zihniyetin aracı haline getirerek sağlayacağını bilir. Oysa ki azadî jiyani, azadî ve jiyani, jini kapsamakta olduğunu ve toplumun merkezinde azadîyi var edenin jin olduğu hakikatini her zaman ve mekanda hatırlayarak mücadele hattı oluşturuluyor.

Kürdün bu insanlık mücadelesi türk devletini temelden sarsıyor, bireyselleşmeyi sonuna kadar dayatsa da toplumu bir bütün kıramıyor. Kırmak için önderliğe, kadınlara, gençlere, toplumun her kesimine saldırı yol ve yöntemlerini, baskı alanlarını genişletiyor.

“Var olmak istiyorsan yok et” gayesini kuşanmış olanların bu yaşamın bizzat kendisine tahammülü olmayan saldırıları bugün gün yüzüne tecrit olarak çıkıyor.

Zikreder gibi her an haykırduğumuz tecrit edilme hali bağlamı doğru kavranmadığında

zihnimizde yalnızca beton dört duvarı imgeliyor. Ancak gerçek bir ölümü pratiğe geçirmenin yolu olarak Tecrit; sokakta olmanın uygunluğu için saati gözleyen, yaşamın yıllarını borçluluğa zimmetleyen, barınamayan, aç kalan, çürüyen, dar bir mekânda yalnızca kafatasının çapı kadar düşünebilen canlıyı imgelemelidir. Bütün bu örnekler çoğaltılabilir. Tüm imgeleri ile insanlığı boğma hali gözler önüne serilebilir. Nihayetinde yok etmek isteyen aparatı, yolu, yöntemi, manipülasyonu ve ihaneti çoktur.

Sahi çok mudur? Yoksa bu çokluk sanrısı da bir tecrit yolu mudur? İşte burada soru işaretleri doğru noktalarla buluştuğunda sonsuzlaşmanın kapıları ardına kadar açılır.

Kof bir hayalperestliğin anlatımı olmayacaktır elbet bu noktalar. Ancak şunu biliyoruz ve bilmeliyiz ki çok diye ifade edilecek tek şey, var olanın haklı mücadelesinde gizlidir ve asıl ölümsüz olma hali burada gerçekleşir. Uzun erimli bir sindirme düzeninin karşısına koyabileceğimiz en dik duruş bize dayatılan bu intiharı reddetmektir.

Reddetmenin birçok durağı olsa da başlangıcı rahatsız olma, tikslenme hali ile ilişkilidir. Bataklığa saplanmış bir insanın tiksilmesi bir iğrençliği kavrayabilmesi için ya bu durumu önceden bilmesi ya da mevcut durumda tanık olması gerekir. Bilmiyor olma hali tanık olma seçeneğine itiyorsa buradaki en önemli koşulu bilmek gerekir.

Tanıklık hali anlamı gereği, teklik, yalnızlık durumlarını dışlar. Bizde rahatsızlık yaratan, tikslenme hali uyandıran her durum tanıklık çemberinde oluşuyorsa, çokluk bağlamında ötekinin varlığını elbette gerektirir.

Nihayetinde ölmeyi, tecrit edilmeyi toplumsal düzlemde ele alıyorsak sonsuzlaşmayı; kendinden doğru her yola çıkışta ötekinin varlığına ulaşmak olarak niteleyebiliriz.

Sindirilmeye direnen her canlı korku çığırkanlığına karşı güven tanımını içselleştirmelidir. Kaba tabirle tecrit bir toplumun bağlarını zayıflatmanın ince ince işlenmesi ise; güven duyma hali, bu bağları kopmayacak şekilde birbirine düğümlenektir.

Karşımızdaki her olay ve olgunun daimî olarak yaşamaya olanak sağladığı muğlaktır. Ancak asıl olarak üretme ve tezahür gücüne güveni tam olan insanın onurlu bir yaşamın mücadelesinde olacağı gerçekliktir. Şehirlerde caddelerde yürüdüğümüz sokaklar yanlış yollara çıkabilir esas olan ayaklarımızı tanımak ve onlara güvenmektir.

Üretme gücünün kendisine güvenmek en nihayetinde bir intihara teslim olma halinin dışında yaşamı tercih etmektir. En derin bataklıklarda dahi farkındalıkla gördüğümüz her "öteki" düşüncelerimize ve eylemlerimize, gökyüzüne dokunabilenlerin özgürlüğünü işleyecektir...

KÜRT SORUNU VE DÜŞÜK YOĞUNLUKLU SAVAŞ STRATEJİSİ

“Bir zamanlar egemen resmi ideolojinin şimdiye kadar 28 ayaklanmayı bastırıldığını, 29’uncusunu ve daha sonrakileri de bastırabilecek güce ve azme sahip olduğunu bilmek gerekiyor.” [1]

Kürt sorunu, şimdiki zamanda hem Ortadoğu’nun hem de Türkiye’nin en önemli sosyal, siyasal, ekonomik, kültürel, psikolojik, ahlaki ve vicdani problemidir. Yüz yıllık bir geçmişe sahip olan Kürt sorunu, Türkiye’nin yapısal unsurlarının, küresel devrelerin ve konjonktürel akımların etki alanı içerisinde uluslararası bir hüviyet kazanarak çok aktörlü, çok faktörlü ve çok çetrefilli multipolar karakteristiği ile üçüncü bin yılda da -özellikle 1984’ten bu yana- Türkiye’nin politik veçhesinin bir numaralı sorunu olarak gündemdeki yerini korumaya devam ediyor.

TC Devleti, kuruluşundan itibaren homojen ulus tahayyülüne dayanarak inşa edilmiştir. Türklüğü esas alan bu inşa sürecinde önce Müslüman olmayan kimlikler tasfiye edilmiş, Müslümanlık kompartımanında değerlendirilen Kürtlerin patlak veren isyan süreçleri, TC Devletinin 1924 Anayasası ile başlayan inkârına karşı toplumsal bir isyan silsilesine dönüşmüştür. Kırk yılını tamamlayan bu silsilenin 29. İsyanı halihazırda devam ediyor hala...

“Teorik çerçevesini, uzun süreli halk savaşı anlayışına dayanan ulusal kurtuluş mücadelesi perspektifi oluşturan bu mücadele, savunma-denge-stratejik saldırı aşamalarını içeren bir gerilla savaşının parti-cephe-ordu örgütlülüğüne dayanarak verilmesini” [2] öngörmekteydi.

PKK’nin 15 Ağustos 1984 yılında Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla, NATO’nun en büyük ikinci ordusuna karşı cami minarelerinden ilan ettiği savaş kırkıncı yılını geride bırakarak hem bölgesel ve hem de uluslararası bir hüviyet kazanarak şimdiki zamana ulaştı.

PKK ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasındaki düşük yoğunluklu savaş PKK’nin ateşkes ilanlarının akabinde olmak üzere çeşitli düzeylerde görüşmeler ve müzakerelerle defacto bir kabul gördü. Son kırk yıldır, Türkiye’nin idari ve askeri mimarisine doğrudan etkide bulunan Düşük Yoğunluklu Savaş Konsepti, egemenlerin nazarında hiçbir zaman resmi kabul görmedi. Çünkü, egemenin sarfinazarında bu bir savaş hali değil, sınır çatışmasına indirgenmiş, sürdürülebilir bir şiddet haliydi.

Nitekim SIPRI'nin 2020 yıllığında, 2019'da Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da aktif silahlı çatışmalar yaşayan yedi ülke arasında anılan Türkiye, "düşük yoğunluklu, aşırı ve ulus altı silahlı çatışma" kategorisinde değerlendirilmiştir.

1980'den 90'lara Silahlı Çatışmanın Serencamı

12 Eylül darbesi, Kapitalizmin yaşadığı 1973 petrol şoku ve gitgide derinleşen sermaye birikim krizi ve hegemonya tartışmalarının hem bir sonucu hem de ona cevap olarak uluslararası bir planlamayla hayata geçirilmiştir. "Darbecilerin ve darbeye destek veren toplumsal bloğun 12 Eylül öncesi krizin sebebini işçi sınıfının, gençliğin, aydınların, solun toplumsal ve siyasal mücadelesinde görmesi sebebiyle temel dert bu siyasallaşmayı engellemek ve bir daha mümkün olmamasını sağlamaktı." [3]

Aynı zamanda kuruluşunu 1978 yılında ilan eden PKK'nin lider ve öncü kadrolarının da bertaraf edilerek, PKK'nin ezilmesi ve Kürdistan devriminin de önünü alacak şekilde geniş bir spektrum içerisinde hareket eden darbeciler, Türkiye devrimci solunu tasfiye etmeyi başarsalar da aynı başanyı Kürdistan devrimcileri için gösteremediler.

12 Eylül cuntası, 24 Ocak kararlarında ifadesini bulan neoliberal politikalara dayalı yeni sermaye birikim rejimine geçişin ön koşulu, Türkiyeli ve Kürdistanlı devrimcilerin ezilmesi ve tasfiye edilmesini gerektiriyordu. Bu doğrultuda, sermaye birikim rejimi, sosyo-politik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel güç ilişkilerini devletin ve sermayenin lehine yeniden düzenlendi. Devletin kurumsal mimarisi, bir kez daha yukarıdan aşağıya otoriter-militarist yapılanma çerçevesinde yeniden inşa edildi.

"Askeri rejim bir yandan neoliberal ekonomi politikalarını devreye sokarken diğer yandan da kutsal bir devleti, toplum ve birey karşısında merkeze alarak yazılan 1982 Anayasası ve çıkardığı tüm temel yasalar ile böyle bir devlet formunu kurumsallaştırdı. Tüm temel, siyasal ve sendikal hak ve özgürlükler "devletin bekası", "milli güvenlik", "kamu düzeni" ve "genel ahlak" gibi muğlak kavramlarla sınırlandırıldı. Yürütme, yasama ve yargı karşısında güçlendirildi. Askeri bürokrasi, hükümet ve cumhurbaşkanıyla beraber yürütmenin üçüncü başı olarak tarif edildi" [4]

Darbeyi müteakip askerin muhalefetine rağmen iş başına gelen ANAP iktidarı, Türkiye tarihinin en liberal partisi olmasına rağmen, 12 Eylül'ün inşa ettiği şiddete ve tahakküme dayalı devlet formunu aynen korumakla kalmadı, Kürtlere karşı özel savaşın mimarisini de kendi döneminde oluşturdu. Kürt hareketinin askeri ve siyasi çeperini gittikçe kır- kent dengesinde genişlettiği bu dönem, devletin, MGK gibi kurumlaşmalar üzerinden kendini yeniden tahkim edeceği tarihsel bir aralıkta iki faktör, Türkiye'nin 2000'ler sonrası siyasi mimarinin en önemli politik aktörlerini de belirleyecek kırılgan bir güç momenti oluşturacaktı: Birincisi Kürt sorunu. ikincisi de Siyasal İslamcılığın yükselişi olacaktı.

12 Eylül, Anayasası ve yasalarıyla, yargının yeniden biçimlendirildiği, rejimin ihtiyaçları doğ-

rultusunda tahkim edildiği bir sürecin başlangıcıydı. Yargının işlevi esas olarak MGK'da ve askeri-sivil bürokratik elitler tarafından belirlenen politikalar doğrultusunda harekete geçmek ve karar vermektir. Bu evrede kimin düşman/terörist kategorisine alınarak istisnai hukuk kurallarına tabi tutulacağına doğrudan ordu karar vermekte, bu yetkiyi egemenliğinin bir gereği olarak işletmekteydiler. Ama zor oyunu bozacaktı.

"PKK'nin 1980'lerin ortasında gerilla savaşını başlatması ile gelişen bu hâkimiyeti 1990'larda politik ve toplumsal düzlemde bir güç ifade eden neredeyse tek aktör haline alması ile sonuçlandı." [5]

Kürt sorunu ve topyekün savaş stratejisi, devletin bütün kurum ve kuruluşlarınca üzerinde mutabık kaldığı ve Kürtlerle mücadelenin her türlüşününün mubah sayıldığı çok kritik bir eşik olan doksanlı yıllarla birlikte, literatüre '93 konsepti' olarak kayda geçmiştir.

93 Konsepti ve Topyekün Savaş Stratejisi

Türkiye'de, Kürt sorununun militarizasyonu ve iç savaş yapma hali, ordunun siyasal alan üzerindeki vesayetini güçlendirdi. "güvenlik" mefhumu içerisinde "devlet" yeniden ve yeniden üretildi. Özellikle, 1992-1993 yıllarında Kürt sorununun militarizasyonunda bir eşik aşıldı. "düşük yoğunluklu savaş stratejisi" çerçevesinde, bölgede 1987'den beri devam eden OHAL yönetiminin yanı sıra, formel-enformel ve legal-illegal bağlantılarıyla paramiliter bir savaş makinesi inşa edildi.

Türk devletinin 1992 yılının Ocak ayında İstanbul'da İçişleri Bakanı ve Jandarma Genel Komutanı tarafından basına bir brifing vererek duyurduğu "Terörle Mücadele Konsepti" de, "PKK'nin ayaklanma ve başkaldırı safhasında" olduğu tespitine dayanıyordu. Bu tespitten hareketle önerilen mücadele ise "topyekün savaş" stratejisiydi. Saldırı atağı, 1993 ve 94 yıllarında temel gerilla üslenme alanları ve gerilla güçlerine yönelerek şiddetle sürdü. [6] Özellikle 1993-96 yılları arasında görev yapan vatan için kurşun atanı da, yiyeceği de kahraman ilan eden Tansu Çiller, Mehmet Ağar ve Doğan Güreş ekibinin uygulamaları arasında yer alan kaçınılma ve alıkonma yolu ile infaz serisi, yerini 7 Haziran 2015 sonrası ABD etiketli "şok ve dehşet" doktrinine bırakmıştır. Ancak 93 Konsepti olarak yürürlüğe konan ve askerinin olağanüstü yetkilerle donatıldığı dönemin öncesini ve sonrasını kısaca hatırlatmakta fayda var.

Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği

Kürdistan'da 1978'de başlayan sıkıyönetim uygulaması, 1980'li yıllarda da devam eden sıkıyönetim kanunu çerçevesinde yönetilmeye devam etti. 10 Temmuz 1987'de kanun hükmündeki karamame ile Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği kuruldu. Bölge artık Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği ile yönetilmeye başladı. Olağanüstü halin kaldırıldığı 30 Kasım 2002 günü Diyarbakır ve Şırnak Olağanüstü hal kapsamında; Batman, Bingöl, Bitlis, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Tunceli ve Van ise mücavir il kapsamındaydı. Olağanüstü hal 1987'de başlamasına karşın 1978'den beri bölgede hüküm süren sıkıyö-

netimin uygulamasını da hesaba katarak yaklaşık 23 yıl sürecektir normalin hep dışında kalan bir yönetim biçiminin sultanı altında kalmıştır. Öcalan, kurulan bölge valiliğine cevaben "OHAL, Kürdistan'ın kabulüdür" tespitinde bulunmuştur.

Olağanüstü bir kapsam ve yetki genişliğiyle donatılan "Olağanüstü Hâl Bölge Valiliği" mekânsal temelde Bölge'de bir "istisna hali"nin hâkim olması demektir. Mekânsal temeldeki istisna hali "öldürme bölgesi" anlamına gelmektedir. Bu bölgede yaşayan insanlar her türlü insan hakkından mahrumdur. OHAL, dışlayıcı bir devlet mekanizmasının bütün kurum ve kuruluşlarıyla oluşturulduğu, öldürme yetkisi de dâhil olmak üzere bütün yetkilerin "özel savaş" konseptine dayalı olarak gerçekleştirildiği, hukukun kendini askıya aldığı bir düzeni ifade eder. Burada esas yetki "Özel Harp Dairesi" ve uhdesindeki paramiliter güçlerdir. Perdenin arkasındaki asıl gücün siyasal ayağı ve vitrini hükümet ve yetkili devlet organlarıdır.

"Düşük Yoğunluklu Savaş"ın kontrol edilebilir ve kabul edilebilir bir seviyede tutularak ortaya çıkan siyasal belirsizlik ve yönetememe krizi dengelenerek, siyasal erkinin devamını sağlamaya dönük bir düzeni de ifade eder. Agamben bu durumu şöyle izah eder. "Modern totalitarizm, istisna hali aracılığıyla, yalnızca siyasi hasımlarını değil, şu ya da bu nedenden ötürü siyasi sistemle bütünleştirilemeyecekleri belli olan yurttaş kesimlerinin bedenlen ortadan kaldırılmasına izin veren yasal bir iç savaş olarak da tanımlanabilir." [7]

Agamben'in "iç savaş" olarak tanımladığı şey asıl olarak daha önceki askeri usul ve esasları, ki özellikle Latin Amerika, Cezayir ve Çin Hindi'nde denenmiş kontrgerilla el kitabının -silahlı ve silahsız her türlü özel harp yönteminin -Kürdistan sathında belli bir merkezden yönetilerek, yönlendirilerek tatbik edildiği bir süreci de ifade etmesi açısından oldukça önemlidir.

Köylerin yakılması ve boşaltılması, koruculuk sisteminin yaygınlaştırılması ve devlet tarafından dost-düşman belirleme stratejisi olarak kullanılması, JİTEM gibi yapıların kurulması, faili meçhul cinayetler, ağır insan hakları ihlalleri özellikle ülkenin Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı hayatın olağan bir parçası haline geldi.

"Kürt sorunu, bir güvenlik ve terör sorunu olarak inşa edildi, Bu güvenlik siyasetinin temel belirleyicisi ordu iken, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Anayasa Mahkemesi gibi yüksek yargı organları, yeniden yapılandırılmaya başlanan dönemin polis teşkilatı da devletin diğer kritik aygıtlarıydı." [8]

Devletçi savaş-siyaset olgusu tam da buraya oturtulmaya çalışıldı. Bu savaş sürekli. Toplumun üstünde yasalar, kurumlar, ekonomik eşitsizlikler ve hatta siyasal dil içinde, savaş yeniden kodlandı. Toplumu sürekli gözetleyen, kontrol eden ve baskılayan kumanda karargahı 'Güçlü Devlet, Güçlü Ordu, Güçlü Millet' mottosuyla

perdelenerek mutlak iktidar odaklı ve devlet merkezli siyaset, kurumsal hale getirilerek topluma karşı farklı araçlarla savaşma biçimleri her gün yeniden ve yeniden üretildi.

Topluma karşı açılan bu savaşta temel yaklaşım, savaş aracılığıyla ilerleme ve gelişmenin sağlanabileceği bir spektrum içerisinde hareket ederek, edilgen bir kitle normu yaratmaktı.

O haseble 93 Konsepti devlet ricalinin uluslararası desteği arkasına alarak "1991 yılından itibaren, 1977-1990 arasındaki yıllara damgasını vuran 'yıkıcı ve bölücü iç mihraklara karşı' savaşta kullanılan politik, askersel, psikolojik tedbirlerde bir yenileşmenin stratejik ve taktik hamlesidir. Taktiksel operasyonların sivil toplum kuruluşlarına, yasal demeklere ve sendikalara uygulanması genel stratejinin en önemli parçasını oluşturmaktadır. İşçi sendikaları ve radikal sol örgütler üzerinde de denenen ve oldukça başarılı olan politik kontrol operasyonları ve tekniklerindeki yenileşme ağırlıklı olarak Kürt coğrafyasında uygulanmıştır." [9]

Bu düzen, dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in "İngiltere bize yeşil ışık yaktı" diyerek startını verdiği bir düzendir. Bu düzenin sivil ayağında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan Tansu Çiller, iç güvenlik ayağında ise Mehmet Ağar ve Susurluk ekibi vardır.

1993 yılında, MGK, almış olduğu kararla "PKK'ye karşı topyekûn ve kesintisiz savaş" kararı aldı. PKK ile yapılan savaş, kesintisiz sürececek, örgütün maddi gelir kapısının kapatılması için devletin tüm imkânları seferber edilecekti. Bu seferberlik ruhu, "1991-1997 dönemini kapsayan ve Diyarbakır'da İHD/HEP yöneticisi Vedat Aydın'ın öldürülmesi ile başlayan ve sayısı bugüne kadar kesinleştirilemeyen kaçınılma ve alıkoyma yolu ile infaz serisi başlamıştır." [10]

Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, Yalçın Doğan'a verdiği ve 26 Eylül 1992 yılında Milliyet'te manşetten yayımlanan röportajda; "Güneydoğudaki terörün durdurulması için tüm vatandaşları yardıma çağırıyorum, bu topyekûn bir mücadeledir" diyerek ilk kez konseptin sivil çerçevesini de çizmiş oluyordu.

1990'larda Kürdistan'da aktif bir gayri nizami savaş yürütüldü. Kürdistan sahasında faaliyet gösteren kontrgerillanın bileşiminde Abdullah Çatlı gibi unsurlarla birlikte Ordu ve Jandarma (JİTEM) subayları (Veli Küçük, Korkut Eken, Cem Ersever, Mahmut Yıldırım), emniyet mensupları (İbrahim Şahin, Mehmet Ağar), Hizbullah adlı örgütlenmeler, emniyetten ve jandarmadan tetikçiler (Ayhan Çarkın vb.), MİT mensupları (Mehmet Eymür, Tank Ümit vb.) yer aldı. Ve bu yapı doğrudan dönemin Başbakan'ı Tansu Çiller'e bağlı bir şekilde çalıştı.

Öcalan, mevcut durumu şöyle çözümlenmekteydi: "eksik olan şey, tüm bu olayların zincirleme bağlantılar içinde olduğunu anlamaktır. NATO'ya girişinden 1998'e kadar

Türkiye'nin yaşadığı tüm önemli siyasi ve sosyal olayların temelindeki kalın NATO-Gladiocu çizgiyi görmeden, hiçbir önemli olayı, çatışmayı ve suikastı doğru olarak çözemeyiz. Özde halkların özgürlük, eşitlik ve demokrasi isteklerine karşı bir NATO'cu savaş açılmış ve bu savaşın son halkasına 1998'deki Suriye'den çıkışım eklenmiştir.”[11]

Kürt özgürlük hareketinin konumu ve stratejisi, Ortadoğu'daki güncel dengeleri ve emperyal hegemonyayı fazlasıyla tehdit eder hale gelmişti. Emperyalist devletlerin kendilerine tehdit olarak gördükleri halk hareketlerine, devrimci mücadelelere temel yaklaşımı dünyanın her yerinde aynıydı: Ya hegemonyanın yörüngesine girmek ya da tasfiye edilmek. Kürt siyasal hareketi bu yörüngeye girmeyi reddettiği için tasfiye edilme kararı alındı. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna baktığımızda anti-Kürt ittifakı temelinde gelişen komploları rahatça görebileceğimizi ifade eden Öcalan “Hamidiye Alayları komplosu, 1914 Bitlis'teki Melle Selim, 1925 Şeyh Sait, 1930 Ağrı ve 1937 Dersim komploları, 1959'da 49'lar ve 1960'ta 400'ler Davaları, Faik Bucak'ın öldürülmesi ve Sait Kırmızıtoprak'ın KDP tarafından katledilmesi, yine PKK'nin ideolojik aşamasından günümüze kadar aynı zihniyet tarafından organize edilen yüzlerce komplo bir çırpıda sıralanabilir.” diyerek konseptte tarihsel bir derinlik kazandırmıştır. Hakeza uluslararası anlamda da 1926'da Musul-Kerkük konusunda anlaşma, 1952'de NATO'ya giriş, 1958 ve 1996'da İsrail'le yapılan anlaşmalar Kürtleri tasfiye etmeye dönük anlaşmalar olarak değerlendirilmiştir.”[12]

Olağanüstü Hal Uygulaması kapsamında köylerin boşaltılması ve tahribi, mülklerin ve çevrenin yakılması, insanların ve malların hareketine sınırlama getirilmesi, faili meçhul cinayetler, asit kuyuları, gözaltındaki tecavüz ve işkenceler, yargısız infazlar ve bitip tükenmeyen psikolojik baskının orada yaşayan bütün insanların hayatın her alanına nüfuz ettiği “zincirleme travmalar” dönemi olarak da tanımlanabilir. Özellikle 1992-1995 yılları arasında görev yapan Ünal Erkan ve ekibinin uygulamaları “OHAL” uygulamasının en karanlık dönemi olarak kayıtlara geçmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin modern tarihinde 90'lı yıllar, muktedirlerin Türkiye ve Kürdistan'ı 1930'lardan sonra ikinci kez, bir uçtan öbürüne, el ele, zulüm ve katliamlarla kat ettikleri dehşetin yıllarıdır.

1993-97 arası, Diyarbakır Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı bölgesi ve İstanbul'un hemen dibindeki Kocaeli Jandarma Komutanlığı, Kürtler üzerindeki acımasız kıyım stratejisinin iki ucundaki iki eylem üssüydü. Birincisi, PKK'nin silahlı mücadelesine destek vermesin diye Kürt köylülerini, ikincisi PKK'ye kaynak sunmasın diye Kürt iş insanlarını hedef aldı. Diyarbakır'dakinin komutan yardımcısı Tümgeneral İlker Başbuğ, Kocaeli'ndekinin komutanı Albay Veli Küçük'tü.[13]

Devlet içinde de savaşın sona erdirilmesi ve Kürt sorununa barış içinde sivil siyaset yoluyla çözüm aranması eğilimi içinde olanlar tasfiye edildiği zaman aralığı ne tesadüftür

ki aynı zamana denk düşer. Savaşın ivmelendiği ve denge aşaması tartışmaların olduğu 91-93 arası çatışmaların en yoğun olduğu yıllar olarak kayıtlara geçti. Özellikle devlet cephesinde ikilik olduğu, “ver kurtul” ve “vur kurtul” tartışmalarının bu dönemde kamuoyunun gündemine düştüğünü not etmek gerekiyor.

17 Şubat 1993 günü bindiği askeri uçağın düşmesi sonucu yaşamını yitiren Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Eşref Bitlis ile 17 Nisan 1993 günü yaşamını yitiren Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın da böyle bir tasfiyeye tabi tutulduklarına dair iddiaların aksi halen kanıtlanmadı.

3 Kasım 1996’da Susurluk’ta gerçekleşen trafik kazası istihbaratçı, siyasetçi ve ülkücü tetikçi işbirliğini açığa çıkardı. Bu olaydan sonra sosyal tepkiler yükseldi, kitlesel eylemlilikler yaygınlaştı.

“Sürekli Barış İçin Bir Dakika Karanlık” eylemlerinin yaşandığı dönemde Barış talebi 1 milyon imza ile TBMM’ne iletildi. Ancak tüm bu tepkiler TSK tarafından Necmettin Erbakan’ın başbakanlığındaki Refah Partisi - Doğru Yol Partisi koalisyon hükümetine yönlendirildi. 28 Şubat 1997’de MGK, irticayı milli güvenliğe yönelik bir tehdit olarak niteledi ve gereği için bürokrasiyi görevlendirdi. Böylece Kürt sorununun barışçıl çözümü için oluşan tepkiler boşa çıkarıldı.[14]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), TSK’nin kara operasyonları ve köylerin havadan bombalanması sırasında öldürülenlerin yakınlarının başvurularında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne (AİHS) aykırılıklara hükmetti, Türkiye’yi mahkûm etti.

Savaş ortamında yolsuzluklar yaygınlaştı, gelir dağılımında eşitsizlik büyüdü. Ormanlar yakıldı, yayla mezra yasakları getirildi, eşya ve mal sirkülasyonu kısıtlandı, tarım hayvancılık ve günlük yaşam büyük zarar gördü. Kürt illeri ekonomik bir ambargoya tabi tutuldu. Sağlık, eğitim, beslenme ve barınma sorunları ağırlaştı.

Sivil halk, silahlı çatışma ortamında, insan hakları evrensel kurallarına ve savaş hukukuna aykırı eylemlere hedef oldu. Büyük mağduriyetler ve acılar yaşadı. Cezasızlık kural haline geldi. Sıkıyönetim Mahkemeleri ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri savaş hali hukukunu uyguladı, özellikle Terörle Mücadele Yasası (TMY) pek çok haksız cezalandırmalara dayanak oldu.

“1990’lı yıllarda parlamenter siyaset temsiliyet krizi ve zayıf koalisyon hükümetleriyle geçti. 1989 sonrası finansal liberalizasyon ile daha da kırılan hale gelen Türkiye ekonomisinin peşpeşe 1994, 1999, 2000 ve nihayetinde 2001’de yaşadığı krizlerin bedeli işçiler, köylüler, kent ve kır yoksulları, alt orta sınıflar, sabit gelirli, küçük işletmeler, esnaf ve zanaatkarlar gibi geniş toplum kesimlerince ödendi.”[15] Bugünkü siyasi ve ekonomik krizin bedelini yine aynı kesimler ödemeye devam ediyor.

Üçüncü Bin Yıl ve Milenyum

Birinci Cumhuriyetin tasfiye ettiği temel siyasi güçler olan siyasal İslamcılar, Kürtler ve Komünistlerin parlamento sathına taşınan ilişkisi, 2013-2015 arası "isyandan müzakereye" diskuruyla kendine yeni bir yol aradı:

7 Haziran 2015'e ve sonrasına dair gelişmelerin fay hatları bu dönemde döşendi. "çöktürme planları" bu dönemde hazırlandı. Tasfiye kararları bu dönemde MGK'da karar altına alındı. Devlet ve Ulus'un 'istiklal ve istikbali' kesif milliyetçi bir hamaset ve 'tekçilik' retoriğiyle kitlelere sunuldu. Fay hatlarının gerilimlerinden boşanması yıkıcı sarsıntılara neden oldu. Vesayet ve cumhuriyet adına birbirleriyle çatışan güçler aynı potada buluşarak, devletin bekasının altında birleşip, Kürt siyasi hareketine ve bağlaşıklık güçlere karşı "şok ve dehşet" operasyonları düzenleyerek aslına rücu etti: "Resmî dilde Cumhuriyetle kastedilen, büyük çoğunlukla, devletten başka bir şey değildi." Yeni devletin cumhuriyetçiliği, milliyetçiliği etnik ve dini nitelikli kimlik unsurlarıyla tedavüle sokan, bu bağlamıyla çatışma imkânını ekonomiye tevil eden bir yöntem olarak kullanıldı.

Reel üretimdeki tıkanmaların çatışma dinamikleriyle aşılması, devleti daha da güçlendirme ve devlet-kültür merkezli bir ulusalılığın köpürtülmesi dönemin alametifarikası oldu.

Bozkurtların ve Rabiacıların diğer bileşenleriyle birlikte oluşturduğu iktidar blokunun Kürtlerin hak ve statü talebine karşı tarihsel bloku da örgütleyen ana fikir, birbirine düşman ulus ve grupları bir çıkar parantezinin içine alarak bütün sorunların içine temayüz etti.

7 Haziran-1 Kasım aralığında milliyetçi cepheyi tahkim edebilmek için dördüncü nesil savaş doktrinlerinden olan "şok ve dehşet" doktrini, "çöktürme planı" çerçevesinde siyasi dile tercüme edildi.

7 Haziran 2015 tarihinden itibaren "şok ve dehşet" (shock and awe) ya da "ani hâkimiyet" (rapid dominance) doktrini çerçevesinde devletin bütün baskı, zor ve ideolojik aygıtları harekete geçirildi. Kürt Özgürlük Hareketinin kazanılmış bütün mevzileri ateş altına alındı.

Buna göre "gücün ezici bir kullanımıyla "siyasal düşman(lar)ın" "muharebe sahasına" dair algısını tahrip etmek ve daha da önemlisi mücadeleye etme azmini kırmak, gelişmeler üzerinde kontrolünü kaybettirmek, bütünlüklü bir stratejik yanıt üretmesini imkânsızlaştırmak hedefleniyor."du[16]. Kobani soruşturması, kapatma davası, kayyım atamaları, siyasi soykırım operasyonları ve bilcümle devlet operasyonları bu doktrin çerçevesinde uygulanan planın bir parçası olarak yürürlüğe sokuldu. Temel amaç kesin tasfiyenin sağlanarak Kürtleri yeniden teslim olmaya zorlamaktı.

ABD'nin Irak savaşındaki askeri doktrini olan "Şok ve Dehşet" doktrini, en az maddi ve

insan kaynağı hasarıyla hızlı hâkimiyet sağlamayı hedefliyordu.

Tarih ve Siyaset Bilimci, Paris Sosyal Bilimler Yüksek Okulu Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hamit Bozarslan, 2020 yılının Ekim ayında Evrensel Gazetesi'ne verdiği mülakatta, Türkiye'de rejimin güçlendiğini ya da güçlendirildiğini söylemişti. Mevcut yaşanan sancılı rejimin tahkim edilmesi meselesi ile ilgisini ortaya koyduktan sonra "bu rejim sadece 2010'ların rejimi değil, sadece 2001'lerin rejimi değil, 1990'ların, hatta 60'ların, 70'lerin rejimi. Sanıyorum Türkiye'de bir bellek kaybı yaşanmakta. Fakat Susurluk meselesini kesinlikle unutmamak gerekiyor. 1990'larda oluşan üniformalı çeteler meselesini, JİTEM meselesini unutmamak gerekiyor. 90'larda Türkiye'de ciddi bir paramiliterizasyon olgusu var. Bu paramiliterizasyon aynı zamanda güvenlik, aşiret, yeni güvenlik birimlerinin oluşması, ülkücü mafya olgularının da bir arada gelişmesini sağlıyor. Kürtlüğü sadece güvenlik boyutuna indirgeyen, Türk milletini tehdit eden dinamik bir sorun olarak gören bir algı sistemi Misak-ı Milliden yola çıkarak hatta onun da ötesinde Kürdistan'ın tümünü yeniden fethetmeyi amaçlayan bir düşünce sistemi." [17] olarak çözümleniyordu.

93 konseptinin metaforu "Beyaz Toroslar, Yeşiller, Çillergiller"den, şok ve dehşet doktrinin metaforu olan "Ranger"lara gelişin öyküsü, yüzyıllık ceberrut şiddetin araçlarla anlaşılan halini fazlasıyla aşan 'topyekün savaş' düşüncesini simgelemesi açısından oldukça önemlidir.

"Türkiye'de kurulmuş paramiliter savaş yapıları, devletin bekası, ya da ulusal güvenliğe yönelik tehditlere karşı kullanılan, reddedilebilir olan, devletin düzensiz savaş kapasitesinin zayıflığı gösteren bir niteliğe haizdir."

Hülasa;

"Düşük yoğunluklu savaş stratejisi, doğrudan bir askeri fetih yerine, hedef ülke veya bölgenin politik ve sosyal yapısını istikrara kavuşturarak veya kontrol altına alarak, uzun vadede etki yaratmayı hedefler. Bu strateji, savaşın açıkça ilan edilmediği, ancak sürekli bir çatışma durumu olduğu için "ilan edilmemiş savaş" olarak da adlandırılabilir."

Özel Harp Dairesi ve ona bağlı Psikolojik Harp Dairesinin "devlet-asker-millet" mutabakatı çerçevesinde topluma mal edilmek istenen savaş gerçeğinin ekonomi-politiği, yıkıcı zincirleme etkileriyle artık çok daha derinden hissedilmeye başlandı. Kırk yıldır iktisadi alt yapıyı tahrip eden, kayıt dışı ekonomiyi besleyen, gerek doğrudan gerek dolaylı olarak harcandığı yetkili kişilerce söylenen ve üç trilyon dolar ile ifade edilen bol sıfırlı meblağ, ülkenin maddî kaynaklarını felç etmiş ve ekonomisinin birçok kez krize girmesine neden olmuştur. Kürt sorunu demokratik ve barışçı yollarla çözülmediği müddetçe de, Türkiye toplumunun bu sorunun yüksek iktisadî maliyetlerine katlanmak zorunda kalacağı aşikârdır.

Süleyman Demirel'in yazının girişinde andığımız tespitinin üzerinden on yıllar geçmiş olma-

sına rağmen, bu ayaklanma bastırılmadığı gibi, “Bugün transnasyonal bir toplumsal hareket olarak PKK’nin, ulusal kurtuluş ve ayaklanma (şiddet) perspektiflerini de yeniden tanımladığı ve bu temelde güçlü bir Kürt kamusalılığı içinde Kürt kimliğine ilişkin talepleri siyasi olarak canlı tutmayı başarabildiği açıktır.”[18]

KAYNAKÇA

1. Süleyman Demirel'in '29. isyan' olarak nitelediği PKK için söylediği bir söz.
2. Akkaya, Ahmet Hamdi. Ulusal Kurtuluş, Ayaklanma ve Sınırların Ötesi: 1970'lerden 1990'lara Kürt Hareketi'nin Değişim Dinamikleri. PDF.
3. "100 Yıllık Süreçte Türkiye'de Ordu ve Siyaset." Gazete Duvar, <https://www.gazeteduvar.com.tr/100-yillik-surecte-turkiyede-ordu-ve-siyaset-haber-1637104>.
4. "100 Yıllık Süreçte Türkiye'de Ordu ve Siyaset." Gazete Duvar, <https://www.gazeteduvar.com.tr/100-yillik-surecte-turkiyede-ordu-ve-siyaset-haber-1637104>.
5. Akkaya, Ahmet Hamdi. Ulusal Kurtuluş, Ayaklanma ve Sınırların Ötesi: 1970'lerden 1990'lara Kürt Hareketi'nin Değişim Dinamikleri. PDF.
6. Akkaya, Ahmet Hamdi. Ulusal Kurtuluş, Ayaklanma ve Sınırların Ötesi: 1970'lerden 1990'lara Kürt Hareketi'nin Değişim Dinamikleri. PDF.
7. Agamben, Giorgio. İstisna Hali. İstanbul, Otonom Yayıncılık, 2006.
8. Agamben, Giorgio. İstisna Hali. İstanbul, Otonom Yayıncılık, 2006.
9. Akça, İsmet. "Türkiye'de Siyaset ve Devlet İçinde Ordu: Cumhuriyet'in Uzun 100 Yılına Kısa Bir Muhasebesi." Mülkiye Dergisi.
10. Akıncılar, Murat. "Politik Kontrol Operasyonları ve Tekniklerindeki Yenileşme." Karaburun Bilim Kongresi Tebliği, 2007.
11. "Büyük Gladio Komplosu." Serxwebun, <https://serxwebun.org/buyuk-gladio-komplosu/>.
12. "Büyük Gladio Komplosu." Serxwebun, <https://serxwebun.org/buyuk-gladio-komplosu/>.
13. "Velev ki 90'lara Döndünüz." Ertuğrul Kürkçü, <https://ertugrulkurkcu.org/yazilariyla-ertugrul-kurkcu/velev-ki-90lara-dondunuz/>.
14. "Kürt Sorunu'nda Son 25 Yıl." Bianet, <https://bianet.org/yazi/kurt-sorunu-nda-son-25-yil-160718>.
15. Akça, İsmet. "Türkiye'de Siyaset ve Devlet İçinde Ordu: Cumhuriyet'in Uzun 100 Yılına Kısa Bir Muhasebesi." Mülkiye Dergisi.
16. Klein, Naomi. Şok Doktrini: Felaket Kapitalizmin Yükselişi. İstanbul, Agora Kitaplığı, 2010.
17. "Prof. Dr. Hamit Bozarslan: Gündem Değiştirilmiyor, Rejim Tahkim Ediliyor." Evrensel, <https://www.evrensel.net/haber/415555/prof-dr-hamit-bozarslan-gundem-degistirilmiyor-rejim-tahkim-ediliyor>.
18. Akkaya, Ahmet Hamdi. Ulusal Kurtuluş, Ayaklanma ve Sınırların Ötesi: 1970'lerden 1990'lara Kürt Hareketi'nin Değişim Dinamikleri. PDF.

PKK LİDERİ ÖCALAN'IN ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI PERSPEKTİFİ VE KUZEY VE DOĞU SURİYE'NİN MEVCUT SİYASİ POZİSYONU

HTŞ'nin 27 Kasım'da Halep'e yönelik başlattığı saldırılardan sonra PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 3. Dünya Savaşı olarak tanımladığı ve bir süredir görece durgun ilerleyen kapitalist modernitenin mevcut krizi yeni bir aşamaya taşınmış oldu. Halklar açısından da önemli tarih anlarını ifade eden bu kriz dönemleri halkların demokratik kazanımlar elde etmesi açısından birer fırsat. Suriye'de 27 Kasım'dan bu yana yaşananları halklar açısından değerlendirmek yaşanan krizin nasıl bir fırsat anına dönüşebileceğine dair bize önemli ipuçları sunuyor. Tüm bu süreci daha iyi anlayabilmek için ise PKK lideri Abdullah Öcalan'ın savunmalarında ifade ettiği 3.Dünya Savaşı tanımlamalarına bakmak ve oraya eğilmek faydalı olacaktır.

Yazının ilk bölümünde Öcalan'ın 3.Dünya Savaşı perspektifi ele alınırken ikinci bölümde bu perspektif ışığında 27 Kasım'dan bu yana yaşanan güncel gelişmeler ve Kuzey Doğu Suriye'nin politik pozisyonu Suriye Kürtlerinin siyasi faaliyetleri ışığında ele alınacaktır. Her ne kadar mevcudun analizi geleceğe dair görüşler sunsa da bu yazıda savaşın gelecek aşamalarına dair tahminler değil yaşanan gelişmelere dair yorumlar ön planda olacaktır.

A.) Öcalan'ın 3.Dünya Savaşı Perspektifi

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın 3.Dünya Savaşı tanımlamasında ön plana çıkan vurgular 3.Dünya Savaşı'nın diğer iki dünya savaşıyla olan farklılıklarına dair yorumlardır. Öcalan Üçüncü Dünya Savaşı'nın mekân, zaman ve aktörler boyutunda diğer iki dünya savaşından daha farklı karakterlere sahip olduğunu ifade eder.

Zaman - Mekan - Aktörler

Öcalan zaman boyutunda 3. Dünya Savaşı için diğer iki dünya savaşı gibi bir kesinlik işaretiyle tek bir başlangıç çizilemeyeceğini ifade eder. Zaman çizelgesi bağlamında bir başlangıca işaret edilebilse de (ki Öcalan bunu Birinci Körfez Savaşı olarak ele alır) kesin bir zaman aralığına sıkıştırılmamasının nedenini savaşın yoğunluğunun dalgalı ve değişken olmasına bağlar. Bu savaşın her zaman eşit seviyede ilerlemeyeceğini, dönem dönem artıp dönem dönem azalacağını ifade eder. Eşit yoğunlukta bir süreç olmayacaktır bu savaş. Bu farklı yoğunluklar ve sönümlenme (bitiş değil) dönemleri bu savaşı kesin bir 4-5 yıla sıkıştırarak tanımlamaya izin vermemektedir (Öcalan, 2010). Farklı cephelerde aynı anda gerçekleşen ve biten savaşların toplamı olmasından ziyade farklı zaman dilimle-

rinde gerçekleşen savaşların bir aradalıdır. Bu zaman çizelgesinde bir döngüsellığı ifade etmektedir. Düz çizgisel ilerlemeci bir anlayışla şekillenecek bir savaş olmayacaktır. Bu Öcalan'ın toplumsal tarih anlatısındaki döngüsellığın bir yansıması olarak ele alınabilir. (Özyıldız,2020)

Öcalan savaşın gerçekleştiği mekânsal olarak tüm dünya savaşlarında olduğu gibi farklı cephelerde ve ülkelerde nüksetmesine rağmen merkezinin her zaman Ortadoğu olduğunu ifade eder. 3. Dünya Savaşı'nın merkezini Ortadoğu olarak ifade etmesinin nedeni onun toplumsal tarih perspektifinden doğan evrensel tarih anlayışında kaynaklanır. Öcalan evrensel tarih anlayışı olarak kuramsallaştırdığı toplumsal tarih anlatısında uygarlığın çözümlenmesinin merkezine Uruk Şehir Devletlerini alarak başlar. Toplumsal tarih anlatısının temeline Ortadoğu uygarlıklarını alarak çözümlenmesine başlayan Öcalan bu anlatısını günümüze kadar ilerletir ve uygarlığın toplumla ilk diyalektik çelişkilerini yaşadığı Ortadoğu'nun bu çelişkilerin çıkış yeri olarak halen güncelliğini koruduğunu söyler. Üçüncü Dünya Savaşı'nı da finans kapitalin sermayenin kolay dolaşımı için yaşadığı krizin bir sonucu olduğunu ifade eden Öcalan bugün bu çelişkinin de merkezinde de hem ulus devletlerin en ilkel formlarına hem de İsrail'e ev sahipliği yapan Ortadoğu olduğunu ifade eder.

Aktörlerboyutunda diğer iki savaştan farkını da bu savaşta ulus devletlerin ve devlet birliklerinin direkt karşı karşıya gelmek yerine vekil ve vekalet üzerinden savaşacağını ifade eden Öcalan aktörler boyutundaki bu değişimin de üçüncü dünya savaşının anlamlandırılması açısından önemli olduğunun altını çizer. Nitekim Öcalan'ın bu bakışı onun mekân konusunda yaptığı tanımlama ile de tutarlıdır. Savaşın mekânsal olarak Ortadoğu'da yaşanacağını işaret etmekle birlikte savaşın mekân olarak asıl savaşan güçlerin topraklarında değil bu vekaletlerin devşirildiği topraklarda yaşanacağını ifade eder. Savaşın aktörler üzerinden ilerlemesinin hegemonik güçler açısından artıları vardır. Hegemonik güçler artık direkt karşı karşıya gelmeyecektir. Öcalan'ın altını çizdiği tüm bu değişim karakterleri yazının ilerleyen boyutlarında sahadaki somut durum işaret edilerek ele alınacak ve örneklendirilecektir.

Finans Kapitalin Getirdiği Küreselleşme ile uyumsuz Ulus-Devletler

Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkış nedeni olarak da ulus devletlerin artık finans kapital çağında ulus üstü sermayenin rahat dolaşımı önünde bir engel olmasını işaret eder (Öcalan, 2010). Nasıl ki kapitalizmin ilk aşaması olan ticaret kapitalizmi sömürgeleştirmeyi ve ikinci aşaması olan sanayi kapitalizmi emperyalizmi getirmişse bu ikisinin ardından üçüncü olarak ortaya çıkan finans kapital de küreselcilığı getirmiştir. Bu küreselcilığın ve rahat dolaşımın önündeki en büyük engel de sınırları dar ve iç pazara odaklanmış ulus devletler ve onun bürokrasisidir. Sermayenin rahat dolaşımı ve ulus üstü küresel amaçların gerçekleştirilebilmesi için bu dar yapının ortadan kaldırılması ya da esnetilebileceği kadar esnetilmesi gerekmektedir. Öcalan kapitalist modernitenin yeni formu finans kapitalin ulus devletlerden kurtulma isteğini

anlatırken tarihsel iki figür üzerinden ulus devletlerin ideolojik ömrünün başlangıç ve bitişine işaret eder. Ulus devletlerin başlangıcında ve yaratımında Fransız Kral XIV. Louis'in idamını, ulus devletlerin bitimini ise Saddam'ın idamı ile eşleştirir. Saddam'ın idamı ile ulus-devletten vazgeçişin bağlantısını kurar ve Ortadoğu'ya yapılan müdahaleleri bu temelde açıklar.

Hedeflenen Ortadoğu'da İsrail'in Güvenliğinin Sağlanması

Dünya savaşlarının ortak özelliklerini de vurgulayan Öcalan Ortadoğu üzerinde de bu ortaklıkları bir amaç etrafında formülize etmiştir. Ortadoğu'yu okurken İsrail'in rolüne ve konumuna atıfta bulunan Öcalan dünya savaşlarının İsrail'in Ortadoğu'da konumlanması ve yaratılması için oynadığı rolü de ifade eder. Birinci Dünya Savaşı Ortadoğu'da bir İsrail devletinin kurulmasına zemin hazırlayacak ulus devletleri doğurmuştur. Ulus devletler yaratılarak Ortadoğu halkları parçalanmış ve güçsüzleştirilmiştir. Araplar 22 devlete bölünürken Türkler, Suriye ve Irak Arapları ve Farslar ise Kürtlerin köleleştirilmesi temelinde bir çatışmanın içine sokulmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan bu güçsüz Ortadoğu denklemi İsrail'in kurulması için uygun bir zemindir. Nitekim Öcalan İsrail merkezli bu tarih okumasında Türkiye Cumhuriyeti'nin rolünün de bir proto-İsrail oluşumuna benzetir ve böyle ele alır. Nitekim bu ele alış erken cumhuriyet döneminde Kürt-Türk kardeşliğinin neden ıskalandığına ve Mustafa Kemal'in neden 1921 Anayasası'ndan döndüğüne ilişkin çözümlerine de yansır. Bu anlamıyla Türkiye Cumhuriyeti'ne biçilen proto-İsrail hazırlığının altını önemle çizer. Türkiye'ye biçilen rol ulus-devlet modelinin ideolojik taşıyıcılığını ve temsilciliğini yapmaktır, der. İkinci Dünya Savaşı'nın paralel konumdaki rolünü de İsrail'in ikinci dünya savaşı sonrası Yahudi katliamının uluslararası arenada yarattığı etki ile meşruluk devşirerek zemin bulması ile açıklar. Bu savaştan sonra Yahudiler için yaşanılacak bir yurt tartışması kalmaz, der. Yahudiler için Tevrat'ta kutsal toprak ilan edilen yerlere dönüş için bir neden ve meşru bir anlatı yaratılmıştır artık.

Üçüncü Dünya Savaşı'nı nedenlerini açıklarken finans kapitalin yeni gerekliliklerine vurgu yaptığı kadar bu finans kapitalin yaratımı olan İsrail'in güvenliğinin sağlanmasını da ekler. Kurulan İsrail devletinin güvenliğinin sağlanması için üçüncü dünya savaşında İsrail'e karşı güvensizlik yaratan ülke ve oluşumların güncelde birer birer nasıl etkisizleştirildiğini görmek bu çözümlmeyi doğrular niteliktedir. Dünya savaşları ve İsrail denklemi ele alındığında İsrail'in salt bir ülke veya Yahudi yerleşimi olarak ele alınmaması ve basitliğe düşülmemesi gerekir. Burada işaret edilen kapitalist modernitenin Ortadoğu'daki varlığı ve temsiliyetidir. İsrail'in kontrolünde kapitalist modernite için güvenli kılınmış bir Ortadoğu, enerji koridorlarının geçişine ev sahipliği yaparken bu enerji koridoru için yapılan yatırımlar da güvenceye alınmış olacak ve endüstriyalizmin devamlılığının sağlanması için gerekli enerji akışı sağlanacaktır. İsrail'in konumu burada salt bir devletin yaratılması veya bir ulusa devlet bahşedilmesi değildir. Kapitalist modernite için ifade ettiği anlamlar sistemin sürdürülebilirliği için ona

biçilen "jandarma" roledir.

3.Dünya Savaşı'na Adım Adım Giderken; 1947-68-91, 2001...

İsrail'in ve yeni küresel sermayenin serbest dolaşımının güvenliğinin yaratılması için 3.Dünya Savaşı'nın belirli duraklarda hazırlıklarının ve savaşın nasıl adım adım ilerlediğini görmek mümkündür. 1947 Arap Savaşı ile başta Mısır olmak üzere Arap devletleri İsrail için birer tehdit olmaktan çıkarılmıştır. 1947'deki savaşın ardından Mısır ile birlikte Arap milliyetçiliğinin bir diğer önemli temsilciliğini yapan Suriye 1968 yılında yaşanan Altı Gün Savaşları ile güvenli bir mesafeye çekilmiştir. Golan Tepeleri'nin işgali ile İsrail ile Suriye arasında tampon bir bölge yaratılmıştır. 1991-2001 Körfez Savaşları ve Irak İşgali ile de Irak'ın ehlileştirilmesiyle Körfez güvenleştirilmiştir. İkiz Kuleler'e El-Kaide tarafından yapılan saldırının ardından Afganistan'ın işgali ve devamında Arap Baharı da bu dünya savaşının birer adımı olarak ele alınabilir. DAİŞ'in ortaya çıkarılması ile hedeflenen ama başarıya ulaşamayan süreç ve bugün 7 Ekim Hamas saldırısının ardından başlayan süreçte yaşananlar da bu güvenli kılmaya yönelik müdahalelere zemin hazırlayan adımlardır. İsrail'in başat düşmanlığını yapan İran'ın da bugün İsrail karşısında oluşturduğu Direniş Eksenini 7 Ekim Hamas saldırısı sonrası büyük darbe almıştır. Bu eksenin Filistin'deki kolu Hamas ve Lübnan'daki parçası Hizbullah İsrail'in Güney Lübnan'ı işgali ve suikastlerle büyük darbe almıştır. Son olarak Baas Rejimi'nin 8 Aralık 2024'te devrilmesiyle daha öncesinde güvenli mesafeye itilen İsrail için önemli bir tehdit daha yok edilmiştir. İsrail'in 8 Aralık'ta Baas Rejimi'nin düşüşüyle Golan Tepeleri'ne dair anlaşmaların geçersiz olduğunu ilan etmesi ve Golan Tepeleri'ndeki varlığını genişletmeye devam etmesi Öcalan'ın 3.Dünya Savaşı'nda önemli bir yer tutan İsrail'in şahsında kapitalist modernitenin güvenliğinin sağlanması amacı tespitindeki haklılığını bir kez daha ortaya koymuştur.

15 Şubat Uluslararası Komplosu; 3.Dünya Savaşı'nda Demokratik Modernite Güçlerini Tasfiye Girişimi

Öcalan kendisine yönelik 9 Ekim 1998-15 Şubat 1999 arasında geliştirilen komplo sürecini de 3.Dünya Savaşı içerisinde anlamlı bir çerçeveye oturtur. Hem Yunanistan'da yargılandığı mahkemeye sunduğu Atina Savunması'nda (Özgür İnsan Savunması) hem de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne sunduğu savunmalarında kapitalist modernitenin kendini yeniden var etmeye çalıştığı süreci tarif eden 3. Dünya Savaşı'nda önemli bir aşamayı ifade edecek 2001 Irak müdahalesi öncesi Ortadoğu'da PKK'nin bitirilmeye çalışıldığını ve hedeflenen bu amaca ulaşmak için de kendisinin uluslararası bir komployla esir alındığını belirtir. PKK'nin dönem itibari ile hem SSCB'den sonra dünya ezilenleri için sosyalizm umudu olarak yeşermesini engellemek hem de Irak'taki müdahaleden sonra oluşacak boşluklardan faydalanmasının önünün kesilmesi için komplonun tasarlandığını ifade eder. Bunun için de kendisinin PKK'den uzaklaştırılması yoluyla bu hedefe ulaşmanın düşünüldüğünü anlatır. Burada vurgu PKK'nin güçlenerek bir umut kaynağı haline gelmesinin engellenmesi çabasıdır. Ka-

pitalist modernitenin korkusu oluşan ideolojik boşluğun doldurulmasıdır. Nitekim ulus-devletten vazgeçişin ifadesi olarak Saddam'ın idamından sonra iyice belirginleşen ideolojik boşluğun reel sosyalizmle yüzleşmiş ve yeni bir paradigmaya doğru adım adım ilerleyen bir PKK ve Öcalan tarafından doldurulmasının kapitalist modernitenin tüm planlarını bozabilecek bir potansiyel taşıdığı görülmüştür.

Öcalan'ın 15 Şubat Uluslararası Komplosu'na dair bu çözümlemesi onun tarih anlatısından izler taşır. Öcalan tarihi tanımlarken ve tarih anlatısı kurarken tarihin salt egemenler tarafından oluşturulmadığını ifade eder. Tarih bir nehirdir ve iki kolu vardır bir kapitalist modernite güçlerinin ise diğeri de demokratik modernite güçlerinin nehridir, der. (Özyıldız, 2020) Ezilenleri ve demokratik modernite güçlerini tarih yazımında özneleştiren bu bakış Üçüncü Dünya Savaşı'nın aktörü olarak sadece devletleri görmez. Demokratik modernite güçlerinin örgütlü mücadelelerini de bu savaşta bir aktör olarak tanımlar. Bu aktörler arasında en güçlü olan ve Ortadoğu'da geniş bir siyasi ve askeri kapasiteye sahip PKK'yi de bu denklemde konumlandırır ve komplonun hedefini de demokratik modernite güçlerinin Üçüncü Dünya Savaşı'ndan tasfiye edilme girişimi olarak okur. Nitekim Üçüncü Dünya Savaşı'nın aktörlerini tanımlarken de devlet dışı oluşumları ve vekil örgütleri de işaret ettiğini belirtmiştik.

Kendi yarattığı ulus devlet formundan kurtulmak için formüller arayan kapitalist modernite bu ulus devletlerle ne yapacağını bilemez bir halde bazılarını Arap Baharı gibi sonlarla kendisiyle uyumlu çalışabilecek yöneticilere teslim ederek denetimine almış bazılarını ise esneterek ve dönüştürerek yeni formunun tekeline almaya çalışmıştır. Her ne kadar ulus devlet artık kapitalist modernite için bir bağ olsa da onun yerine ne koyacağını da bilememektedir, bugün yaşanan kriz de budur. Ulus devlet bilinçli olarak yıkılmamakta restore edilmeye çalışmakta ama dikiz tutmaktadır.

Bu belirsizliğin olduğu dönem ise aslında bir belirsizlik, kriz ve kaos aralığını ifade eder. Eski tüketilmiş ama yeni doğmamıştır. İnsanlığın şafağı olabilecek bu yeni dönemde halkların rol oynayabileceği birçok fırsat bulunmaktadır.

15 Şubat Komplosuna Öcalan'ın Yanıtı: Demokratik Modernite Paradigması

Tam da bu sıkışmada Öcalan kendisini ve dünya sosyalizm umudunu hedef alan komplonun tasarlayıcısı kapitalist moderniteden intikam alırcasına bu tıkanıklığa İmralı Adası'ndaki üretimi olan demokratik modernite paradigması ile cevap olmuştur. Bu direnişi ile kapitalist modernitenin komploya dair planlarını ve onun esaretinden duyduğu umudu boşa düşürürcesine ideolojik boşlukta yankılanan etkili bir ses çıkarmıştır. Öcalan'ın demokratik modernite paradigmasının kapitalist modernitenin ideolojik boşluğunda yankılanan sesleri 2011 yılına gelindiğinde Suriye İç Savaşı'nın başlamasının ardından Rojava'da somut bir forma kavuşmaya başlamıştır. Yıllar içerisinde önemli sınavlardan geçen Rojava Kadın Devrimi'nin bugün

gelinen noktada ulaştığı düzey 3.Dünya Savaşı'nın kaderini belirleyecek seviyeye gelmiştir.

B.) 3.Dünya Savaşı'nın Yeni Aşaması: Baas Rejimi'nin Düşüşü

27 Kasım 2024'te 11 yıllık Suriye İç Savaşı yeni bir aşamaya taşındı. İdlib merkezli olarak faaliyet gösteren Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) (Şam Özgürleştirme Güçleri) Halep'e saldırı başlatarak Suriye İç Savaşı'nda rejim muhalifleri için önemli bir yer tutan bu kenti tekrar kontrol etmek için harekete geçti. 2020 yılından bu yana İran-Rusya ve Türkiye'nin üçlü bir zirve olarak batının düzenlediği Cenevre Sürecine karşı tasarladığı Astana Zirvesi'nden çıkan antlaşma ile o tarihten bu yana İdlib merkezli olarak faaliyet gösteren HTŞ ve diğer cihadçı silahlı güçler Türkiye'den aldıkları askeri eğitim, lojistik ve mühimmat desteği ile bu operasyona hazırlandılar. Bir süredir İdlib merkezli olarak sivil bir hükümet de ilan etmiş olan HTŞ burada nüfuzunu ve varlığını arttırarak iyice güçlendi. Sivil bir görüntü vermeye çalışsa da HTŞ'nin El-kaide ile olan bağlantısı ve cihadçı ideolojisi ona taraftar toplamaya devam etti.

27 Kasım'da Halep'e yönelik operasyon HTŞ'nin Halep'i kontrol etmesi ile son buldu. Bu süreçte rejim güçleri tarafından bir direnişle karşılaşmayan HTŞ Halep'in Kürt iki mahallesi dışında tüm Halep'i kontrol altına aldı. Buradan yönünü Şam'a çevirip çevirmeyeceği ise bir merak konusu iken İngiltere ile birlikte HTŞ'nin sponsorluğunu ve üst aklını oluşturan Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan bir cuma namazı sonrası fetih edası ile "Şam'a kadar yürüyüş sürer umarım" derken artık yeni hedef belliydi.

Halep'te yürüyüşünü durdurmeyen HTŞ önce Hama ardından da M4 karayolu üzerindeki diğer kentleri kontrol ede ede ilerledi. Şam'a ulaşması sadece fiziki mesafe sorunu idi. Girdiği kentlerde bir direnişle karşılaşmayan HTŞ bu aşamada katliam ve intikama da yönelmeyerek kendisine düşman yaratmadan ilerledi. Yıllardır altında olduğu askeri ambargolardan dolayı teknik ve donanım açısından güçsüz duruma düşmüş olan Esad rejimi ordusunun hem direnme gücü yoktu hem de isteği. HTŞ'nin kaçan askerlerin peşine düşmediğini gören Esad rejimi askerleri üniforma ve silahlarını bırakarak şehirleri HTŞ'ye teslim etti.

Yürü Ya Vekilim

HTŞ Şam'a girdiğinde ona direnemeyen sadece Esad'ın silahlı güçleri değil aynı zamanda Esad'ın sivil güçleri oldu. Mevcut hükümetin başbakanı HTŞ'ye karşı direnmeden hükümeti teslim edeceğine dair mesajlar verdiği video ile bu durumu tüm dünya kamuoyuna ilan etti. Her şey planlanan senaryoya uygun ilerlemişti. Yıllardır askeri ambargolarla zayıflatan Esad rejiminin direnmeye hazır bir kara gücünün olmadığı bilinen bir gerçektir. Esad'ın en büyük askeri kara gücü destekçisi olan Hizbullah'ın İsrail'in Güney Lübnan'ını işgali sırasında minimize edilen varlığı ve hareket gücü Esad'ı savunmasız bırakmıştı. Esad rejiminin uluslararası alandaki koruyuculuğunu üstlenen Rusya da Ukrayna Savaşı'nda zayıflatılmış, gücü test edilmiş

ve Suriye'deki varlığı Ukrayna Savaşı için bir pazarlık meselesi haline getirilmişti. Baas Rejimi'nin düşüşünün sağlamasını yapan bu denklemin parçalarının yerine oturmasının ardından HTŞ'ye "yürü ya vekilim" şeklinde verilen emirle 27 Kasım'da başlayan yürüyüş 8 Aralık'ta son buldu, ilk perde kapandı.

Kürt Kazanımlarına Saldırı İçin Bir Fırsat

Şam'da bu gelişmeler yaşanırken HTŞ'yi yıllardır İdlip'te koruyan ve Astana süreci ile birlikte ona bir koruma zırhı sunan Türkiye de iştahlı bir şekilde Kürtlerin kazanımlarına yönelme noktasında bir tereddüt göstermedi. İlk olarak her zaman işaret ettikleri gibi Rojava'nın Fırat'ın batısında kalan bölgelerine yönelerek ederek saldırı hazırlığına girişti. Bu kentler arasında özellikle önemli bir yer tutan Minbiç kentine yönelik saldırılar yoğunlaştırılarak ve Türk medyasında büyük soslarla servis edilerek Türkiye kamuoyu yanıltılmaya çalışıldı. Şam'ın düşüşünden 3-4 gün sonra SMO çetelerinin kenti ele geçirdiği duyuruldu. Ancak daha ilk dakikadan itibaren bu yayını yapan Türk medyası Minbiç kent merkezine ulaşamamış Tişrin Barajı'nda takılı kalmıştı.

Tüm bu sürecin sonunda Türk devleti bu sürecin kazananıymış gibi kendisini sunarak müthiş bir rehavetle ileri atıldı. Tüm bu propagandanın ve imaj çalışmasının arkasındaki gerçek ise şuydu: Türkiye bir aktör olarak sadece ona biçilen rolü oynuyordu. Ne senaryoyu yazan ne de yönetendi, sadece işaret geldiğinde kulisten sahneye gelmişti. Ancak sahnede olmak da onlar için parlatmaya yetecek bir roldü. Hem iç siyasette yaşadığı krizde anlatacağı yeni bir hikâye hem de Kürtlere saldırarak yayılcı konumunu ileri boyutlara taşımak için yeni bir fırsatı olarak gördü bu rolü.

Şam hükümetinin İsrail'e tehdit oluşturan Direniş Ekseni ile olan iş birliği bilinen bir gerçektir. Hem baba Esad döneminde hem de Beşar Esad döneminde Altı Gün Savaşları ve dönemsel gerilim ve çatışmalar başta olmak üzere İsrail ve Suriye arasında yaşanan gelişmeler Suriye İç Savaşı ile birlikte uç noktalara taşınmıştır. Özellikle oğul Esad'ın Rusya ve İran'a yakınlaşması sonucunda İran Hizbullah'ı ile temasları artan Esad rejimi İsrail'e karşı daha açık bir tehdit haline gelmiştir. Şam rejiminin yıkılması bu anlamıyla İsrail'in güvenliği için önemli bir adımdı. Baas rejiminin yıkılması ile İran Ortadoğu'daki en büyük desteğini kaybetmiş oldu.

Kullanışlı Bir Aparat Türkiye

Türkiye'nin bu düşüşteki rolüne dair önemli bir nokta Şam rejimi yıkılırken bu devirmenin direkt İsrail eliyle yapılmamış olmasıdır. Bu işin yapılması için seçilen aktör Türkiye ve taşeronu HTŞ olmuştur. Burada bu role soyunmaya hazır bir Türkiye olması hegemonik güçlerin elini kolaylaştırmıştır. İsrail Şam hükümetini direkt kendisi hedef alarak yıkmamış yerli bir unsur gibi göstermeye çalıştığı HTŞ üzerinden yapmıştır. Burada önemli bir diğer nokta ise İsrail, Türkiye üzerinden Esad'ın düşüşünü Türki bir müdahale olarak göstererek Arap devletlerine ve Arap

milliyetçiliğine bir mesaj da vermektedir. Bir Arap ülkesinin yönetiminin Türki bir müdahale ile değiştirilmesi yeni bir Arap - Türk ayrışması yaratmayı da hedeflemektedir.

Burada Arap bir devlete müdahalenin İsrail eli ile direkt yapılmaması da Öcalan'ın 3.Dünya Savaşı'nın nedenselliğini anlatırken işaret ettiği İsrail güvenliği meselesidir. İsrail'in Arap devletleri ile ortaklaşarak güvenliğini sağlamaya yönelik atmosfer yaratmaya çalıştığı ve görece ilerleme kaydettiği bu denklemde Arap devletleri ile birlikte imzaladığı İbrahim'i anlaşmalar gereği planlanan şey bir Arap ve Yahudi dostluğu Ortadoğusu'dur. Bu yeni Ortadoğu'da kapitalist hegemonyanın temsilciliğini yapacak da bu "dostluk" görüntüsüne uygun olarak İsrail ve Suudi Arabistan olacaktır. Bu yüzden ortaya konan bu İbrahim'i anlaşmalardaki önem ve altı çizilen birliktelik vurgusunun bozulmaması adına bu iş için en uygun ve elverişli araç olarak Türkiye Cumhuriyeti seçilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bu role soyunurken ileriye bu kadar atılmasının nedeni temel politikası olarak izlediği Kürt kazanımlarına saldırı için kendisine de izin verilebilmesi ihtimalidir.

Her ne kadar HTŞ Türkiye'nin Astana sürecinde bir korumaya kavuşturduğu İdlib'te gelişmiş ve beslenmişse de bu süreçte rol oynayan tek aktör Türkiye değildi. Başta İngiltere olmak üzere halen Esad rejiminden rahatsız olan Batılı AB ve ABD güçler rejime karşı bir denge unsuru oluşturmak istiyordu. Türkiye'nin Esad rejiminden rahatsız batılı güçlerin temsilcisi olarak yürüttüğü Astana sürecinin böyle de bir anlamı vardı. HTŞ Türkiye muhataplığında ve görünürliğünde korunmaya alınsa da başta İngiltere olmak üzere batılı güçler tarafından bir kenarda bir gün sahaya sürülmek üzere tutuldu.

Türk Devletinin Körfez'den Dönen Hesapları

Nitekim Türkiye'nin HTŞ üzerinden yeni Suriye'nin inşası için büyük rollere soyunması Körfez'in tepkisini çekmiş ve rahatsızlıklar dile getirilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin kendisini gerçekten medyada gösterdiği gibi sürecin hamisi sanması ve topa hızlı girerek bir şeyleri kotarmaya çalışma girişimleri uzun sürmeden birçok denkleme takılarak boşa düşmeye başlamıştır. HTŞ dışişleri bakanı ilk ziyaretini Suudi Arabistan'a gerçekleştirmiş, Riyad'taki Suriye'nin geleceği konferansına katılmıştır. Buna paralele olarak Colani'de ilk ziyaretini Suudi Arabistan'a gerçekleştirmiştir. Esad Rejiminin düştüğü ilk günlerde kentlerin yeniden inşası için görev almaya hazır olduklarını belirten ve 400 milyar dolar hesapları yapan Türkiye sermayesi bu noktada körfez sermayesi ile karşı karşıya gelebilir. (400 milyar dolar Türkiye Cumhuriyeti'nin şu an içerisinde bulunduğu ekonomik krizin karakteri göz önüne alındığında ülke içerisinde tıkanan sermaye için yeni bir kar alanı oluşturmak anlamında önemli bir miktardır. Türkiye'de var olan mevcut ekonomik krizin karakteri ülkedeki kaynakların azlığı değil var olan kaynakların sınıflar arasındaki eşitsiz dağılımı ve

bunun ulaştığı uç durumdur. İç pazardaki sömürü ile artık genişleyemeyen sermaye için yeni rant alanları yaratılması görece de olsa bu krizi yavaşlatacak bir umutmuşçasına iktidarın gözlerinde yeşil ışıklar yaktırmıştır.) Her ne kadar Körfez sermayesi bu miktara tamah etmese ve peşine düşmese de önemli olan Türkiye'nin oluşabilecek bir etkinliğinin önüne geçmektir. Türk sermayesine ekonomik anlamda bir alan açılabilirse bile siyasi olarak Türkiye'ye bir alan açılması pek mümkün görünmemektedir. Nitekim bir Arap Cumhuriyeti olma iddiasındaki HTŞ için de siyasi ve ideolojik desteğin daha çok aranacağı zemin Arap ülkeleridir.

Türkiye ve 3.Dünya Savaşı'ndaki Rolü: Ulus Devlet İdeolojisinin Temsilcisi

Türkiye'nin Üçüncü Dünya Savaşı'nda oynadığı rolü daha iyi anlamlandırabilmek adına tekrardan Öcalan'ın ortaya koyduğu Üçüncü Dünya Savaşı perspektifine geri dönmek gerekir. Öcalan'ın Üçüncü Dünya Savaşı'na neden olarak gösterdiği ve küresel kapitalizmin artık kurtulmaya çalıştığı ulus devletlerinin varlığı noktasında Ortadoğu'da bu ulus devletlerin varlığının yaşatılması için hala direnç gösteren ve statükodan yana taraf tutan devletler olarak işaret ettiği İran ve Türkiye'nin varlığını kapitalist modernitenin amacı önündeki engeller olarak ifade eder. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu'daki ideolojik taşıyıcılığını yapan ve en yoğunlaşmış formunu ifade eden Türkiye Cumhuriyeti devleti halen Üçüncü Dünya Savaşı denkleminde de kuruluş kodlarına konulan ulus devlet ideolojisinde ısrar etmektedir.

Bu ısrarını da dış politikasında ve birçok alanda net bir şekilde yansıtmaktadır. Kendi ulus devlet ideolojisinin ve dolayısıyla varlığının devamı için etrafında da benzer ulus devletlerin yaratımı için de çabalamaktadır. Bunun en yakın somut örneği de şuanda etkin olmak için çabaladığı Suriye'de yaşanmaktadır.

İdeolojik yayılcı karakterini Suriye yönetimine başına getirilen HTŞ ile kurduğu temaslar üzerinden devam ettirmeye çalışan Türk devleti oraya gönderdiği temsilciler aracılığıyla aktarımı devam ettirmektedir. Nitekim Türk dışişleri bakanı Hakan Fidan henüz Suriye yönetimi tarafından bir açıklama yapılmamasına rağmen düzenlediği bir basın toplantısında Suriye'deki yeni yapılanmanın adının Suriye Arap Cumhuriyeti olacağını ifade etmiş ardından onu takip eden günlerde HTŞ lideri Colani Trump'a gönderdiği kutlama mesajında kendisini Suriye Arap Cumhuriyeti'nin başkanı olarak tanıtmıştır. Suriye'deki diğer halkların varlığını inkar eden bir isimle sahneye çıkması ulus-devletin tekçi ve retçi karakterinin yansımasıdır.

Burada devreye giren bir diğer nokta da yansıtıldığı gibi HTŞ'nin tamamıyla Türkiye'nin denetiminde olmadığı gerçeğidir. HTŞ ve SMO birbirine karıştırılmamalıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi her ne kadar HTŞ'yi İdlib'te barındıran Türkiye gibi görünse de İngiltere ve batılı güçlerin rolü unutulmamalıdır. Her ne kadar HTŞ'nin İdlib'te iken sadece Türkiye denetiminde olan bir örgüt olduğu yorumu kabul edilse bile HTŞ Esad Rejimi'nin devrilmesinin

ardından eski konumunda değildir. Bir kenti değil bir ülkeyi yöneten konuma yükselmiştir. Bu konum sadece yetkiler bağlamında değil kurduğu siyasi ve diplomatik ilişkiler bağlamında HTŞ'yi farklı bir noktaya getirmiştir. Nitekim HTŞ de bu değişimin ve farklılaşan gerekliliklerin sonucunda imajı düzeyde de olsa değişimlere gitmiştir. Bu değişimlerin HTŞ'yi zorladığı en başat nokta uluslararası tanınırlık noktasıdır. Uluslararası tanınırlık konusunda başta batı olmak üzere Arap devletlerinin de desteğine ihtiyaç duyan bir HTŞ'nin İdlib'te sıkışmış ve Türkiye'ye angaje olan HTŞ gibi davranması mümkün değildir. Bu durum da ilerleyen dönemlerde Türkiye'nin kendi medyasında pazarladığı gibi Suriye'nin hamiliğini yaptığı bir sürecin yaşanmayacağını göstermektedir.

C.) Suriye Denklemine En Güçlü Aktör: Suriye Demokratik Güçleri

Tüm bu süreçler yaşanırken kapitalist modernitenin yaratımlarının ve gücünün karşısında demokratik modernite güçlerinin de varlığını hatırlamak ve demokratik modernite güçlerinin de tarih nehrinin bir kolu olarak tarihin yazımında ortaya koyduğu güç ve pratiği hatırlamak gerekir. Bugün yeni bir aşamaya taşınan Üçüncü Dünya Savaşı'nda yoğunlaşmış merkez olarak Suriye'de demokratik modernite güçlerinin taşıyıcılığını ve temsilciliğini yapan Suriye Demokratik Güçleri (SDG) bugün Suriye denklemi içerisinde hem ideolojik hem ekonomik hem sosyo-politik hem de askeri olarak en güçlü aktör konumundadır.

Demokratik Ulus Perspektifi

SDG'nin en güçlü aktör konumunda olmasını sağlayan etkenler arasında başta ideolojik olarak benimsediği demokratik modernite paradigmasının olduğunu belirtmek gerekir. Demokratik modernite güçlerinin temsilcisi olarak ifade ettiğimiz Suriye Demokratik Güçleri içerisinde barındırdığı başta Kürt ve Arap olmak üzere diğer halkların bir aradığından ortaya çıkan ve Suriye halklarının kendi geleceğini demokratik bir temelde tayin etmesini öngören bir bileşimin ifadesidir.

2011 yılından bu yana ilk kontrol ettiği Efrin, Cezire ve Qamışlı kantonlarında özerklik ilan ederek çalışmalarına başlayan ve kuruluşu 2004 yılına uzanan Partiya Yekitiya Demokratik (PYD) (Demokratik Birlik Partisi) ve onun silahlı gücü YPG (Yekineyên Parastinên Gel - Halk Savunma Birlikleri) ve YPJ'nin (Yekineyên Parastinên Jin - Kadın Savunma Birlikleri) ana gövdesini oluşturduğu Suriye Demokratik Güçleri demokratik modernite paradigması doğrultusunda fikinsel olarak Suriye halklarının tamamını kapsayacak bir şekilde gelişip dönüşmüştür. Özgürlük Hareketi tarafından 2011 yılında Suriye'de yaşanan bu gelişmeler Rojava Kadın Devrimi olarak adlandırılmaktadır. Rojava Kadın Devrimi yukarıda bahsedildiği gibi Öcalan'ın kapitalist modernite güçlerinin geliştirdiği 15 Şubat Uluslararası Komplosu'na karşı tasarladığı demokratik modernite paradigmasından gücünü alırken elbette Üçüncü Dünya Savaşı için belli planları olan mevcut hegemonik güçlerin de dikkatini çekmiş ve hedefi haline gelmiştir. 2013 yılında Ortadoğu'da palazlandırılan barbarlığın hedefi Rojava Kadın Devrimi olmuştur. IŞİD'in Rojava'ya dönük saldırılarının Kobanê kent merkezinde yenilgiye uğratılmasının ardından SDG güçlerinin pozisyonu baş-

ka bir aşamaya geçmiştir. Bu sürecin ardından İŞİD'le mücadele eden Suriye Demokratik Güçleri İŞİD'i Rakka'ya kadar temizlemiş ve kontrol ettiği bu alanlara demokratik modernite paradigmasını taşıyarak bu paradigmanın sadece Kürt halkı için değil Orta Doğu'da var olan tüm haklar için bir çözüm sunduğunu ifade etmiştir. Orta Doğu'daki ulus farklılıklarını kendi bünyesinde barındırabilmek amacıyla demokratik ulus tanımını içeren demokratik modernite paradigması bu anlamıyla bugün geldiği konumda başarılı sonuçlar üretmiş, Arap nüfusunun çoğunlukta olduğu kentlerde Suriye Demokratik Güçleri demokratik ulus tanımı çerçevesinde farklı ulusların ve halkların bir arada yaşayabileceği denklemleri kurmayı başarmıştır. Farklılıkları bir arada tutarak anlamlı birlikler kurulmasını sağlayan demokratik modernite paradigmasının Suriye Demokratik Güçleri'ne sağladığı en büyük güç budur. SDG bu hali ile PYD'nin ulaşabileceği siyasi ve politik çeperin çok üstüne çıkmış çok geniş bir etki alanı kazanmıştır.

Türk Devletinin İdeolojik Saldırıları

Tabii olarak demokratik ulus paradigmasının yarattığı bu gücün farkında olan ve Rojava'da Kürtlerin bir kazanım elde etmesinden korkan Türk devleti de en büyük saldırılarını demokratik ulusa yönelik geliştirmektedir. Türk devleti yetkililerinin yaptıkları her açıklamada Kürtlerin Arapları yönettiği bu durumun kabul edilemeyeceği, Arapların ikinci ulus olmayı kabul etmemeleri gerektiğine dayanan söylemleri demokratik ulus birlikteliğini hedeflemektedir. Durum Türk devleti yetkililerinin belirttiği gibi bir ikincil ulus meselesi, yönetilme - yönetilememe durumu söz konusu değildir. Bu söylem sadece Suriye'de var olan Arap milliyetçi kesimleri galeyana getirerek Rojava Kürdistanı'nı Arap milliyetçilerinin karşısına konumlandırma çabasının ürünüdür. Türk devleti bu söylemlerini SDG'nin yerli Suriyeli bir bileşime sahip olmadığını ileri sürerek daha ileri boyutlara taşımakta SDG içerisindeki Kürt varlığını işgalcilik olarak adlandırmaktadır. SDG içerisindeki demokratik ulus birliğine klasik ulus devlet statükoculuğu ile yaklaşmaktadır. Türk devletinin bir diğer iki yüzü de burada ortaya çıkmaktadır. SDG içerisindeki oluşumları yerli olmamakla suçlarken kendisine Suriye'de vekil kıldığı SMO ve HTŞ'nin bileşiminin dünyadaki cihatçı örgütlerin artıklarından oluşan bir toplam olduğuna dair söz kurmamaktadır. Asıl Suriye'ye yabancı olan ve buraya yerleştirilen güçler SMO ve HTŞ içerisindeki cihatçı örgütlerin artıklarıdır. Cihatçı ideoloji ve paralı askerlik temelinde birbirine yapıştırılmaya çalışılan bu yapıların Suriye'ye ait olmama durumu Türk devletinin söylemlerine yansımamaktadır. Nitekim Türk devleti halkları düşmanlaştırma politikalarını söylem düzeyinin de ötesine taşıyarak yerel Arap güçlerle temasa geçerek özerk yönetime karşı ayaklanmaları için kışkırtmaktadır. Bu sayede hem uluslararası alanda özerk yönetimin meşruiyetini zedelemeye çalışmak da hem de özerk yönetimin kontrolündeki alanlarda istikrarsızlık yaratmayı hedeflemektedir.

Özerk Yönetimin Tarihsel Ekonomik Gücü

SDG'nin Suriye'de güçlü bir ekonomik aktör olmasını sağlayan faktörler incelenirken Suriye tarihinin de ele alınması bizlere yardımcı olacaktır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransızların sömürgesi olarak bırakılan Suriye topraklarında bugün Rojava Kürdistanı olarak

adlandırıldığımız kuzey şeridi Fransa'ya verilmiş önemli kent merkezlerini içeren Urfa, Mardin, Cizre gibi kentler Türkiye sınırları içerisinde kalmıştır. Bu dönemde Türkiye'ye kısmındaki önemli kent ve pazarlardan yoksun kalan Fransa'nın yaşadığı ekonomik kaybın telafi edilebilmesi amacıyla Rojava Kürdistanı'nda çoğunlukla göçebe olarak yaşayan Kürt aşiretleri Fransız sömürgeciliği tarafından yerleşik hayata teşvik edilmiştir. Yerleşik hayata teşvikin en yoğun yaşandığı bölge Cezîre olmuştur. Heseke, Kamışlı ve Amude kentleri de Kürtlerin yoğunlaştığı kentler olarak ön plana çıkmıştır. 1927 yılında 45 Kürt yerleşimi olan kuzey Suriye şeridinde 1939'a gelindiğinde Kürt yoğunluklu yerleşim sayısı 700-800'e çıkmıştır. (Taştekin,2016) Bu yerleşimlerin sayısının ve nüfusunun artmasında Türkiye'deki siyasi baskılardan dolayı Suriye'ye geçen Kürt ailelerin de etkisi olmuştur.

Bu dönemde yerleşik hayata geçen Kürtlerin ekonomik anlamda bir pazar yaratabilmesi için tarımsal anlamda ekonomik destek sunan Fransızlar burada yerleşik bir Kürt varlığı yaratmıştır. Cezîre'nin verimli toprakları ve Fransızlar tarafından çeşitli sulama projeleri ile desteklenen tarımsal faaliyetleri Rojava Kürdistanı'nın Suriye ekonomisi için önemli bir konuma gelmesini sağlamıştır. Nitekim Suriye topraklarının önemli bir bölümü çöllük ve tarıma elverişsizken Cezîre bölgesinde yürütülen yoğun tarım ve hayvancılık faaliyetleri ülke ekonomisinde önemli bir gelir kaynağını ifade etmektedir. Ekonomik anlamda bugün Kuzey-Doğu Suriye'nin bu konumu geçerliliğini korumaktadır. Cezîre Kantonu başta olmak üzere iklimsel koşulları ve sulama imkanları bakımından tarıma elverişli alanlar Kuzey Doğu Suriye Özerk Yönetimi kontrolünde bulunmaktadır. Tüm bunların yanında Suriye topraklarında bulunan petrol yataklarının çoğunluğu özerk yönetimin kontrolündeki alanlarda bulunmaktadır.

Bunların toplamında özerk yönetim ülkenin güçlü bir ekonomik gücü olarak masaya oturmaktadır. HTŞ liderliğindeki Suriye Merkezi Hükümeti özerk yönetimin kontrol ettiği bu bölgelerden gelecek ekonomik getiri olmadan stabil ve sağlıklı bir ekonomi inşa edemez. Nitekim basına yansıyan bilgilerde de yer aldığı üzere SDG lideri Mazlum Kobane ve Colani arasındaki görüşmelerde başta petrol gelirleri olmak üzere ekonomik getirilerin merkezi yönetim ve özerk yönetim arasında nasıl bir denklemlerle kontrol edileceği gündeme gelmiştir. Yıkılmış ve inşa edilmesi gereken bir Suriye devralan Suriye Merkezi Hükümeti tüm bu ekonomik gelirler olmadan çok zorlanacağını bilmektedir. Bu noktada özerk yönetimi muhatap alma zorunluluğu olduğunun farkındadır.

En Tecrübeli ve Örgütlü Silahlı Güç: SDG

Bu muhataplığa onu mecbur eden bir diğer nokta da SDG'nin askeri anlamda tecrübeli, gelişmiş ve donanımlı bir orduya sahip olmasıdır. 8 Aralık'ta Şam'ı kontrol etmesinden sonra yıllarca askeri ambargolarla uğraşan Esad rejiminin demodernize ordusunu devralan ve kritik bütün askeri üs ve tesisleri İsrail tarafından bombalanan HTŞ'nin operasyonel bir savaş gücü yoktur. HTŞ'yi özerk yönetimi muhatap almaya iten en güçlü nedenlerden biri tarafların askeri pozisyonları arasındaki farktır. SDG bu güçlü askeri konumunu IŞİD'le savaşırken uzun yıllar sonucu elde etmiş ve her zaman askeri

öz savunmayı ön planda tutarak konumunu korumuştur. Teknik donanım açısından zayıf olan ve çeşitli farklı grupların bir araya gelmesinden oluşan toplama bir merkezi hükümet ordusunun yıllardır IŞİD'e karşı savaşarak tecrübe kazanmış bir SDG karşısında bir şans yoktur. Nitekim 27 Kasım'da HTŞ'nin Halep'e saldırısıyla eşzamanlı harekete geçen SMO aylardır Tışrin Barajı'nda takılmış ve askeri olarak yenilmiştir. Tüm bu gelişmeler ortadayken HTŞ'nin hem siyasi hem de askeri olarak bir intihar girişimi olarak adlandırılabilir bir tarzda SDG ile direkt çatışmaya girmesi olası gözükmemektedir.

Kürtler Suriye'de İlk Defa Özerklik Talep Etmiyor: 1937 Cezîre İsyanı

Suriye Kürdistan'ı Kürt özgürlük hareketleri için önemli bir merkez olmuştur. Hem Suriye Kürtlerinin hem de Türkiye Kürdistanı'nda siyasi baskılardan dolayı Suriye'yi siyasi çalışmalarında merkez olarak kullanan Xoybun ve diğer örgütlerin etkisi ile Suriye Kürdistanı'ndaki Kürtler politize olmuş ve örgütlü mücadelelerle tanışmışlardır. PKK'nin ilk yıllarında Öcalan da Suriye'ye geçerek mücadelesini buradan yürütmüştür. Suriye Kürtlerinin siyasi faaliyetleri ve siyasi faaliyetlerindeki talepleri ve kurdukları örgütlerin tarihi ve anlatsı bu makalenin sınırlarını aşacak boyuttadır. Bu başlık altında sadece Suriye Kürtlerinin özerklik, federasyon ve siyasi kültürel haklar bağlamındaki taleplerinden birkaçına değinilecek ve bugünle bağlantısı kurulacaktır. Cezîre İsyanı üzerinden de güncelle olan benzerlikler ele alınacaktır.

1920 yılında Fransızlar tarafından Suriye'de; Lübnan Devleti, Şam Devleti, Halep Devleti, Lazkiye çevresinde Alevi Devleti ve Cebel Durzi çevresinde Durzi devleti ilan edilirken Kürtler de Fransızlardan siyasi talepte bulunan mektuplar göndermiştir. Suriye Kürt Dağı bölgesi (Hatay Sınırına yakın Kürt Dağı'ndan adını alır) vekili Nuri Kandi Türkiye sınırındaki alanlar için otonomi talebiyle Fransızlara dilekçe yazan ilk kişidir. Eladinan Aşireti lideri de benzer taleple Fransızlara mektup yazarken Cerablus bölgesindeki aşiretler kendi bölgeleri ile kısıtlı bir talepte bulunmuştur. (Taştekin, 2016)

Otonomi noktasındaki talepleri Kürtlerin coğrafik olarak bir arada olmamasından ve bunun bir eyalet özelliği kazanamadığını ifade ederek reddeden Fransız yönetimi Kürtlere belli noktalarda haklar tanımıştır. Kürtlerin yoğunlukta yaşadığı Cezîre'de Kürt yöneticiler görevlendirilmiş, Kürtçe kurslar açılmış ve Kürtler Hristiyanlarla birlikte Doğu Akdeniz Taburları içerisinde askeri olarak yer alarak merkezi orduyla ilişkilendirilmiştir.

Örgütlü bir faaliyet olarak değerlendirebilecek talepler noktasında Xoybun Cemiyeti örnek verilebilir. Xoybun Cemiyeti Lübnan merkezli olarak kurulsu da Suriye'de faaliyet göstermiş, Ağrı İsyanı sırasında isyanın siyasi ve diplomatik önderliği olarak isyanı yönetmiştir. Ağrı İsyanı'ndan sonra cemiyet feshedilse de onu Yekbun û Azadî isimli oluşum takip etmiştir. Bu oluşum 1928 yılında Suriye parlamentosuna 5 vekil sokmayı başarmıştır. (Taştekin, 2016) Bu dönemki faaliyetlere bakıldığında 5 vekilin meclise Kürt bölgelerinde Kürtçenin anadil olarak kabul edilmesi ve Kürtçe eğitim sistemine geçiş için dilekçe verdikleri görülmektedir. Her ne kadar bu talep Fransızlar

tarafından reddedilse de dönem itibariyle bu yönlü bir talebin olması anlamlıdır.

1937 Cezîre İsyanı

1936 yılında geldiğinde Fransa-Suriye anlaşması ile Suriye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımı için belirli adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu adımlar kapsamında Durzi Devleti ve Alevi Devleti Suriye ile tekrar birleşmiştir. Bu birleşme sırasında bu bölgelerin özel idari rejimlerle korunması şartı anlaşmaya eklenmesine rağmen Kürtlerin yoğunlukta yaşadığı Cezîre'ye dair bir hüküm belirtilmemiştir. Birleşmenin ardından yapılan seçimlerden çıkan merkezi hükümet Cezîre'deki Kürt varlığına dair sıkı ve sert adımlar izlemiştir. Anlaşma öncesi Kürt yetkililer tarafından yönetilen Cezîre'ye merkezden vali ve yetkiler atanmış ve güvenlik kuvvetlerinin varlığı arttırılmıştır. Bunlarla beraber merkezi hükümetin Cezire halkı tarafından seçilen milletvekillerini onaylamaması ve Arap bölgelerinden getirilen ailelerin Kürt bölgelerine yerleştirilmeye çalışılması bardağı taşıran son damla olmuştur. Yerel bir valinin atanması, idari ve adli yetkililerin yerelden seçilmesi talepleriyle isyan başlamıştır. İsyân çeşitli yerel denklemlerden dolayı başarısız olmuş ve istenilen sonuç elde edilememiştir.

Kürtlerin Tarihsel Politik Hak Taleplerinde İsrarı

Geçmiş otonomi, özerklik, siyasi ve kültürel hak talepleri ve 1937 Cezire İsyanı'nın önemli noktası şudur; Kürtler buldukları bölgelerde adı her ne olursa olsun kendi idari, siyasi, kültürel ve sosyal haklarını gözeten yönetimlerin oluşturulması anlamında tarihsel geçmişi olan politik taleplerde bulunmuşlardır. Bu talepler en basit haliyle kendi yöneticilerini kendileri seçmeleri, anadilinde eğitim ve kültürel haklardır. Bu talepleri için ayrılıkçı ve bağımsız bir devlet isteyen çizgiden ziyade Suriye halkları ile birlikte yaşamaya devam eden siyasi modeller sunmuşlardır. Bu talepleri için buldukları siyasi alanları kullanmış ve gerektiğinde merkezi idarenin uygulamalarına karşı isyan ederek taleplerinde ısrarcı olmuşlardır.

Bugün Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin merkezi Şam hükümeti ile yaptığı görüşmelerde dile getirdiği talepler de Suriye Kürtlerinin geçmiş siyasi faaliyetleri ile paraleldir. Bugün talep edilen ise idari model anlamında daha demokratik bir model olan demokratik özerklik ismiyle ifade edilebilir. Ancak burada önemli olan modelin isminden ziyade içerdiği talepler ve anlamdır. Özerklik, federasyon veya konfederasyon gibi ifadeler özünden kopararak ayrılıkçı gibi gösterilip Suriye Arapları içerisinde bölünme korkusu ve histerisi yaratılmaya çalışılırken üzerinde durulması gereken bu isimlerden ziyade içerik olmalıdır. Nitekim Türk devleti Arap milliyetçiliğinin kendisini hedef almaması adına SDG'yi sürekli ayrılıkçı olarak tanımlayıp Arap milliyetçiliğinin karşısına özerk yönetimi düşman olarak konumlandırmaya çalışmaktadır.

Sonuç

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın finans kapitalizminin yarattığı küreselcilik ve ulus üstü sermayenin ulus devletlere daha fazla ihtiyaç duymaması sonucu ortaya çıkan 3. Dünya

Savaşı tanımlamalarında zaman, mekân ve aktör boyutu ile bu savaşın farklılıklarını vurgulamış ve nedenlerini işaret ederken de Ortadoğu'yu ve İsrail'in güvenliğini vurgulamıştır. 1991 Körfez Savaşı'nın başlangıcı olarak ele alınabileceğini ifade ederken 15 Şubat 1999'da kendisine yönelik geliştirilen uluslararası komployu da 3.Dünya Savaşı'nın bir diğer aşaması olan 2001 Irak İşgali öncesi kapitalist hegemonyanın bir adımı olarak tarifler. 3.Dünya Savaşı 27 Kasım'da HTŞ'nin Halep yürümesi ve Baas Rejimi'nin düşmesiyle yeni bir boyut kazanmış, bu yeni boyutta en önemli aktörlerden biri olarak gözler SDG yönetimindeki Kuzey ve Doğu Suriye Özerk Yönetimi'ne çevrilmiştir. Öcalan'ın İmralı Cezaevinde iken geliştirip ortaya koyduğu demokratik modernite paradigmasının yaşam bulduğu alan olarak Kuzey ve Doğu Suriye'de güçlü bir aktör olarak SDG kendisini muhatap olarak hem uluslararası alanda hem de Şam'ın yeni merkezi hükümetine kabul ettirmiştir. Türk devletinin bu süreçte SMO eli ile saldırmaya çalıştığı ancak Tışrin Barajı'nda takılı kaldığı bir süreçte Suriye Merkezi Hükümeti SDG'yi muhatap almak zorunda kalmıştır. SDG kontrol ettiği alanlarda gerek demokratik ulus fikri ile farklı halklar arasında birlik sağlamış olması gerek Suriye'nin elverişli tarım alanlarının ve petrol sahalarının büyük bölümünü kontrol ediyor olması ve güçlü bir orduya sahip olmasından dolayı sahadaki en örgütlü güç konumundadır. SDG'nin bugün Suriye Merkezi Hükümeti'nden talepleri Suriye Kürtleri'nin geçmiş politik talepleri ile uyumlu bir şekilde idari, siyasi, kültürel ve sosyal haklar çerçevesinde şekillenmektedir.

3.Dünya Savaşı'nın halen amacına tam olarak ulaşamadığı ifade edilirken yeni hedefin ulus devletin iki statükocu koruyucusundan İran mı Türkiye mi olacağı merak konusudur. Müdahalelerin ne düzeyde ve ne zaman olacağı bilinemese de bilinen bir gerçek vardır: bu her iki statükocu ulus devlette de demokrasi mücadelesi yürüten örgütlü güçler Özgürlük Hareketi etrafında bir araya gelen Kürtler ve dostlarıdır. Öcalan'ın kriz ve kaos aralığı olarak ifade ettiği bir dönemde Kürtler ve dostları da kendi örgütlü öz güçlerine dayanarak kazanımlar elde etmek için mücadelelerini yükseltmektedir. Denklemde hangi noktaya evrileceğine de bu mücadelenin düzeyi belirleyecektir.

KAYNAKÇA

- 1- Özyıldız, Cihan, 2020, Doğru Yaşamın Temelinde Tarih Bilinci, Aram Yayınları.
- 2- Öcalan, Abdullah, 2011, Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü, Aram Yayınları.
- 3- Taştekin, Fehim, (2016), Rojava Kürtlerin Zamanı, İletişim Yayınları.

ROJAVA KADIN DEVRİMİ

Kobanê'nin 134 gün süren görkemli bir direnişle özgürleştirilmesinin onuncu yılında bugün, Rojava hala bombalanıyor. Suriye'de Esad'ın baskıcı rejimine karşı kendi halk meclislerini oluşturarak TC sömürgeciliğine karşı kırk yıldır Bakur'da biriken mücadele deneyiminin ve özgürlük ideolojisinin gücüyle 19 Temmuz 2012'de devrim ateşini harlayan Kürt halkı, bir kere daha seferber olarak her gün Tişrîn'de nöbete katılıyor, bedenini topraklarına siper ederek devrimine sahip çıkıyor. Egemen ulustan başkasının varlığını tanımayan, Ortadoğu topraklarını tek milliyet ve tek cinse sığdırabileceğini zanneden her eli kanlı diktatörün beklenen sonu gibi, Esad rejimi düştü. İlk gününden beri Rojava Devrimi'ni boğmaya çalışan TC'nin başını çektiği emperyalist güçler ise yer yer önceden IŞİD ve ÖSO, şimdi ise SMO gibi kadın düşmanı cihatçı çeteleri destekleyerek; yer yer bizzat kendi işgal ordusuyla sivilleri katletmeye devam ediyor, üzerinde hiçbir hakkı olmayan topraklardan çekilmemeyi sürdürüyor.

Öyleyse bugün, bir kere daha Rojava Devrimi'nin kadınlar ve halklar için tarihsel olarak ne anlama geldiğini kavramak ve buna göre hareket etmek gibi bir sorumluluğumuz var. Ağustos 2014'te Şengal'de Ezidi'lere yönelik soykırım gerçekleştiren ve binlerce Ezidi kadını ve çocuğu kaçıran köle pazarlarında satan IŞİD, hemen ardından Rojava'ya işgal saldırılarını genişletti. Kadınları tecavüz edilecek nesne konumuna düşüren, köleleştiren ve katleden, elinin değdiği her yeri karanlığın ideolojisiyle kan ve acı içinde bırakan IŞİD'in Kobanê Kuşatması'na karşı Türkiye'de ve dünyada enternasyonalist bir seferberlik başlatıldı. Kadınların öncülüğünde çok sayıda gencin hayatında hiç görmediği topraklar için fedai ruhuyla savaşması sonucu Kobanê özgürleşti, cihatçı karanlık yerine kadın öncülüğünün ve enternasyonalist devrimci dayanışmanın adı oldu. Kadınlar köle pazarlarında satanlar özgür kadınların zılgılarından koşarak kaçtı, "Kobanê düştü, düşecek!" diye bekleyenler devrimci gençliğin gücünü gördü, erkek egemenliğini pekiştirme ve sömürdüğü toprakları genişletme hayali kuranlar tarihsel bir yenilgiye uğradı.

Erkek egemenliğinin, milliyetçiliğin ve cihatçılığın silahlı kuvvetleri ağır yenilgilere uğrarken yıllar boyunca Rojava'da özgür bir yaşam ilmek ilmek örüldü. Meclisler, komünler kuruldu; kadın eksenli toplumsal yaşam Jin Jiyan Azadî felsefesi çerçevesinde özgün örgütlülüklerle hayata geçirildi, özgür eşyaşam teorisi pratikle buluşturuldu. Devrimi bir günde değil her günde, yalnızca siyasal iktidarı yıkmakta değil yaşamın her alanında gören devrimciler kadınların özgür yaşadığı, ulusların ve mezheplerin özgür yaşama eşit ve aktif katıldığı bir toplum modelini hep birlikte dokudu. Denedi, yanıldı, yeniden yaptı; halkının özgürlük düşünüyü bugünde kurmak için uğraşan sayısız Kürt genci ve enternasyonalistin onurlu uğraşları sayesinde, Kürdistan'ın yurtseveri olmaya gönüllü olan

herkesin özgür toprakları kuruldu. Öyle ki, İtalyan anarşist Orso (Heval Tekoşêr) Rojava Devrimi'ni "Şimdiye kadar bulduğum ideallerime en yakın şeydi ve katılmaktan büyük bir onur duyuyorum"[i] diyerek sahiplenirken şehit düşebildi. Siyahi Alman sosyalist Ivana (Avaşin Tekoşin Güneş) rahatlıkla "Ya nerede olacaktım? Tabii ki devrimin içinde olacağım"[ii] diyerek kadının yerinin devrimin tam ortası olduğunu tescilleyebildi. Heval Sara'nın "sosyalizmin insanlaştırılması, her canlıda somutlaştırılması çabası, emeği ve sabrı bu kavgada billurlaşmaktadır"[iii] dediği kavga yaşamsallaştı, böylece Kürdistan devrimi kadın devrimiyle taçlandırılmakla kalmadı, kadın devrimiyle bütünleşti, biri olmadan diğeri imkânsız hale geldi.

Elbette bugün hala böyle bir devrime saldıranların başında TC'nin gelmesi şaşırtıcı değil. Türkiye'de ezelden beri var olan Kürt katliamının yanı sıra süregelen bir kadın kırım rejimi için hep belirleyici olmuş durumda. Kürt kadınlar, Türk devlet aklının somutlaştığı soykırım ve cinskırım politikalarının kesişiminde kısıpaca alınıyor. Bakur'da kadınlar katlediliyor, mobeseler ve faşist kolluk kuvvetleri gölgesinde yaşamaya çalışırken taciz ediliyor, sistem için tehdit oluşturduğuna inanıldığında kaçınıyor, ekonomik ve politik baskılar sarmalında seçenezsizleştirilerek düşürülmeye çalışılıyor. AKP'li yöneticilerden askere, polisten uyuşturucu ve fuhuş çetelerine uzanan bir abluka kadınlar için özgür bir yaşam olasılığını ortadan kaldırıyor. Bu topraklardaki yurtsever serhildan ruhu ile sosyalist birleşik mücadele birikiminin buluşmasının sonucu olan entemasyonalist karakterin yanı sıra en kadınca zaferimiz olan Rojava Devrimi, kadın hareketinin öz savunma tartışmasının ulaştığı en ileri nokta olma özelliğini koruyor. Çünkü Rojava Kadın Devrimi, erkek egemen ailenin mahkûm bıraktığı evlilik kurumuna karşı kadınların zaman zaman kuşanmak zorunda kaldığı öz savunma hakkının savunulmasından; cins bilinciyle kuşanmış, silahlarını bireylerden sisteme çevirmiş ve örgütlenmiş kadınlara geçişin bir ürünü. TC gibi erkek egemen faşist bir ulus devletin varlık koşulunun altını oyacak başka bir toplumun yalnızca mümkün değil, aynı zamanda yanı başımızda gerçekleştirilmiş olduğunu gösterecek örgütlü kadın gücüne tahammül edemeyen sistemin en büyük silahı hala ideolojik. Cins bilincini ve ulus bilinciyle donanmış, tarihini ve devrim şehitlerini bilen kadınlar bu mücadeleye sahip çıktıkça kadın devrim ateşinin yayılacağı bilincinde.

Rojava Devrimi'nin bugünkü ihtiyacı ise Kobanê'yi erkek egemen zihniyetten temizleyen kadınların davasına yoldaş olacak, Bakur gençliğinin serhildan ruhunun bedenselleştirdiği, mücadelenin en önünde yürüyen kadınlar. Dün Kürdistan'ı faşizmin başına yıkan kadınlar, bugün de Rojava'yı savunmayı sürdürecektir, kadın devrimini Kürdistan'ın dört parçasına yayarak özgürlüğünü kazanacak. Her biri uğruna kıyametler koparılacak annelerden aldığı güç ile zafer elde eden yine devrimci kadınlar olacaktır.

KAYNAKÇA

[1] ORSO: Kuzey-Doğu Suriye'den Yazılar, Lorenzo Orsetti-Heval Tekoşêr Piling, Nisan Yayıncılık, 2022.

[2] Rojava'nın Devrim Hali, Arzu Demir, Ceylan Yayınları, 2015.

[3] Hep Kavgaydı Yaşamım, Sakine Cansız (Sara), Aram Yayınları, 2015.

THESEUS'UN FAŞİST GEMİLERİ*

Gazetecilik yazılarının çoğunda, günümüz aşırı sağın tahrip gücü, absürt çocuk kurgularının diliyle dönüşsüz bir biçimde teorize edilmiştir. Ayna metaforu, “aynalar dünyası” metaforu, labirent ve rahimsi “tavşan deliği[1]” metaforu gibi metaforlar, günümüz faşizmin tehditkâr ötekiliğinden sıyrılıp bir hikâye kitabı tarzında sunulduğu betimleme biçimidir. Terimin “absürdist edebiyat”[2] ile ilişkilendirilme sıklığı, “aşırı sağın” siyasi otoritesi ve de toplumsal kabul edilebilirliğinin gün geçtikçe inkâr edilemez hale gelmesi sebebiyle artmaktadır.

Anlam berraklığı; siyasi otoriteye sahip olma. Bu kavramlar, her ne kadar şu anda birbirleriyle yakından veya derinlemesine ilişkili görünmese de *Through the Looking Glass*'daki gibi, “mantık da dahil olmak üzere her şeyin tersyüz olduğu” bir dünyada, birbiriyle pekâlâ derinden veyahut yakından ilişkisiz olabilirler. Yakın zamanlarda yayımlanan sol-sağ “diagonalizm” üzerine alışılmadık yan-oto-kurgu *Doppelganger: A Trip into the Mirror World* adlı eserinde Naomi Klein, sağcı “ayna dünyasının” genellikle dilin “anlamındaki” bir düşüşü izlediğini ileri sürerken benzer bir tespitte bulunmaktadır.

Talep olmadan hiçbir şeyi kabul etmeyen iktidar, hiçbir şeyi kabul etmeden de talep eder bir hale gelmiştir. İkinci ifadenin anlamsızlığı çarpıtılarak geriye doğru, ilkinin özel anlamına doğru uzanıyor gibi görünmektedir. O kadar ki (Klein'a göre) her ikisinin de doğruluğuna ve önemine sıkı bir inançla bağlanmak giderek daha da zorlaşmaktadır. Klein ise bu durumun internetle bir ilgisi olduğunu öne sürüyor ki kendisi hakkında uzun uzadıya konuşmaktan utandığı apaçık ortada. Popüler kullanımda faşizm, sermayenin yapısal-toplumsal hiyerarşisi de dahil olmak üzere toplumsal hiyerarşiyi (yeniden) üretmek için kullanılan siyasi muhaliflere karşı doğrudan şiddet olarak anlaşılmalıdır -ki bu tanımda her şey son derece açıktır. Fakat faşizm neden sadece böyle işlemiyor? Bu yazının giriş kısmı, Donald Trump ile Joe Biden arasındaki 2024 başkanlık tartışmasından bir gün sonra kaleme alındı. Tartışmada Biden, Trump için “O... yapılmakta olanlardan sorumludur” demişti.

Kelimelerin içe içe girmesi veyahut bulanıklaşması, anlamın elde edilebilir ve aynı zamanda kaçak göçük, uçsuz ya da sadece anlamsız hissettiren kelimelerin yanlış kullanımı, bir biçimde günümüzün bir yansıması gibi gözükmektedir sanki bir konuşma “politik” olduğunda her daim böyleymiş gibi: enteresan bir şekilde sadece dünyanın en güçlü adamı cümlelerini bir araya getiremediğinde gerçekten yüzeye çıkan bir bulanıklık ve karışıklık.

Bu deneyimi ciddiye alan, faşizmin ne anlama geldiğini sormak yerine nasıl olduğunu soran ve netlik kaybının, kafa karışıklığının, yönünü kaybetmişliğin ve aynı zamanda kasıtlı

* *Theseus'un Gemisi* (Theseus Paradoxu olarak da bilinir), bir nesnenin orijinal parçalarının tümü zamanla birer birer değiştirildiğinde aynı nesne olarak kalıp kalmadığını sorunsallaştıran felsefi bir paradokstur. -çn.

2 İngilizcede *rabbit hole* ifadesi çıkmaz, açmaz anlamına gelmektedir. Yazar iki anlamlı kullanmıştır. -çn.

3 İngilizcesi “*absurdist fiction*”. Nihilizmden beslenen bir janr. Yazar burada nihilizme sürüklenen kitlelerin faşizmle (sonuçlanan) olan bağına işaret etmektedir. -çn

anlam kaymasının önemli politik araçlar olduğunu kabul eden –yeraltına gömülmüş– anti-faşist analiz geleneği var.

Sartre'in "Anti-semitistlerin cevaplarının saçmalığının tamamen farkında olmadıklarına asla inanmayın" ifadesi programatik bir başlangıç noktası olabilir; lakin sorun bu sezginin daha geniş tarihsel gelişmelerle nasıl ilişkilendirileceğidir. Şayet, Guy Debord, sermayenin "öylesine bir birikim derecesine ulaştığı; dahası bir imgeye dönüştüğü" konusunda haklıysa, o zaman şu soru akıllara gelmektedir: Neden bir tavşan deliğinin imgesi? Ve neden her şeyden evvel imgeler?

Albert Toscano'nun "*Geç Faşizm*" kitabı, faşizmin dönemselleştirilmesi (post-faşizm, kripto-faşizm, para-faşizm) hakkında yazılan tuğla gibi kitaplara yeni bir giriş mahiyetinde olmadığı gibi, ABD devlet politikalarındaki güncel gelişmelerin "faşist" olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmayacağına karar verme girişimi de değildir. Aşın sağ üzerine yazılmış günümüz eğilimlerin bitmek bilmeyen entelektüel ve biyografik ornitolojisi (bir tür sol-liberal koleksiyoncu çılgınlığı), Toscano'nun entelektüel ve politik amaçlarına temelden yabancıdır.

Geç Faşizm, siyasi kategorilerin anlamı üzerine veyahut daha doğru bir ifadeyle, bu kategorilerin dil ve toplumsal etkinliğin etkileşimi yoluyla fayda sağlayıcı ya da zarar verici bir şekilde nasıl indirgendiği üzerine bir deneme olarak okunabilir. *Geç Faşizm*, bu nedenle, heterodoks antifaşist teorilerin bir tarihi (veya hatta bir "mozaığı") değildir. Her ne kadar Toscano mütevazı bir şekilde bunun bu şekilde okunabileceğini öne sürse de *Geç Faşizm* daha ziyade hareket halindeki politik bir hedefin (geri ateş eden bir hedefin) nasıl analiz edileceğine dair bir deneme.

Ayrıca, bazı kısımların diğerleriyle "çeliştiği" veyahut geçersiz kıldığı; bütünün sürekli olarak yeni unsurlardan kurtulup edindiği, kendi karmaşık ve "yapılandırılmış tutarsızlığını" bir dövüşçü erdemi haline getirdiği devasa bir organik nesneye yönelik bir tür performatif betimleme yöntemi olarak da düşünülebilir ki birçok Ortodoks Marksist teorinin kavramakta zorlandığı bir eğilimdir bu. Daha soyut bir düzeyde ise "solun" sağla ittifak kurma, sağa doğru kayma veyahut fark edilmeden sağa dönüşme eğilimine karşı bir profilaksi girişimi olarak da okunabilir; ki bunu genellikle sınıf fikrini etnik veya toplumsal olarak muhafazakâr bir çoğunlukçuluğa dönüştürerek yapar.

Geç Faşizm, ister "elit-progresif" ister "ekonomik-kurumsal" türden olsun, burjuva liberalizmiyle basitçe ittifaklar yapmadan bu profilaksiyi uygular. Esas meselesi, kavramsal dehlizlere düşmeden ve iki eğilimi birbiri içinde eritmeden (1920'lerin Stalinist Üçüncü Pozisyonculuğundan 1970'lerin Fransız Holokost'u reddeden ultra soluna kadar ultra-solculuğun çeşitli biçimlerine kıyasla) hem liberalizme hem de faşizme yöntem düzeyinde karşı çıkmamanın bir yolunu oluşturmaktadır. Anti-faşizmin su götürmez kesinkes pratiğinin "teorisini" sunmadan yapması alışılmadık bir durumdur. Okuyucular, anti-faşizmi burjuva li-

beral “anti-faşizm”den, “popülist” diyagonalizmden ya da *red-brownism*’den[4] tamamen ayıran bir tanımını bulmaya çalışmaları boşunadır çünkü böyle bir şey yoktur. Lakin yine de bir ayrım vardır. Belirli bir yaklaşım açısında veya bir ilişki biçimi olarak bir ayrım söz konusudur.

Böylesine dolaylı ve “meta-teorik” bir yöntem nasıl haklı çıkarabiliriz? Toscano’nun sunduğu şekliyle faşizm, bir siyaset felsefesi olmaktan ziyade daha çok “çöpçülük” ya da “taklit” geleneğidir. Bu gelenek, devrimci solculuğun yönlerini olduğu kadar liberal burjuva düzeninin yönlerini de taklit etme yeteneğine sahiptir.

Kitabın alt başlığında (“*İrk, Kapitalizm ve Kriz Politikaları*”) ifade edilen özü, Toscano’nun da gösterdiği gibi, birincil meşguliyetini -kabaca tanımlanmış, mevcut hiyerarşinin savunulması- kendisine yabancı görünen politik söylemin sözlüklerine ve biçimlerine dönüştürüp erittiği için, kendini gizleyen kaçak göçek bir özdür. Bu, kitabın analiz nesnesinin aynalarla dolu salon gibi görünmesine sebebiyet verebilir. Fakat temsil sorununa düşman olan faşizm teorileri (taklit, benzerlik, görünüm, benzerlik) faşizmi tasvir etme çabasında faşizm tarafından sürekli olarak alt edilmeye müsaittir. Son zamanlarda faşizm söyleminin taklitçi yönü o kadar bariz bir hale geldi ki sosyal demokrat ana akımda bile ele alındı: Klein’in son zamanlarda çevrimiçi politik deneyimle baş etmenin bir yolu olarak “kurguya” yönelmesinin önemi burada yatmaktadır.

Faşizm kendisini her yerde bir irade ve temsil sistemi olarak ortaya koyar. Hatta “kavramlar” bile benzerlik, taklit ve kamuffaj yapılarıdır; fikirlerinin yapılandırılmış tutarsızlıkları maksimum yıkıcı zıtlık sistemleridir. Toscano’nun kitabının motive edici yanı - Donald Trump’ın 2016’daki ilk zaferi ve bu gelişmeyi “beyaz işçi sınıfına” yaptığı çağrı olarak açıklamafuryası -yakın siyasi tarihin belki de ilk büyük taklit şokuydu; faşist ve sol söylem arasında, “solun” büyük bir kısmının anlayamadığı veya anlamaya hazırlıksız olduğu bir “benzerliğin” keşfi, birçok sosyalist ve komünistin liberal anayasaçılık ve kimlik ilericiliğiyle bir anlaşma yaptığı, diğerlerinin ise standart *red-brownism* sentezi uyarınca sınıf ve cinsiyet özgürlüğünü, cilt pigmentasyonu ve cinsiyet farkı gibi farklılaştırılmamış bileşen parçalarına indirgelediği yıllarca süren teorik şaşkınlığın başlangıcıydı.

Birçok yönden halen böylesine bir vahşilik içinde dolaşıyoruz. *Geç Faşizmi* düşünmenin makul yollarından biri, faşist teorinin kendisinin bir serap görünümü sistemi olduğunu anlamadığımız sürece faşizmi teorileştirmenin imkânsız olduğunun bir göstergesi olarak düşünmektir. Toscano’nun kendine özgü yapılandırılmış tutarsızlıklar bütünüyle kendi teori-dışılığı, diğer şeylerin yanı sıra teorik görme yöntemi olarak anlaşılabilir. Bu anlamda, faşizmi estetik bir sistem olarak anlayan daha edebi-eleştirel bir geçmişten gelen diğer yakın tarihli yazılarla, özellikle şair William Rowe’un *Seeing Against Fascism* adlı yakın tarihli çalışmasıyla örtüşmektedir.

Geç Faşizm’in açılış bölümü, yukarıda taslağını çizdiğim bağlamı daha ayrıntılı bir şekilde

ortaya koymaktadır. İlk olarak, o zamana kadar uzun süredir devam eden “faşizm” teriminin, yakın zamanda yeni seçilen ilk Trump hükümetini tanımlamak için yararlı olup olmadığı tartışmasına geç bir müdahale olarak yayınlanan bölüm, “sol” tarafından “beyaz işçi sınıfının” ihmal edildiği varsayımı ve buna bağlı olarak faşist düşüncenin farklı dönemlerinde “zamansızlığın” rolü hakkındadır.

Buradaki argümanın gidişatı sonraki bölümlerde ortaya çıkanlardan biraz farklıdır ve bu nedenle temel hareketlerini adım adım ortaya koymakta fayda var. Toscano, zamansal ve mantıksal ayrışmanın açık ve merkezi temalar olduğu iki muhalif Marksist yazara atıfta bulunarak başlar: Ernst Bloch ve Georges Bataille. Faşizmin sermaye için “işlevsel” olduğu iddiasını öne süren 1930’lardan kalma daha Ortodoks faşizm teorilerinin günümüzdeki geçerliliğini reddeder. Burada, Toscano’nun geçmiş ile şimdiki zaman arasındaki “benzersizlikler” olarak tanımladığı üç ilginç ve potansiyel olarak zıt iddia tanıtılır; bunlar arasındaki gerilim, kitabın merkezi meselelerinden birini oluşturacaktır:

1) Faşizmin sermaye üzerindeki işlevselliğine dair erken dönem Ortodoks Marksist teoriler (“ekonomik” krizlerin üstesinden gelmek için kullanışlı bir devlet terörizmi biçimi olarak) sermayenin “yeniden üretimine yönelik varoluşsal tehditlere karşı koymak için istisnai bir devlete doğru kitlesel olarak koşmadığı” günümüz için yetersizdir: bu argüman, mevcut “Marksist” literatürün çoğunun sert bir şekilde reddedilmesidir.

2) Heterodoks Marksistler, faşist hareketlerin bilincinde ve estetiğinde kapitalizm öncesi “kalıntıların” rolünü anlamaya çalışarak (ve bunların “rasyonel ilkelerinin irrasyonel stratejiler üretme riski taşıdığı bir komünizm için sınır dışı kaldığını” savunarak) geçmişin bugünle ilişkisine dair daha karmaşık bir anlayışın kapısını açtılar.

3) Ancak bu “kalıntılar” günümüzde artık net bir şekilde tanınmamaktadır.

Açılış bölümü daha sonra kitabın geri kalanının karakteristiği olan birkaç önemli farkla birlikte bir şekilde gelişmeye başlar.

Toscano, günümüz toplumda Blochian eş zamansızlığın olası sona erişini düşünürken, Pasolini’nin tüketim toplumunu kültürel farklılıkların “soykırımından” sorumlu “faşizm” olarak ele alan geç dönem düşüncelerine yüzünü döner. Pasolini’nin -kasten “abartılı veyahut “şişirilmiş”- iddialarına yaslanarak, 2010’ların sonlarında faşizme özgü eşzamanlı olmama biçiminin bir tür “şimdiki zaman nostaljisi” olduğunu öne sürer: parçalar halinde varlığını sürdüren ve endüstriyel moderniteye özlem duyan kent dışı bir toplumun “yaşam biçimleri” için değil, “*trente glorieuses* (30 yıllık ihtişam)’in[5] savaş sonrası refahı” biçiminde endüstriyel modernitenin kendisine yönelik bir arzu.

Bu argümanın siyasi motivasyonları ilerleyen sayfalarda ortaya çıkmaktadır. “Politika ve tarihin çağdaş bağlantısını” daha incelikli bir biçimde düşünmemizi sağlamak için bahsedilen

Bloch ve Bataille, günümüz faşizmindeki çarpıtılmış ütöpik dürtülerin kaybını göz önüne almak için tekrardan “kalibre edilmeli” veyahut “düzeltilmelidir”.

Bu kaybın ya da tahribin kendisi, “faşizmin temel belirleyicilerinden birinin yani kapitalist düzene yönelik devrimci tehdidin yokluğu” politik bir çerçeveye içerisinde açıklanabilir.

Adorno'nun faşist ajitatördeki anti-ütöpik “sahtelik” açıklaması ve Jairus Banaji'nin faşist “seri gruplar” hakkındaki Sartrean açıklaması üzerinden kitap bizleri bir solukta bölümün politik ve kavramsal kökenine geri götürüyor ki bu da bizi devrimci bir ufkun kaybının, gruplarının esasen çorak karakteri biçiminde günümüz faşizmine, yani sınıf kavramını grup olarak kavramasına, yani allanıp pullanan sözde “beyaz işçi sınıfı” kavramına götürdüğü savına.

Hiç şüphesiz bahsi geçen grup, muhtelif politik alanlardan gelen yazarlarının 2016-17'de “terk edildiğini” ilan ettikleri ve Trumpçı sağın yükselişine dair anlatıların merkezine entelektüel ve politik bir totem olarak yerleştirdikleri gruptur.

Bölüm, bir soybilim çalışması kisvesi altında gizlenmiş çarpıcı bir polemik müdahaledir. Lakin “eşzamansızlık” konusundaki karmaşık değerlendirmesi, kitabın başlığındaki sıfat olan “geç”e de ışık tutar. Bu sıfatın Toscano'nun düşüncesinde kendine özgü bir konumu vardır.

Geç Faşizmin türetildiği “geç kapitalizm” ifadesi, başlangıçta Dördüncü Enternasyonal Troçkist Ernest Mandel tarafından kapitalist toplumun savaş sonrası yapısını tanımlamak için önerilmişti, daha sonra (ve belki de daha bilindik olan) Fredric Jameson tarafından kapitalizmin sözde “kültürel mantığı” tanımlama girişiminde ele alındı.

Mandel'in bu terimi kullanımı, süreksizlik içindeki kapitalist sürekliliğini, dahası en önemli ve teorik olarak sakıncalı biçiminin İkinci Dünya Savaşı ve Nazi Holokostu'nun kendisi olduğunu ima eder. Mandel, aynı başlıklı kitabında “geç kapitalizm” diye yazar ve devam eder “... yalnızca emperyalist, tekelci-kapitalist dönemin daha da gelişmiş halidir”. Toscano'nun bu terimi kullanışı bundan daha farklı olamazdı.

Toscano'nun *Geç Faşizm*'i geçmişin ve bugünün nitelikli sürekliliğinin bir anlatımından ziyade; analiz biçimleri, kategorileri ve gelenekleri arasındaki sınırları sistematik bir biçimde yıkan bir anti-dönemselleştirme çalışmasıdır. Bu çalışma kurtarma sözcüğü ile bir tür “bağlantı” (bir diğer favori terim) içinde varlığını sürdürür; başlangıçta -ırksallaştırılmış “işçi sınıfı”na dair Toscano'nun okumasının indirgemeci ve polemik tonu ile çatışan- sınıf üzerine yapılan müdahalede anılan ancak bir kenara bırakılan ve birkaç bölüm sonra kurtarılabilecek olan sınıfın, görünüşte zıt bir projenin ana hatlarıyla belirtildiği faşizm teorisine dair bir yaklaşım: “Faşizmin yağmalanmış hazineleri arasında ütopya da vardı. Ve faşist yağmalama,

komünist kurtarma ile karşılanacaktı.”

Kitap ilerledikçe ve ilk bölümün dönemleştirme ve polemik hedefleri önemini yitirdikçe, kurtarma (salvage) toposu giderek daha merkezi bir hale gelir ki değişen bu vurgu, Toscano'nun esas olarak George Jackson'ın avukatı ve Angela Davis ile yaptığı mektuplaşmalarda ortaya koyduğu faşizm açıklamasından ve *Blood in My Eye* (1972) adlı kitapta toplanan diğer yazılardan faydalandığı ırk hakkındaki ikinci bölümde kendisini gösterir. Jackson'ın San Quentin'deki hücrelerinde geliştirdiği ve kaleme aldığı düşünceleri, faşizme karşı Üçüncü Pozisyon yaklaşımıyla kesişir; bu yaklaşım, faşizmi sosyal demokrasinin benimsediği bir politik görünüm olarak tanımlar ki bu tanım Jackson'ın faşizmi ekonomik reform olarak tanımladığı meşhur formülasyonunu temelidir.

Toscano, bu teoriye Bloch ve Bataille analizini tanımlayan yaklaşımdan farklı bir yöntem benimser. Onu “düzeltmez” veyahut “yeniden kalibre etmez”. Daha ziyade, Jackson'ın faşizm hakkındaki düşüncelerini, hapishanesinin maddi altyapısında somutlaşmış haliyle olduğu gibi aktarır: “beton ve çelik, havalandırmaya gizlenmiş küçük elektronik dinleme cihazı, bize göz atan bir grup gardiyan, bir haftalık emeği karşılığında aldığı ve zar zor çalışan plastik teybi.” Okuma yöntemi incelikli bir biçimde fakat kökten değişmiştir. “Aşağılanmış”, abartılmış ya da sadece hakaret olarak kullanılan “kavramlar”, “büyük bir hayal gücü çabasıyla” ele alınmalıdır (Jean Genet, Toscano tarafından alıntılanmıştır). Böylesi bir okuma Toscano'nun Jackson'a tepeden bakması veyahut sadece anlayış göstermesiyle ilgili değildir; çünkü bu yöntem, kitabın sonraki bölümlerinin her biri için bir okuma yöntemi haline gelir. *Geç Faşizm*, teorik kavramları zamanla (daha sonra Adorno'dan ödünç alınan bir ifadeyle) “hem alet hem de yara” olarak ele alır.

Toscano'nun Jackson ve Angela Davis'in yazışmaları hakkındaki duyarlı yorumu -onların yazışmalarının “yorum farklarıyla işaretlenmiş, derin bir yoldaşlıkla iç içe geçmiş” olması-faşist politikalara, faşist psikolojiye ve faşist teoriye dair komünist teorilerin arşivini bir okuyucu olarak kendi pratiğinin leitmotifini teşkil eder. Faşizmin analizi, esaslı bir “tanım” için verilen mücadele olmaktan çıkar ve (yine Adorno'dan ödünç alınan bir ifadeyi kullanarak) bir tür “psikolojik alanın” tanımına dönüşür ki söz konusu “alanı” işgal eden görünüşte çelişkili fikirler ve iddialar arasında derin bir yoldaşlık kurma yeteneği, daha sonra bir meta-yorumun entelektüel ve politik ustalığının -“koalisyonel olasılıklar” önceden haber verme yeteneği-ölçüsü haline gelir.

Bu bağlamda bu çalışma, faşizm üzerine son dönemde ortaya konan diğer bazı önemli düşüncelerle örtüşmektedir. Şair ve eleştirmen William Rowe, 2023 yılında İngiliz şair Verity Spott'un şiiri üzerine *Seeing Against Fascism* başlıklı bir broşür yayımladı. Rowe'un programatik müdahalesinde faşizm kavramların değil, görmenin bir ürünüdür. Herhangi bir kategori, faşist “düzlem” olarak adlandırabileceğimiz alan içinde kendi biçimiyle var olabileceği gibi, onun dışında veya ona karşıt olarak da var olabilir. Bu noktada amaç sadece “şeyleştirme”nin kötü, “ilişkiler”in iyi olduğu şeklindeki geleneksel bir argüman ortaya koymak

değildir. Daha ziyade, faşizmi temel kavramsal özelliklerle tanımlama girişiminin neden kaçınılmaz olarak döngüsel akıl yürütmelere ve (belki de daha önemli olarak) belirli bir psiko-sosyal hissiyata yol açtığını açıklamaktır: entelektüel ve politik klostrofobiye benzer bir hissiyat.

Faşist bir “görme biçimine” karşı en makul tepki, gözlerinize uzun altın iğneler saplamak değil, farklı bir şekilde görmektir. Aynı şekilde, faşizmin kendi politik anlayış kategorilerimiz içinde var olması, bu kategorilere yönelik kendimizi farklı şekilde konumlandırmamızı gerektirir. Rowe’nun, faşizmi kavramların yalnızca ikincil bir rol oynadığı bir algı biçimi olarak ele alan yaklaşımı, Toscano’nun bazı yönleriyle örtüşür. Örneğin Toscano, Davis’in şu argümanı ile bağlantılı olarak, “faşizm ve demokrasinin farklı görünürlüğü ve deneyimi” üzerine yazar: “Gizli ve hapsedilmiş insan nüfusunun giderek artması, tehlikeli ve hatta faşist bir eğilimdir, ancak bu durum görünmez hale getirilmiştir.” Toscano ayrıca, “kuramsal kategorilerin doğruluğuna dair değerlendirmelerde tahakkümün farklı deneyimlerinin” merkezi rolüne dikkat çeker. Deneyim görmeyi de içerir. Bize bakan zorba güruh, gözleriyle deneyimler.

Toscano’nun bölümlerine yaklaşmanın verimli bir yolu, bunları yalnızca faşist düşüncenin “alanları” olarak değil (eklemeli “tanımlar”dan kaçınmanın bir yolu), aynı zamanda komünist düşüncenin üst üste bindiği alanlar olarak görmektir. Kitapta bu yaklaşımın çok açık bir şekilde ifade edildiği yerler vardır, örneğin daha önce alıntılanan programatik açıklamada, faşist “yağmalama”nın komünist “kurtarma” ile karşılaştırıldığı bölümde olduğu gibi. Ancak bu mesele, Toscano’nun “arşivinin” nasıl oluşturulduğunda olduğu gibi başka yerlerde örtük bir şekilde de mevcuttur. Tanıtılan faşist kavramsal-tematik “alanlar” her zaman komünizmi düşünmenin yollandır ve faşist düşüncenin “alanları” içinde de varlık gösterir.

İnkâr edilen gerçek bir gerçeklik... orada olmaması gereken bir şeyin hayalde tezahür etmesi... “Hiçbir görüntüsü olmayan, ancak mekânı sarsan ve bu şeyin temellendirilme olasılığını ortadan kaldıran” güçlü bir kuvvet.

Bu yine Rowe’ya ait bir ifade, ancak bu pasaj, Toscano’nun yönteminin farklı bir tonda yeniden düzenlenmiş bir tanımı olarak okunur.

Organik metaforlar burada önemli bir rol üstlenir. Toscano, faşist düşünceyi tanımlamak için sık sık “metastaz” figürünü kullanır -bozulmuş bir organizmacılık, kanserleşmiş bir Romantizm. Toscano’nun faşizmin “geçliği”ne dair yaklaşımı, sıklıkla, Georges Didi-Huberman’ın *The Surviving Image: Phantoms of Time and Time of Phantoms, Aby Warburg’s History of Art* adlı eserinde farklı bir bağlamda tanımlanan “huzursuzluk” (*malaise*) söz dağarcığına derinlemesine geri döner.

Arkeolojik model, Freud’un hayatı boyunca ilgisini çekmiştir. Zaman hakkındaki düşünceleri-

yani evrimdeki paradokslar ve düzensizlikler [huzursuzluklar] üzerine olan fikirleri -sıklıkla bu modele dayanmıştır. Örneğin, aşamalar veya duraklamalar (stases) sorusunu, tabaklar yani maddi derinlikler sorusuyla ilişkilendirmesi gibi.

Burada Toscano'nun temel metaforlarının her ikisi de öngörülmektedir. "Aşamalar" veya "duraklamalar" (stases), anarşist geçiş süreçleri olan "metastaz" olmadan düşünülemez. Toscano'nun "zaman dışılık" üzerine ilk bölümünde, yirmi birinci yüzyıldaki faşizmin eşzamanlılığına, yani bir "şimdinin nostaljisi"ne dair söyledikleri, kitabın ilerleyen bölümlerinde, faşizmin, liberalizmin ve komünizmin yirminci yüzyıldaki tarihlerini -hem teori hem de pratik olarak- ele alarak, bu tarihlerin "jeolojik olarak yerinden edilmiş ve üst üste yığılmış tabakalarına" dönüşür. Bu geçmiş, bugünün tanımlandığı bağlamı oluşturur. "Eşzamanlılık", modern politik tarihi -kabul etmek gerekirse tahrip edilmiş ve yağmalanmış bir arkeolojik alan olarak tanımlanan- bir sistemin içinde sadece bir tabaka haline gelir. Didi-Huberman'ın terimlerini kullanacak olursak, bu sistem "anakronizmlerin, faz kaymalarının, gizil süreçlerin, gecikmelerin ve artçı şokların" düzenlediği bir sistemdir. Zamanın huzursuzluğu, bir çıkmaz olarak değil, bir düzensizlik olarak somutlaşır ve kontrol edilemez büyümelerin bir arkeolojisine yol açar.

Psikanalitik zaman olarak adlandırabileceğimiz şeyin tarihsel süreç düzeyine genelleştirilmesi, Toscano'nun bir tür faşist ölüm dürtüsünü takip etmesiyle birleşir (her ne kadar Toscano bu Freudyen kavramdan kaçınsa da): -faşizmin yıkım ve şiddetten aldığı haz. Bu tema kitapta farklı biçimlerde ele alınır: Heidegger'in ulusal kader olarak ontolojikleştirdiği kahramanca ölüm; faşist ezoterizmin "ölüm dini"; ve Toscano'nun ezoterik aşın sağ tarikatlarda ve faşist "yalnız kurt" saldırganlarıyla ihtiyatlı bir şekilde ilişkilendirdiği "anlamsız görev" veya "nedensiz vahşet" ideali.

Furio Jesi üzerine olan bölümün son kısmı, bu "boşluğu" ırkın dile getirilmeyen ve mitik fikrine bağlar. Ancak Toscano, mazoşist ve anlamsız bir arzuyu boşluk olarak tanımlayarak, faşizm ve anti-faşizmin aynı fikirler, gelenekler, kavramlar ve dil ile nasıl ilişkili olduğunu anlamak için farklı bir yol sunar. Bu aynı zamanda her ikisinin de nasıl ortaya çıktığını ve dönüştüğünü, yani faşizmin "geç" döneminde veya anti-döneminde politik kimlik deneyimi için önemli olan bu örtüşme ve yan yana gelme sorunuyla nasıl başa çıkılacağını gösterir.

Didi-Huberman'ın tanımladığı "jeolojik olarak yerinden edilmiş ve üst üste yığılmış tabakalar", "zamanın tersine dönmesi, bir merkez etrafında konsantrik tabakalaşma, dolambaçlı yollarla giden kırık hat, atın hamlesinin zikzak çizgisi" gibi ifadeler, faşist dürtülerin "boşluğu"na ve bir komünizmin, her iki kavram ve insan arasında beklenmedik bağlantılar kurarak yeni yaşam koşulları yaratmaya çalışan "kurtarma" içgüdüüne sürekli açık olan alanları ifade eder. Toscano, zaman üzerine olan bölümünün sonunda şunu yazar: "Anti-faşist teori, yalnızca meta biçimi ve zamanı düzeyinde çalışamaz." Aynı şekilde, anti-faşizm "tanımlanamaz", sadece tarif edilebilir.

George Jackson'ın San Quentin'deki hücrelerinde kapitalist tarih üzerine düşündüğü gibi, bu "orada olmaması gereken bir şeyin" somut bir gerçeğidir.

Jackson'ın teorisinin ürünlerini, üretim koşullarından bağımsız olarak değerlendirmek (ki Toscano'nun da belirttiği gibi, bu koşullar metinlerin içinde açıkça ve belirgin bir şekilde yer alır), başlı başına bir inkâr biçimidir ve bu açıdan, William Rowe'un tanımladığı faşist görme biçimiyle yakın ilişkilidir: gözdeki kan.

Toscano'nun kitabının kapsadığı "alanlar"; faşist düşüncenin zaman, ırk, özgürlük, soyutlama, tarih, mit ve arzu gibi konularda geliştirdiği fikirleri ele alır; yani komünistlerin de bu alanlarda benzer şekilde pozisyonlar geliştirmesi beklenebilir. Burada geliştirdiğim ana iddiaları şematik olarak sıralayabilirim.

İlk olarak, faşizmin özgürlük hakkında kendine has "fikirleri" olduğu, özellikle de devletin granitik bir totaliter bloktan ziyade, iktidar mücadelesinin verildiği bir "arena" olarak görülmesi gerektiği söylenebilir. İkinci olarak, faşizmin mitleri kullanması, yani önceki toplumsal yapıları "hayatta tutan" unsurları kullanması, ideolojisinin temel parçalarıdır ve Alfred Sohn-Rethel'in toplumsal pratikte etkin olan "gerçek soyutlamalar" anlayışına dayanmaktadır. Üçüncü olarak ise, arzu önemli bir rol oynar, özellikle de kavramlar ve dilin kullanımıyla bağlantılı olarak. Kitabın, Furio Jesi'nin faşist dil ve mit hakkındaki dolaylı iddialarını kışkırtıcı bir şekilde ele alan sondan bir önceki bölümü; faşist arzu, toplumsal cinsiyet normatifiği ve seks politikaları hakkındaki sonuç bölümünden önce gelir ki bu sıralama tesadüfi değildir.

Toscano, ön sözünde "Bu kitap, geçmişin farklı kesitlerinden ve yerlerinden gelen materyallerle kendi yolculuğumun kaydını tutuyor, kendimi yönlendirebilmek için bir pusula oluşturmaya çalışıyorum" diyor. Bu mekânsal-topografik metafor, Klein'in "ayna-dünya" kavramını çağırır ve belki de onun Carrollian haritasını dolaylı olarak onaylar. Aynı zamanda, Klein'in kitabında karşımıza çıkan rahatsız edici çift (ikiyüzlü okuyucu!) teması, burada bir komünist "kurtarma" imgesine dönüşür; faşistlerin de kendi metapolitik amaçları için sürekli olarak "çöpçülük" yaptığı teorik bir "pusula"nın parçalarıdır. Kavramsal yön kaybı (devasa topografik alan), kimlik kaybına (aşırı yakınlık) yol açar. Toscano, bu uyumsuzlukla çalışırken, Klein'dan bir adım daha ileri giderek, mekânsal yön kaybı ve kimlik kaybının birleşik deneyiminin dayanılması gerektiğini ve bunun, anti-faşist bir teorik ve politik yaklaşım geliştirme sürecinin parçası olabileceğini ima eder.

Faşizm ve liberalizm üzerine yazılan birçok metin, topografik-coğrafi metaforlar kullanarak karmaşayı anlatırken, buna rağmen fanatik bir şekilde yakınlık fikrine odaklanır. Yakınlığa duyulan nefret, Klein'in kitabının harekete geçirici sebebidir ve çoğu liberal faşist "totalitarizm" teorisinin organize edici ilkesidir; burada burjuva özgürlüğü, faşist otoriterliğin "ziddi" olarak görülür ve bu sosyal mesafenin korunması, politikanın özü olarak

kabul edilir. Toscano'nun kitabına yazılan bir incelemede (*Marxism and Philosophy Review of Books*;) Conrad Hamilton, bu çalışmayı, liberal kimlik politikalarına aşırı yakınlık şeklindeki karşıt bir eleştiriyi eleştirir: "Liberal bir katılımın sahte umudu."

Benzerlik korkusu, kimliğini sürekli olarak kavramsal reddetme eylemleriyle kurmaya çalışan politik düşüncenin kökeninde yer alır: Ben böyle değilim, biz böyle değiliz, bu bizden farklıdır. Bu, teorik dilin bir ayna oyununa dönüşmesidir; yani belirsiz kavramların yansımalarına bakarak sürekli olarak kendi politik ve toplumsal kimliğini inşa etme çabası. Toscano, "gecikmişliği", "kavramsal tanım"ın bir tür hile oyununa dönüşeceği tarihi-politik bir nokta olarak tanımlar ve bununla birlikte, alternatif bir öz tanımlama için materyal olarak, reddedilemez ve kendi içinde çelişkili kavramlara dair ilişkilerin tüm yelpazesiyile karşı karşıya kalınız: bozulma, abartma, stereotiplilik, eklektizm, aşırı vurgulama, edebiyat ya da daha kötüsü, şiire dönüşen konumlanmış ve evrenselleştirilemeyen dil, yanlış yorumlama, yanlış özelleştirme, benzerlik, görünüş, taklit.

Bunlar ve diğer ilişkili terimler, faşizmin burjuva liberalizminin gelenekleriyle (onları yok etmekten ziyade) ilişki kurduğu araçlardır; en açık şekilde, hem tarihsel olarak üretilen -üretim güçlerinin bir "işlevi"- hem de (Toscano'nun kendi ifadesini kullanırsak) son derece "farklı" bir şekilde sahip olunan bir özgürlüğü sömürmesi yoluyla: her zaman ve tanımlı gereği bazı insanlar için zarar verme, şiddet gösterileri başlatma ve ötekilerin potansiyelini mahvetme özgürlüğü olan bir özgürlük.

"Anti-faşizm"ın yara bere içindeki aracı, kendisi de bozulmuş, konumlandırılmış, kendisiyle gelişen, eklektik ve mübalağaya yatkındır; ancak aynı zamanda, örtüşen ve tartışmalı kavramlar sistemi içindeki kaçınılmaz kovalamacayı, kaçınılmaz kavramsal yakınlık da dahil olmak üzere, ilişkinin kendi mediumu aracılığıyla kendini tanımlama aracına dönüştürmenin bir yoludur. Toscano, "geç" (yani günümüz) faşizm üzerine kişisel biyografinin bozulmuş malzemeleri aracılığıyla düşünme görevini reddeder, ancak son mimetik şok döneminde "kendi" çağdaşlarımızın ve fikirlerimizin bizim karşıtımız olduğunu hayal ettiğimiz şeye dönüşmesini izlemenin acı verici görüntüsünden kurtulmuş olan çok azımız vardır. Bu anlamda hepimiz Naomi Klein'ız (ve Naomi Wolf).

Bu belki de bizi *Alice Through the Looking Glass* ve tavşan deliklerine geri götürüyor. Faşist düşüncede, kasıtlı absürdizm gereksiz olanla ilgilidir: pratik bağlılıklarını her ne oluyorsa onu yoğunlaştırmak olan insanların "düşünmesidir". 2016'daki Berlin Bienali'nde faşizm meraklısı küratöryel kolektif DIS tarafından asılan bir poster "neden tüm eğlenceyi faşistler yaşıyor?" diye sorduğunda, fikir tam da ("çocuksu") sorumsuzluğun bu ütopyik yönüyle ilgili gibi görünüyordu: düşüncenin anlamlandırma zorunluluğu yükünden kurtulması, ki bu belki de halihazırda güç, zenginlik ve ayrıcalık sahibi olanlara her zaman en çekici gelen negatif özgürlük fikrinin bir dışı vurumudur. Ancak Mussolini'nin "süper-relativizminin" kendi başına faşist kavramlar olmadığı, yalnızca faşist düşünce tarzları, "aşamalar" ya da her zaman meta aşamalara geçen "durumlar" olduğu anlamına geldiğini ciddiye alırsak, bu

metastazların, bozukluğun ya da rahatsızlığın değişen sekanslarının Marksist “hücre formu” ne olabilir?

Mimetik ya da “çöpçü” bir gelenek olarak geç faşizm başka her şeye benzeyebilir; liberalizm ya da komünizm ya da büyük bir Avrupa metropolündeki bir sanat bienali gibi olabileceği gibi, para ya da bir kariyer hamlesi ya da bir ayna içeren fantastik bir dünya gibi de olabilir. Bu uyarlanabilir karakter, Geç Faşizm’in bazılarına neredeyse endişe verici derecede egzistansiyalist gelecek bir dil kullanarak yaklaştığı bir sorun yaratıyor. Toscano çalışması boyunca boşluklardan bahseder: “boşluğun taktiklerinden” ya da faşizmin kalbindeki “titreşen boşluktan”. Bu, Toscano’nun *Theseus’un Gemisi* sorunu olarak adlandırabileceğimiz şeye, yani eğer faşizmin bir tanımı yoksa ve sürekli yeni malzemeler topluyorsa, o zaman kendisiyle aynı olmadığı ve anlamlı bir kimlikten yoksun olduğu suçlamasına verdiği ana, zımni cevaptır.

Bu fenomenle ilgilenen önemli uzmanların bu şakacı ve provokatif imayı kabul etmeleri pek olası değildir. Faşizm, “eski muhafızlardan birinin” George Jackson’a söylediği gibi, “yer üstünde sadece bir partinin var olmasına müsaade eden ve hiçbir muhalif siyasi faaliyete izin verilmeyen ekonomik jeo-politik bir meseledir” ki *mutatis mutandis* [değişen koşullara göre] betimleyici kimi moda kelime varyasyonlarının varlığına izin verir. Faşizmin kurucu bir yokluk olduğu, kullandığı fikirlerle bir ilişki tanımladığı ve kullanamayacağı hiçbir fikri olmadığı düşüncesi derin ve dolayısıyla şüphe uyandırıcı bir şekilde metafizik görünüyor. Faşizm, sermaye, teknoloji ve devlet tarafından insan yaşamını tanımlamak için ortaya çıkan dillerin -siyasi geleneğe saygı duymaksızın hepsinin- içinde kendine yer bulan bir tür boşluktan daha fazlası olmalıdır. Öyle değil mi?

Soru havada asılı duruyor. Siyaset teorisi kendini imkânsız bir bilmecedan kurtaramazsa ne olur? Karen Dalton’ın “*Katie Cruel*” şarkısından bazı dizelerle anlatmak istiyorum:

Olacağım yerde olsaydım,

Olmadığım yerde olurdum

Burada olmam gereken yerdeyim

Olacağım yerde olamam

Bu fikir, *Geç Faşizm*’de birden fazla kez karşımıza çıkan son bir metaforla geri dönmektedir. Faşist özgürlük bölümünde Toscano, faşist “devlet-olmayan”ı (bir olumsuzlama ile tanımlanan başka bir kavram) “ırkçı emperyalizm tarafından yönlendirilen ve meşrulaştırılan siyasi ve ekonomik güç rekabetlerinin değişken arenası” olarak tartışır. Daha sonra, faşist arzu üzerine yazdığı bölümde, Robin Marasco’nun bir makalesinden uzun bir pasaj alıntıyla, Marasco’nun faşizmin “beyaz kadınlara mutsuzluklarının bir açıklamasını

ve öfkelerini ifade edebilecekleri duygusal bir alan sunduğunu” savunduğunu belirtir.

Öyle görünüyor ki, politik kavramlar da “değişken” arenalar, “öfkenin boşaltılması” için stadyumlar haline gelebilir. Lakin bunu ancak içleri boşaltıldıktan, orijinal anlamlarının vaat ettiklerini yerine getirememiş olmasından dolayı duyduğumuz öfke hissine cevap veren bir boşluk ya da yoklukla içselleştirildikten sonra yaparlar ki bu da politik kavramlar söz konusu olduğunda genellikle hayatımızı değiştirmektir. Çöpe atılmış ve bozulmuş faşist kavram, ancak başlangıçta tasarlandığı dönüştürücü veya tanımlayıcı görevi yerine getiremediğinde “öfkenin boşaltılması” için içi boş bir arena haline gelir. Faşizmin kendisinin her zaman “geç” olmasının ve (hiçbir şekilde liberalizm ya da komünizmin basit bir “aynası” olmamasına rağmen) kendine özgü bir felsefesinin olmamasının bir nedeni de budur. Bize ihanet ettiğine inandığımız siyasi fikirlerin içine sürüklenmiş bir tür deliktir. Kavramları, tıpkı devletleri gibi, “kavram olmayan”dır; dünyayı yorumlamanın ve değiştirmenin araçları ve yaraları, kavgacı yaralı düşmanlığın boşaltılması için boş arenalara dönüştürülmüştür.

Naomi Klein’in beklenmedik “ayna dünyasına yolculuğu”nun ortalarında bir yerde dile getirdiği anlam, bugün “radikal bir tedavül devalüasyonu” sürecinden geçmektedir. Klein’in kitabı, beklenmedik bir şekilde, en azından on yedinci yüzyıldan bu yana entelektüel elitizm için temel olan ve Alexander Pope ve Jonathan Swift gibi figürler tarafından dile getirilen bir *topos* üretmektedir: eğitimsiz insan kitlelerinin dilsel kullanımları ve kötüye kullanımlarının yol açtığı bir değerler krizi yaşıyoruz. Kavramların faşist taklitçiliğine atfedilen “eğlence”, nihilist bir hiperenflasyon komedisine dönüşen bu genel değersizleştirme eğilimidir.

Klein, güçsüzler ve zayıflar teknelerde ya da “üçüncü ülke” müşterilerinin toplama kamplarında işkence görüp öldürülürken, politik dilin sadece bir gürültü, güven verici bir şekilde “medyada” devam eden bir arka plan uğultusu gibi görünmeye başlamasını mesele eder. Ayrıca, toplumsal cinayetin faillerinin sanki muhalifleriymiş gibi konuşabilmeleri ve bu “sanki”nin anlamsızlık hissi, anlam kaybı, yönsüzlük, depresyon olmasıyla ilgilenir.

Toscano’nun “gecikmişliği” de aynı eğilimlerden bazılarını çağırıştırıyor gibi görünebilir. Ancak onun bozulmuş anti-faşizminin geç kalmışlığı değerle değil hayatta kalmakla ilgilidir ve bu ayrımın kendisinin tutunması zor olduğu gerçeği, kavramlar ve politik kimlik hakkında düşünme biçimimizi yönetmede değer ve saygınlık fikirlerinin mutlak hegemonyasına yönelik bir testtir. Kitabındaki George Jackson figürü, hâkim ve “esaslı” faşizm teorisinin her zaman bir tür anlamsız edebiyat, her zaman küçük elektronik dinleme cihazlarından, zar zor çalışan plastik teyplerden ve özellikle de çelik çubuklardan fantastik bir şekilde arındırılmış baş aşağı bir dünyaya açılan bir tavşan deliği olduğu, kitabın temel dersidir. Bir anlamda açıkça yanlış bir Üçüncü Pozisyon Stalinizm’inin bozulmuş nesnesi, Jackson için bir açıklama aracı haline gelmiştir. Kendi-

sinin bir Üçüncü Siyonist Stalinist “gibi” olacağından korkmuyordu. Bu anlamda bir zenginlik hastalığı olarak ortaya çıkan mimetik şok deneyiminden de muzdarip değildi; *Geç Faşizm*'deki “sınıf” temasının, şimdi yanlış görülmeye dair eski kaygı olarak geri gelmesini müsaade eden bir keşif.

Nihayetinde hayatta kalmamıza yardımcı olan şeyin değeri önemsizdir. Eğer politik söylem artık içi boşaltılmış ya da önemsizleştirilmiş bir şey olarak deneyimleniyorsa, öyle ki (bir gazetecinin Biden için söylediği gibi) “hafızası zayıf, sempatik... yaşlı bir adamın” laf kalabalığı her şey hakkında temel bir gerçeği dile getiriyor gibi görünüyorsa, o zaman bu belki de politik dilin değer kaybının değil, mevcut tüm değer sistemlerinin kendi entelektüel ve politik dayanıklılığımızla ilgisizliğinin bir yansımasıdır. Toscano'nun kitabının bozulmaya açık yaklaşımı bunu ima ediyor. Aynalardan, tavşan deliklerinden ve sorumsuz arzulardan arınmış kendi kavramsal alanımız olmayabilir, ancak birbirimizin yaşamasına yardımcı olmak amacıyla kendimiz de dahil olmak üzere ölü ve bozulmuş malzemelerle ilişki kuruyoruz. Bozulmuş haliyle anti-faşist *Theseus Gemisi*, Frank O'Hara'nın bir zamanlar yazdığı gibi, size koşulsuz olarak şunları sunuyor: “gövdemin ve irademin yırtık pırtık halatları”.

Radical Philosophy, 2.17, kış, 2024.

